CARTEA DE VACANȚĂ

fănuș neagu

CARTEA CU PRIETENI

Fănuș Neagu
Cartea cu prieteni

— Poeme răsărite-n iarbă –

EDITURA SPORT-TURISM
București, 1979

Cuvânt înainte

Am scris această Carte în zilele când sufletul meu se scaldă în grâu și în cântec. Ea nu e altceva, în fiecare rând al său, decât încercarea mea de a înflori pentru prieteni. Cărţile sunt starea vremilor unui neam, flacăra lui nepieritoare desprinsă din arborele vieţii, din sarea pământului său; sunt munţii cu terase de marmură de pe care privești în trupul veacurilor asfinţite, în nemărginirile istoriei și la stelele ce stau să răsară în timpul necunoscut nouă.

Suntem cu siguranţă umil din puţinele popoare care spun istoriei poveste și *poveștii istorie.*

Acest semn de egalitate dovedește că același sânge scaldă și viaţa și cartea, semnul e amestecat, fără îndoială, și cu lumini tragice, dar și cu surâsul verde, strecurat prin aur, al luceafărului răsărind peste Bărăgan sau ascunzându-și chipul în struguri. Cartea, fiind istorie și pasiune supremă, hrănește atât izvoarele râurilor, cât *și ale focului. Cartea e lespedea pe care ne scriem numele (fiecare carte e, într-un fel, profilul unei inimi colective), dragostea, bucuria, izbânzile și înfrângerea, gradul de înţelegere, răbdarea și bogăţia minţii. Cartea e simbolul libertăţii. Vis și armonie și curgere nestinsă în fântâni. E o formă de pătrundere misterioasă în legile vieţii și ale viitorului.*

În Cartea cu prieteni *n-am fost ameţit de ideea să fac istorie literară. Nici nu mă pricep, de altfel. Am vrut, mai înainte de toate, să aduc un omagiu câtorva înaintași, să cânt generaţia căreia îi aparţin* și *pe cei ce s-au unit* cu ea. *O generaţie e o pădure înfrunzind spontan și acoperind un versant de munte. Generaţiile care produc valori răzleţe pot fi omise și uneori chiar anulate… E păcat, dar* se *întâmplă. Generaţia mea, care e poemul descătușării de după război, a deschis cele mai multe pridvoare cu aromă la Dunărea în care ne sprijinim fiinţa.*

Dăruită și muncind cu patimă, ea reprezintă unul din cele mai ilustrative monumente ale spiritualităţii socialiste românești. Împlinindu-mi fiecare zi în rândurile ei, am suit-o în sărbătoarea inimii.

Cartea cu prieteni *nu se încheie. Ea e o clipă; clipa în care se rupe pâinea scoasă din cuptor; clipa când macii se umplu cu boabe de rouă; clipa dintre două fulgere sau dintre două ţipete ale cocorilor, în martie. În vastul trupe râu al timpului, trupul de sunete al acestei clipe, în loc să cioplească săbii, s-a aplecat să semene o floare. Nimic mai mult.*

F. N.

O pricină minunată

„Cel ce în cărţile sale se subscrie Anton Pann" stă într-un univers nedreptăţit, al manualelor școlare, închis într-o seară a uitării, mult mai adâncă decât mormântul din peretele bisericii Lucaci, fiindcă veacul nostru snob și îngâmfat, colorat de sânge, de ură și de patimi și prea puţin de iubire, se leapădă de înţelepţii trecutului, crucificându-i la sărbători. Într-un București vechi, risipit în stampe, în Bucureștii de ev mediu târziu, „Anton Pann, Nănescu și Ghiosea-fiul erau veselia grădinilor lor Deșliu, lui Pană Breslea și lui Giafer", spune Ion Ghica — și din aceste rânduri, imaginaţia noastră, somptuos dispusă exagerărilor, a închegat un portret vesel al marelui poet: un cap frumos, visând la nunta din Susa a lui Alexandru cel Mare și a zece mii de soldaţi macedoneni, pândiţi din umbră de sabia lui Timur, cel intrat în noaptea feerică a Bagdadului ca să bea vin din ţeasta Califului. Viaţa lui Anton Pann, cel „Cu râsul maliţios al lui Pepelea pe buze" (V. Alecsandri), e o continuă aventură, cu sfâșieri tragice și cu dragoste furtunoase. Cel ce ne-a dat „Spitalul amorului" era traversat de un râu de cântece, precum munţii de haiduci și Orientul de crime. În București și în Scheii Brașovului, unde, lângă tiparniţa lui, se sparg sunete de orgă gotică și răsună, tremurat, râsul Anichii, amintindu-ne și credinţa și trădarea, Anton Pann al Tomaidei a „românit", cum atât de superb o spune el însuși, și a lucrat, prin nopţi, cărţile trebuincioase unui neam. Proverburi și fabule și învăţături, balade și povești și îndreptare, adunate sub numele lui, după lungi treceri prin ţară, toate fac mândria culturii noastre.

Cântăreţul de strană care a fost a cunoscut din plin amăgirea și petrecerea și deopotrivă le-a trădat.

Anica, zilele trec
Și minutele ca clipa
Nu simţim cum se petrec
Ţine reţele cu pripa.

Din Orientul fabulos, din calcarul Asiei, mă cinat și cernut de hoarde și de timp (damlaia, damlaia, gheol olur), marele poet a ţesut mătase și atlasuri. Nu-mi pot închipui, în afara trecerii lui, apariţia lui Caragiale, mai târziu și a lui Mateiu, apoi a lui Ion Barbu, Tudor Arghezi.

Roma se revendica, cu sau fără dreptate, din Troia, mirajul lumilor viteze și apuse nu ne-a ocolit. În lumina albă, de cretă și de basm îngânat de Șeherezadă, noi dăm cu sâc din Isarlâc și pe fiecare treaptă a viitorimii, o notă cântată prelung de acest muezin al poeziei românești, vestind nașteri și generaţii ale împlinirii. Căci:

Împlinindu-și datoria.
Și talantul ne-ngropind
S-a făcut călătoria
Dând altora în lume rând.

Rămas cu noi în toate credinţele: „*o pricină minunată / di-nceput de lumea toată /*, Anton Pann al colindelor scutură steaua și din ea răsar magii spre Bethleem și cântecele duse.

Dar ce puţine gânduri întoarcem spre pacea nopţii lui! Și spre biserica din Lucaci!

Două lacrimi pe umbra mâinii lui Sadoveanu

Era într-un septembrie vechi (de aur, de cerbi și de clopote subpământene) și-a venit noaptea și ascultam, pe Dunăre, sub malul surpat al Dobrogei vechi, în vadul prin care trec oierii cu turmele la iernat, vântul venit din spinării și din adâncul stepei de la Carnasuf. „Când vine așa din turbăciunile mării câte un vânt ca acesta carele a fost, apoi numai ciobanul are putere să stea în izbelişte cu oile lui”.

Noi eram patru și ne înghesuiam la adăpost pe o corabie de la Cernavodă, trasă acum și ancorată în marginea acelei încălecări de valuri și de vuiet; fumam, înveliţi de întuneric și deodată cineva, rupând înfiorat gând din gândurile noastre, a rostit: e o noapte coborâtă din Sadoveanu — și-n clipa aceea, însemnată cu o scuturare de fulger care a luminat ţărmurile Dobrogei și s-a stins în minaretele Asiei, am avut imaginea scriitorului care a dislocat lumi dintr-un cer fantastic și le-a așezat între noi și lângă noi, dându-le fiecăruia, într-o pornire dezlănţuită, anotimpuri și munţi și câmpii și istorie cu voievozi tragici, patimi și nebunie, dragoste cu femei aprige, o sete crâncenă pentru dreptate și o iubire neasemuită pentru acest fund de mare sarmatică în odihna căreia să se întoarcă după ce vor fi ostenit sub zările încinse de po jar sau sparte de puhoaiele crivăţului.

S-a ridicat apoi din amintirea-amintirii Mehmet Caimacam, stăpânul frumoasei tatare Zebila-hanim, prieten cu domnu’ Ștefan, prima rele de la Carnasuf și cu baba Dănilă, și plăsmuindu-se iarăși din neguri, înalt și cu barbă neagră, numai creţuri mărunte, a luat cal cu coamă viforoasă și-a mers la Ostrovul lupilor să-i întâmpine pe domnul Panaite și prinţul de la București, veniţi să împuște cocoși de dropii în pustie, să bea jintiţă acrită în hrubă și să asculte, când floarea moţată a luceafărului de seară intră în nori și începe să reverse o ploaie cenușie, povestea Morii lui Deli-Ali.

Era în vremea când „nu s-a auzit de drum fără hoţi și de cadiu fără greșeală”.

Noaptea și ochii lui Nastratin fenixul sclipeau în sârmele de fulger de peste malul Dobrogei.

Ascultam. Și prin vânt răzbătea, amestecat cu durerea aspră a lui Mehmet Caimacam, murmurul în barbă al celuilalt hoge, care, cu cinci sute de ani înaintea lui Mehmet, l-a întâmpinat pe Timur Şchiop cu oastea lui de prăbușire și l-a întors din drum numai cu o termene și niște vorbe care au răscolit inima fiarei. Bolboroseau în iarbă turme de oi, câini răi clănţăneau în întuneric, pe fundul uscat ai mării se tirau șoapte neînţelese, ploaia suna ca într-un coviltir de rogojini și-n noi tălăzuia un dor de ne cuprins. Era o noapte veche, atârnată în suliţele ploii, și nu mai eram pe Dunăre, intrasem la Ostrovul lupilor, în locuri umblate numai de dropii,

de mocani și de căruța lui Leușean, și ne vorbea încet, cu glasul acela pe care n-am să-l uit niciodată, Domnul Vitoriei Lipan, al lui Cozma Răcoare, al comisului Jder și al lui Mehmet Caimacam.

Vorbea ușor, răcoros, legănat și legănându-se, dezgropând pentru noi și pentru cei ce vor veni după noi tainele în care sta încuiat trecu tul acestui neam al nostru.

Ascultându-l, se mișca o ţară, cu ape și păduri.

Culcaţi în pulbere ascultau, deznădăjduiţi, și toţi cei plecaţi de demult.

Și eram înfricoșaţi și mândri totodată.

Într-un târziu, când și-a împlinit cântarea, a pornit spre depărtări afunde. A pornit gule-gule (zâmbind-zâmbind), lăsând deschise porţile măreţiei.

După trecerea lui, toate câte sunt, oameni și arbori, ploi și amurguri, au un sunet altfel, mai bogat, mai amplu întregit și mai dur. Sunet sadovenian în iarba românească.

Când moare toamna, pe o cărare nepământeană, el urcă în munţi (și vârfurile munţilor sunt altare de untdelemn) la Bradu-Strâmb sau la Schitul Durau și peste calul lui, ţăcănind cu copitele în noaptea minerală sau în catargele corăbiilor de sare, curg pe văi, mânate de iarna zăpezilor, turme de oi. El merge tăcut, ascultând cum sângele lui se zbate ca un cântec prelung pe vânt și pădurea dă zvon în calea tur melor ca să-și despice râurile și să-i lase drumul luminat. La trecători, unde vulturii bat piatra cu aripile — războiul păstorilor cu cea mai îndrăzneaţă dintre păsări ţine de două mii de ani — el se ridică în scări și cheamă furtuna.

Și pe sub fulgere ce schimbă-n aur inima pământului, el îşi poartă calul mai departe, spre zarea altarelor de untdelemn, unde veghează cu ochi de piatră Zamolxis, zeul din începuturile noastre. Sub stele negre ca obrajii păcatului, calul se topește în gură de izvoare (apă adăpată cu cai), și numai frâul lui rămâne ca să plângă în vifore, atârnat de-o cracă (iarna, când tună, înseamnă că zăbala s-a izbit în trup de corb îngheţat), iar Bătrânul intră cu pas clătinat în mormântul din dosul stânii, mormânt de apus de soare, plai întunecat de umbre de voievozi, unde-l așteaptă, cu trei fluiere gâlgâind de dor, ciobanul din Mioriţa. Și potrivindu-se cu umerii în munţii României, pe când de sus cad stele făclii, se pornesc să cânte pentru un neam întreg:

gomăn — gomănind,
turmele pornind…

Nomadul

I s-a spus lui Panait Istrati „vagabondul genial" — și așa va rămâne prin veacuri, fiindcă spiritul lui nu cunoștea sigilii decât ca să le rupă, îndrăzneţ, revoltat, ca vântul semănând, primăvara, la Brăila, praf verde din Orient, praf negru din Balcani.

S-a născut, fără îndoială, pe un pat din scânduri de corabie, când luna, la Dunăre, scoate pui de nebunie și, făcând parte din neamul de oameni care mi vor să moară până n-or trage zece draci pe roată, s-a înhămat de mic să iubească drumul și să bea numai din vinul neliniștii. A străbătut Europa, Nordul Africii,

Caucazul și partea cea mai dulce a Asiei, Istanbulul, dar cei ce socotesc că Istrati a fost un călător se înșeală. Panait Istrati a fost ceea ce reprezintă esenţa a mii de călători cu vocaţie: un nomad, adică un călător numai prin rănile drumului și mărăcinii timpului. Nu știu dacă a flămânzit mult, cred mai degrabă că foamea-l căuta ne contenit, prinzându-l uneori din urmă, dar asta e cu totul altceva, căci plinea lui cea adevărată a fost să vadă, și din lumina adunată să arunce un curcubeu. Trupul lui, măcinat de boală, ne obișnuit să viseze locul pe care dormea, a cunoscut o singură robie: dorul de-a urca pe cele mai teribile culmi, ale exaltării sau mizeriei, de a fi vultur sau lup și de a se topi apoi în iubire pentru oameni și pentru colţul lui de stea, care era Brăila.

Cred, fiindcă inima mi-o spune, că nomadul l-a desăvârșit pe scriitorul Panait Istrati.

Eternul învins de trădare

Deasupra Branului, asfinţitul se stingea într-o învălmășire tragică, precum un asfinţit de domnie. Eram sus, lângă zidul negru, singur, cu toată tristeţea iubirilor duse; castelul, eu pun ţi le vechi căzute între bolovani de piatră, se învelea cu umbrele brazilor, orga din streașină de la răsărit primea vântul înserării, schimbându-l în cântec neadormit, și peste munţi, pe drumuri nesigure ce aveau să se prăbușească în neguri, odată cu frunzele de aur ale amurgu lui, treceau spre alte iubiri, mândre, fără să privească, cu pasul neînșelat de regrete, fetele care mi-au fost dragi și le-am pierdut. Și s-a făcut noapte și a ieșit luna — căpăţână de cal înţepenită în trecătoare — și dinspre Giuvala, dinspre Câmpulung s-au ridicat, adunându-se din carne sfâșiată și din oase fărâmate, morţii primului război mondial, și-n noaptea de toamnă, aruncată ploii și dată vântului, s-au pornit să umble, cu picioare care nu mai sunt ale lor, tă cuţi și ţinând firul tranșeelor șerpuite, îngrădite cu sârmă arsă de rugină. Era o vreme de pândă, mulţi aveau acasă cai și neveste, aveau pământ și icoane în chenar de spice de grâu, dar nu-și mai aduceau aminte de nimic, fierul, trecându-le prin trup, așezase în ei uitarea, căutau cu or bâtele goale și nu găseau ceea ce căutau. Și mulţi erau tineri ca mine, și mulţi mai tineri, dar nu mai știau să găsească, se înecau mereu în ceaţă, cu păr de ţărână, și se amestecau în somnul pământului. Sus, lângă zidul negru, deasupra trecătorii, când noaptea a crescut și capul de cal al lunii s-a lipit de un perete de stâncă, întinzând botul după un smoc de iarbă, crescut lângă o pecingine de mușchi coclit, colo în despicătura văii umede ca o gură de fiară, s-a arătat o trăsură; pe capră, un vizitiu în manta soldăţească, neras, cu obraji de pâslă sau de postav din care picură ploaia; la spate, sub coviltirul atacat de fum, de pulbere și de vreme rea, tencuit în veșnicia munţilor, sau într-un câmp blestemat, un sublocotenent, bolnav de iubire trădată, trist ca o vie după cules, senin totuși, cu luminări de lut arzându-i mocnit în oase, și un colonel bătrân, mirosind a rechiziţii și-a mâncare de popotă ascunsă într-un bordei. Timpul s-a dus îndărăt, nu mai plouă, dar e frig, între Rucăr și Giuvala se întinde toamnă grea, și bătrânul colonel, cu genunchii strânși sub o

pătură roasă, povestește încet — și peste munţi trec, încâlcite, dureri și frică — despre o femeie care și-a mutat dragostea, și în sufletul sublocotenentului se potrivește că femeia aceea este femeia lui, dar bătrânul colonel nu știe nimic, caii bat cu copitele piatra de râu și peste negura înfundată în râpi sar aşchii de fulger născut pe coasta morţii. Numai munţii și luna știu că e ultima noapte de dragoste și va veni apoi noaptea întâia a războiului — a celui dintâi măcel al lumii — și vor fi și morţii — miile de inși, mulţi tineri ca mine, și mult mai tineri, care nu vor găsi niciodată întoarcerea spre cai și neveste, spre pământul de-acasă și icoanele în chenare de spice de grâu.

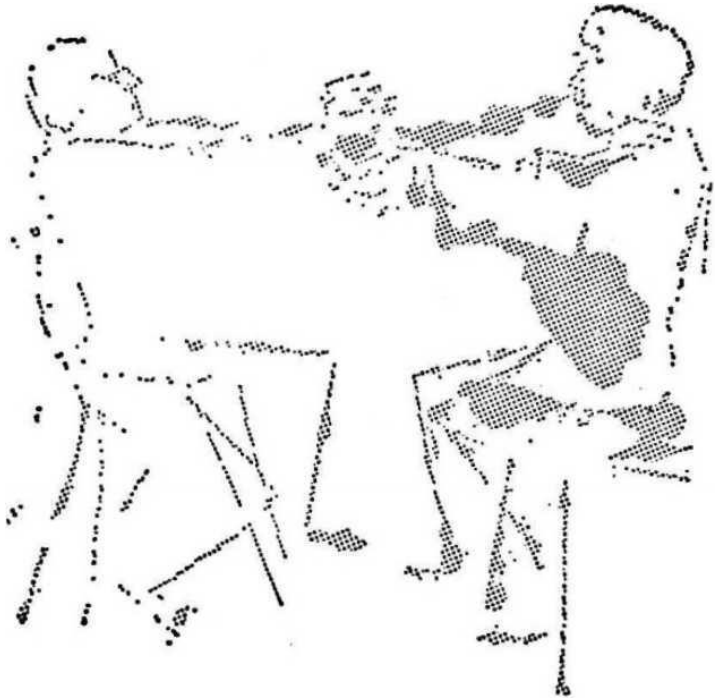

La Bran căzuse noaptea. Și-n inima mea trăiau cei duși, cei intraţi în noaptea Mioriţei.

Și între ei, veșnic neliniștit, și veșnic nemuritor — Camil Petrescu.

Aburiţi de-o potrivire

…Mai bine zis, Barbu Baiazid Ilderim…

Când eram eu la-nceputuri și Barbu la miez de umbră, sub lampă-ntunecată dulce, unde se leagă viespea de mijloc, ne-am certat cu inima coborâtă de pe cruce

și adăpostită-n lapte. I-am zis și vorbe rele și pe la urechi îndoi-te (se știe că atunci când m-așez între butoaie mă ţin de cercel), el mi-a răspuns cu vorbe și mai rele.

Aburiţi de-o potrivire am făcut totul ca să ne doară și am râs, fiindcă ne era gondola plină și la îndemână. Prin burlanele Plumbuitei, însă, când noi jugăneam Crăciunul ca să dăm la iveală două amiezi, multe jigodii de rang s-au bucurat și au înălţat din moţ mătreaţă. Credincioși poruncii: lăsaţi orgoliul în ieslea unde v-aţi născut, ne-am rezemat cu coatele pe streașină de la Cești meaua roșie și ne-am împăcat, adunaţi în sentimentul că am trăit puţină istorie și multă poveste — dacă nu cumva una s-o fi exprimând prin cealaltă.

Barbu Baiazid Ilderim umblă tot timpul cu o făclie de ceară în căutarea domniţei Ralu, adică în căutarea celui mai frumos cuvânt românesc, cum făceau Creangă, Sadoveanu.

Istrati, Voiculescu, Mateiu Caragiale — și ferească Dumnezeu să-l găsim amândoi în aceeași zi! că să vezi atunci judecăţi, bărci sparte și alte isprăvi din sărbătorile de peste an ale limbii române. (Pe cuvânt de onoare, dacă stau mai mult să mă gândesc, mă ia cu ameţeală pe la lingurică și plec să bag pârâ). *Groapa și Principele,* cele două mari povestiri nemuritoare ale lui Eugen Barbu, sunt atât de frumoase, încât orice femeie ar trebui să sprijine cu ele copaia în care-și scaldă copiii. Citindu-le și apoi recitindu-le, într-un rând mi-am zis că Barbu trebuie să fie chiar copilul pe care Luchian l-a trimis cu săpun în ochi în eternitatea neamului românesc; altfel de unde atâtea faţete ale cu lorii în sufletul lui!?

„…O nuntire de fluturi, parcă neclintiţi, duși de o secretă mișcare spre fântânile Principelui umbri lumina lunii. Întâi veniră cei cu aripi ca pucioasa, galbeni și ușori, iradiind în noapte, tăind aerul în milioane de felii, erau fluturi amiral, fluturi-lămâiţă, albiniţa, fluturii cerului și fluturii de sidef, vestind zorii ce nu se mai arătau (…). Soseau strigile? fluturii cap de mort, aduși de molimă. Erau mulţi, roșii ca amurgul, arătându-și gâvanele negre. Nunteau și ei tăcut, gros, umplând aerul cu o duhoare grea. Abia mișcau aripile ca și când ar fi fost înecaţi în apă. Nu se grăbeau, acoperiseră cerul cu un văl negru. Nălbarii și fluturii cu coadă de rândunică, fluturi de zi, cine știe cum treziţi și porniţi în această ciudată migraţie, lăsaseră un polen galben, ușor în văzduh. Prin acest perete subţire și translucid treceau ceilalţi, grei, amorfi, greţoși, voluptuoși, cătând parcă un punct cardinal…”

Despre fiinţa povestirii la Eugen Barbu ar trebui scrise multe cărţi. Dar, pândit de invidii secrete sau deschise, n-o să prea aibă parte de ele. Și, totuși, ce e povestirea ieșită din uneltele acestui Ilderim al literaturii noastre? E un gând nou, proaspăt și plin de rouă, încărcat cu mira cole neașteptate și care se rupe în zeci sau sute de fire — unele de mătase, altele de umbră, cele mai multe de apă vie, ca să dea suflet fie cărei flori, din vârful muntelui până la mare, e înlemnirea a doua trupuri într-un sărut prelungit, înfricoșate că vor trebui să dea curaj ordinului venit din neștiut de a se despărţi în clipa ce-și sună aripile pentru un zbor în pierzanie; e o fugă înăuntrul timpului, scurtă, fiindcă inima timpului, peste măsură de fierbinte, poate și bolnavă, arde cu vâlvătăi, calcinează trandafirii; e o amăgire vicleană, un surâs într-o despicătură a pământului; o prelungire până în iarnă a celui dintâi tunet

de primăvară; și e totodată secunda de odihnă dintr-un ceas amar.

Fiecare personaj din povestirile lui Eugen Barbu pare hotărât să-și spintece pieptul și să-și arate inima oamenilor.

Măreţia povestirilor lui Barbu Baiazid Ilderim stă în faptul că ţi se strecoară în simţuri prin descântec.

O povestire a lui Eugen Barbu nu se citește mișcând buzele, se citește cu maci răsăriţi într-o scânteie de vis.

O povestire a lui Barbu Baiazid Ilderim e frumoasă ca un teatru de buzunar pe scena căruia evoluează șapte pitici dintr-un basm ţesut în dumbrăvile în care ia foc de la licurici grâul lunii. Eugen Barbu înalţă troieni de sunete și furtuni de culori ţipând. În sufletul lui, larg cât oceanul Balcanici, se rotește în eternitate un plaur adulmecat părelnic de tristeţi și de orhidee — orașul București, unde, ca într-o nouă geneză, în nopţile de vară auzi cum crește iarba:

Ca o flacără de dafin

Doina (așa o chema pe Ana Blandiana) vine de la Cluj, frumoasă ca o ninsoare din Transilvania care intră pe Valea Oltului sa de zidească în șoldul mănăstirii de la Curtea de Argeș, pentru ca umbra Anei lui Manole să aibă, în noaptea schimbării anului, un butuc de vie de pe Tâmave, carne de lostriţă logodită cu fulgerul, pe un râu mai sus de Gurahonţ și să ne aducă aminte că iubitele noastre, lăsându-ne, sunt păduri de laur — pe punte nemurirea pierderii, în colţul ochilor, un clopot de soare asfinţind.

…Cer dulce în amurg.
Asemeni cirezilor
Care se întorceau odinioară.
Dragoste pentru tot ce-a fost.
Pentru tot ce o să mai dispară.
Dragoste fără rost.
Dragoste fără hotar –
Umbrele plopilor, gratii lungi peste timp.
Margarete de timp
În pahar…

Doina e o pasăre zburând peste sine; înaltă peste seceta și foamea trupului; fascinată de zâmbet, fiindcă n-am văzut-o schimbându-și lu’ mina din fereastra ochilor, nici atunci când trăia o durere de moarte — o înfrângere mai dure roasă decât moartea.

…Dar vecinii-nţelepţi
Nu ţipă decât când sunt siguri
Că visează că dorm.
În somnul din somn.

Unde nimeni n-aude
Îşi dau drumul la gură
Ce liber vacarm
Trebuie să fie acolo.
În somnul din somn

Doina, scriind și trăind versuri e ca o închipuire cu funde albe plutind pe lacuri scandinave; o închipuire care și-a uitat docarul și adoratorii între mesteceni bolnavi de gândul că în curând se vor schimba în orgă de fructe pierite, și se tot duce spre păduri bătute cu mied.

Cântecul ei e de muguri și de nori fragezi.

…Miros vegetal de iubire.
Sub soarele picotitor în care plante de aur
Răsar, dorm o vară, și mor…

Doinei îi curg versuri din plete cum curg frunzele de iasomie de pe un pridvor și bon darii de pe o tulpină scuturată de-un păun sau de perechea unui păun. Scrisul pentru Doina e un ceas petrecut într-o biserică plină cu fluturi.

Citind-o, mă simt ca într-o duminică mult aşteptată și înconjurată de livezi. Citind-o, simt cum dinspre sud și miazănoapte vine-o flacără de dafin, vine-o flacără de vifor, vine-o flacără din sălcii, vine-un paște cu îngheţ, vine un izvor de moarte și o clipă din eternitatea primă verilor.

Din pământ fermecat

Mi-a fost profesor de teoria literaturii, la Universitate, și eu i-am rămas, până astăzi, elev de lună gata să se prăvale-n uliţă, de stele trăgând cu ochiul la ce se-ntâmplă-n curtea din dos a hanurilor și de cântec spus cu buzele crăpate de sete. Destinul meu îl descoperă și cuprinde, la distanţe egale de timp, în anii cei mai buni, tot așa cum sufletul meu, înecat în ceţurile Flandrei, descoperea, tocmai când să se despice de tristeţe, blândele, fantasticele mori de vânt care sunt și fantastice cărţi ale melancoliei într-o Eu ropă a viitorilor.

Suntem născuţi pe valea aceleiași gârle. George Macovescu, mai aproape de izvoare, acolo unde cireșii și nucii imploră munţii și ninsorile să-i împrumute cu vulturi, eu, acolo unde apele nu mai au loc între maluri și oamenii se-ndoaie sub poveri de grâu și poveri de pește. Pământul fier mecat al Buzăului și Brăilei. Acolo, toamna mi roase a dovleac copt în pietre arse și fiecare om varsă în pragul vecinului o căldare cu lună plină fără să ceară nimic în schimb. Când George Macovescu evocă tainele, zilele limpezi ale verii și mai ales nopţile acelui pământ, suferinţa-și scoate stafiile pe marile lui întinderi de dor.

Intrăm în timpul dus, ca regii Orientului de odinioară în pustiu, spre a ne întări în credinţa că lumea nu trebuia judecată pe la colţuri, că merită mai multă iubire și

mai puţine trădări.

George Macovescu e un moralist, adică un măr uitat pe creangă, ca să ne amintească pierderea lui iulie și august, când, dac-am fi vrut, am fi putut mușca din miresme ca din faguri. E un clasicist. Ceea ce înseamnă un spirit pătrunzător și calm. În el (și-mi pare rău că n-am putut să mă înveţe asta), tăcerea sună zurgălăii trăsurilor adormite la începutul timpului și când îi trezește le înfășură limbile de argint cu fire de iarbă. „Mi-e dor de marea de altă dată. Mi-e dor de călătoriile singuratice de pe malurile ei.

Mie dor de dimineţile reci care mă găseau cul cât pe nisipurile pustii de la capul Midia sau de la farul Tuzla. Mi-e dor de irișii sălbatici în care mă tăvăleam și de stâncile roșietice pe care mă căţăram".

Dacă nu m-a învăţat tăcerea, m-a învăţat că atunci când nu mi-e bine cu oamenii să caut în mine un lac, să împing pe el o barcă, multă lună, să iau vâslele și să cobor, după ce străbat pogoane de apă și de stufărișuri, la casele unde cândva am încercat, întâi dânsul, mai târziu eu, să ne uităm în Brăila, în Râmnic și-n Buzău.

Două case de lut, vișini, cireși, sălcii roșii… Un copil care nu va lipsi niciodată pândește să prindă grauri galbeni cu albia, un bătrân cârpește niște hamuri, îngânând un cântec sau poate un bocet pentru calul cu care ruina distantele nop ţii. Cântec vechi, câmpia se golește de întâmplările bătrânești, o dragoste așteptată la Buzău, alta la Brăila și miracolul suie în brazii tinereţii:

„Frumoasă buzoiancă. Cu buzele fierbinţi, te-am sărutat o dată, te rog să nu mă uiţi…!

Acolo de undeva venim noi — unghi al pământului încărcat de păsări și de ierburi migratoare, în care se întâlnesc trei ţări românești, apucând drumuri de rostogolire, fiecare în visul alteia — vântul închipuie legende și ia făptura femeilor noastre, dansând în amurguri, pe valea Pâclelor, a Buzăului, a Dunării.

Ce straniu mirosea văzduhul
Când treceai prin livezile uscate!
Te legănai prin ierburi înalte
Și vântul, surprins, îşi strunea suflarea
Oprind-o la marginea pământului
Pentru a te lăsa singură
Să dansezi cu ele…

Venind de la margine de cuţit și de la margine de fluturi, uns de oameni cu mirodeniile pământului, dar și cu zeama verde-a mătrăgunii.

George Macovescu nu cunoaşte decât cântecul iubirii.

…Dintre templul urii și-al minciunii
Lovit și scuipat de voi.
Eu vă iubesc mereu
Oameni, fraţi ai mei!…

Cine va tăia cocoșul de pe creasta casei noastre îl va găsi plin de luceferi.

Fluturi roșii pe mările de sub pustiuri

La Cluj, unde mă duc rar, caișii au deschis boboci de must, căţei de floare caldă s-au urcat în arbori și asfinţituri cu buze de liliac înecă poduri și Someș. Și când vine noaptea ca să deschidă biserici de lună, în care îngenunchează vântul din câmpia Transilvaniei, auzi iarba crescând sub carele Tancului. Sărutată de liniște, colindată de miresme.

La Cluj, te duci ca să te îndrăgostești. Și casă rămâi pentru totdeauna. Din păcate, la fel gândesc și ardelenii despre București. Și care cum vine la malul Dâmboviţei, într-un an ajunge să-mi fie șef.

Dar sunt (mai sunt) și ardeleni ce se simt acasă numai dincolo de munţi și care n-ar putea să fie altundeva: D.R. Popescu, Aurel Rău, Al. Căprariu, Vasile Rebreanu. D.R.P. se dă ieșit din linia cu mori de apă de peste Olt. Dar controlându-l la perfectul simplu l-am găsit că e născut lângă Oradea — și mă întreb ce nebunie o fi aia să se dea de la Vânju Mare?! Că e ardelean până în vârful unghiilor probează și faptul că nimeni nu l-a văzut mâncând pește —, și în Transilvania, noi, cei din părţile Brăilei, o știm foarte bine, lumea spintecă peștele pe burtă cu briceagul ca să dea de flori de baltă, nuferi, lotuși, brădiș, foarfecă apelor și alte chestii de-astea, nu ca să-i azvârle fierea afară și să-l arunce în tingire. Oltean încins cu șarpe e Marin Sorescu — de ce trage D.R.P. spre viroaga cu odolean a lui Marin? Explicaţia ai fi asta: așa cum Marin Sorescu e singur printre poeţi.

D. R. Popescu e singur printre prozatorii generaţiei noastre, în sensul că și-a creat un spaţiu unic al iluziei în care, pătrunzând, îţi pierzi dreptul la opţiune, fermecat de culorile celui mai înalt anotimp, vara. Căci vara cântă la nesfârșit în paginile lui.

Copil fiind, mă gândesc, va fi călcat într-o stea și ursitoarele-i vor fi închis rana cu lemn de bu suioc cărat pe râuri și cu vedenii din desenul nopţilor de august. D.R. Popescu e o poveste în care nu cad zăpezi. Sub fruntea lui, Anul Nou începe cu sânziene — dar nimic dulceag în tot ce. Scrie, fiindcă el știe drumul pe mările de sub pustiuri la care se ajunge pe cărări tragice.

Cei cu inima ieftină au scormonit și i-au găsit un model: Faulkner. Ca și cum ar fi o rușine să înveţi să-ţi compui un echilibru dinamic 1 Extraordinar de încordat pe lucrul lui, D.R. Popescu, sunt convins, nici n-a băgat de seamă. Sau dacă i-a căzut ceva sub ochii albaștri și miraţi, ca aerul din Grădina Botanică a Clujului, a zâmbit.

De departe. Fiindcă el e mereu într-o poiană a sufletului omenesc, pe versantul, de-atâtea ori bizar și grotesc, ce se termină în subpământul durerii și al obsesiilor. Ca un mare scriitor ce este.

Sună-n fiecare vară pe care ne-o dăruiește o amăgire culeasă din Olt. Iar prin toate furtunile acelor veri cu nunţi de fluturi roșii, numai fulgerele care se văd la Cluj, fulgerele care bat cu argint, învechindu-le în istorie, catedralele Transilvaniei.

Omul care n-a văzut Marea

Pe Horia Lovinescu l-am văzut prima oară sub salcia din curtea casei lui Ion Barbu, în Cotroceni. Rezema aerul subţire, jertfit pe un gând de dragoste poate, cu pardesiul pe braţ, cu un capăt al fularului de mătase neglijent aruncat peste umăr și furând sub pleoapă cerul primă verii — nesfârșite brazde de violete deschizându-se în bob de zăpadă. Semăna, în stingerea zilei de martie, cu Alan Squier, din *Pădurea împietrită,* privind spre inima deșertului. Sunt sigur că în clipa aceea atârna de lumea reală numai prin șuviţa de fum vioriu pe care salcia poetului i-o sorbea din ţigară, și că toţi cocorii sufletului său zăboveau în lună, la fântâni de mărgele. Fruntea casei din Cotroceni fusese aleasă să închipuie în filmul „Citadela Sfărâmată" peretele de osândă înapoia căruia îşi sună lanţurile destinului Irina, Matei, Petru, bătrâna Dragomirescu, și el, Horia, auzea fantasmele vorbind — în sângele lui și dincolo de acel hotar neaievea (salcia plângând prevestiri), atât de devreme frumos, atât de departe amar.

De atunci și până când timpul ne va urca pe eșafod sunt prieten cu Horia. El este instrumentul singurătăţii; e ca un izvor care se înalţă și ia chip de om spre a se întâlni cu ninsoarea în locuri de taină; veșnic ispitit de floarea ce-o așază egretele în drumul care trece, plin de brumă neagră, prin zarea munţilor ce-i închid

Moldova; încărcat de așteptări și de cârtirc, ca lacătul de pe ușa dincolo de care Cain îl ucide pe Abel; obsedat până în tremur de ochii tatălui său, pândind spaima de la o fereastră ascunsă; vine din stânga, vine din dreapta, ocolind, fără să vrea, faptul că-n anii aceia blestemaţi, spaima venea mai ales pe ușa din dos. Căci tatăl său făcea parte din turmele blânde, neadăpate la iezere în sărbători iniţiatice.

Născut în vatra plină de jar de măr a Fălticenilor, trăindu-și copilăria în livada Lovineștilor, măturată cu sânziene (într-o casă mică, pe aceeași ulicioară, locuise Ion Creangă, când umbla la școala de catiheţi, iar mai în deal, între brazi întunecaţi, Mihail Sadoveanu — trei case ca trei boturi de zimbru), Hor ia a răsărit ca scriitor, cum mi-a zis odată, pe drumul către mănăstiri. „Plecasem în vacanţă, cu trăsura, duși de mama și m-am trezit scriind cu degetul, în pâclele Moldovei, tot ce vedeam"… Mărturisire sunând ca o vară întoarsă numai prin flaute, din largul mării, făcută de unul dintre marii dramaturgi contemporani, care m-a azvârlit și pe mine să mușc până la ruptul dinţilor din lemnul scenei și din două pahare negemene. Horia duce în arcul pașilor povara pustiei din om. Mi-o drag ca o cramă cu ușile larg descinse pentru că încearcă (și va izbuti mereu) să pună câte-un spic de grâu în locul minutarelor rupte.

Tămâia vinului din toate cramele

Al. Andriţoiu coboară din munţii și spaţiul ovaţionat de Mihai Beniuc. *„Cu nume de le gende și zodii vin din munţi / dușman cu mine însumi și împăcat cu lumea".* Trecut în câmpia unde, într-o *„fântână oarbă ca Homer"* zace craniul lui Tudor, el se înscrie în liga fântânilor cu cumpănă din care scoate, în nopţi cu luna migratoare,

lacrimă brâncovenească, udând ierburile Arcadiei și treptele pridvoarelor de la Horezu. Moţul din el, cu pumnii adunaţi pe-o ghioagă sângerând de înfrângeri, adăpostește-n suflet cronica scrisă pe frunză de codru și pe toţi căzuţii, cu mormântul nemormânt, fără de care eternitatea noastră n-ar putea fi concepută.

Luptătorul anonim, intrat în temelia neamului, e veșnic în drum cu noi:

Căci nicăieri nu pot pleca
Ci fără doar cu umbra sa
……
Era un ins, ciudat, și-atât
Dar fără dânsul mi-e urât,
mi-e trupul ca un stâlp de sare,
pe care ca pe vechi altare
se urcă iedera și moare.

Poezia lui Andriţoiu e închinăciune către cuţitorii acestui pământ românesc:

Strămoși cu dreapta sprijinită-n fier,
purtând garoafa morţii albă-n gură.
Vai! pieptul lor respiră Lerui-ler
și plimbă aurori pe sub armura…

Şi e în același timp rai de floare pus la malul râului de litere din cărţile vechi, cu zugrăveli evocând liniștirea de taina dintre două lecţu de istorie:

Descăunări de ceruri se lăfăiesc prin cărţi
când, pământeană, cruce se face-n drum răscruce
Văd pagina rămasă ca un nadir brumat
argintul ei din dalba cunună a miresii
și deslușesc cum teascuri ca-n maxilare bat
în fabrica de slavă a cinstitului Coresi.

Latinizând ca toţi ardelenii, din frageda adolescenţă și până peste timp, Andriţoiu-și plimbă duminicile prin câmpiile lui Vergiliu, în zilele săptămânii se turcește „cât numai o bănuială”, cântând stihuri din „Spitalul Amorului” — și atunci lumea lui se împletește cu a mea și e un fel de cafenea cu vedere la Dunăre şi-şi asfinţeşte gândul bucuros în tămâia vinului, cântând să-l ţină minte lemnul cramei:

M-am născut în ore beat
din dragoste pe furate
pe frunze lanceolate…
M-am născut ca derbedeii
trupeși și plăcuţi femeii…

De douăzeci de ani și mai bine, clopotul lui din Transilvania se izbeşte de botul calului meu. Încă din 1954, din iarna aia cumplită când el și Aurel Covaci m-au luat la ei și m-au culcat într-un pat făcut dintr-o carlingă de planor, sau dintr-o baie, Andriţoiu e convins ca eu trebuie să fi fost cândva cal și-ar da mult să mă înhame la o trăsură, și el cocoţat pe capră să recite:

Oraș, transilvan. Strălucea, mare, Ursa
În vremuri de criza și melancolie
Pe-aici mi-am pierdut tinereţea și bursa
pentru o văduvă veselă. Fie!

Șlefuind diamante și pictând vitralii pentru înalta doamnă, limba românească, Andriţoiu îşi trăiește viaţa cu carnea plină de furtuni, cu oasele adulmecând potecile Decameronului, cu fruntea necontenit atacată de-un cântec.

Latin și georgic se aude-un cântec peste toate.

Generalul magic

Când eram mic credeam că generalii stau pe un deal, într-un scaun sculptat, înconjuraţi de aghiotanţi frumoși și comandă războaiele. Până la prânz, obosiţi de atâta zarvă, ei trebuiau să învieze toţi soldaţii căzuţi în luptă și să ordone să fie serviţi cu porţii duble de ciorbă. Mai târziu, spre deznădejdea copilului care fusesem, am văzut că nimeni din neamul nostru n-a în viat din morţi și n-a urcat mai sus de gradul de sergent. Bunicul meu, Dumitru Neagu, mort pe front în primul război mondial, a fost soldat.

Fratele tatălui meu, Sandu Neagu, mort pe front în al doilea război mondial, a fost soldat. Tatăl meu, după cinci ani de front, s-a întors acasă pustiit și doar cu galonul de sergent. Eu însumi, cu toate că am urmat liceul militar, n-am înaintat în grad mai sus de genunchiul broaștei.

Unchiul meu Che Andrei (cel din *îngerul a strigat*), care și-a spurcat sufletul în trei războaie, îmi spunea: mă, într-un război, noi ăștia din comuna Grădiștea, judeţul Brăila, nu suntem buni decât de împușcat sau de ordonanţe. Luat prizonier de către nemţi, la Mărășești, se lăuda c-a fost pus să spele odaia generalului Mackensen și că a evadat, încălţat cu cizmele generalului inamic. Îl știam mincinos, dar povestea asta, habar n-am prin ce minune, ne pătrunsese tuturor în sânge, o credeam adevărată, dovadă că am umplut aceste cizme cu pitulici și cu vrăbii în nenumărate rânduri, iar atunci când au fost vândute pe o găleată de vin, am plâns ca un prost și i-am furat prizonierului de la Mărășești două piei de iepure, pe care le promisese unei ţigănci și le-am dat la câini.

Peste timp, ca o mică răzbunare a neamului meu de soldaţi, am ajuns prieten la cataramă cu generalul Laurenţiu Fulga (observaţi, n-am spus: prieten la toartă, fiindcă generalii nu beau cu oala și de obicei sunt împotriva capsomani lor de soldaţi care dau cep butoiului cu gloanţe dum-dum). Oricât de prieteni, în lamura gândului

meu cel mai curat eu stau oricând drepţi în faţa generalului Fulga, fiindcă el e scriitorul român torturat până la arderea izvoarelor de coșmarul războiului. Știind că există pentru fie care om de pe faţa pământului, învingător sau învins, o pâine și un strugure, Fulga e un luptă tor pentru speranţă, litera lui trăiește convulsii și înălţimi însângerate, respingând absurditatea nesfârșitelor convoaie de morţi, alienarea și întunericul. Putem avea fiecare o fereastră și un cântec, dar am avut fiecare, în acest secol, câte un păianjen. „Soldaţii mei se uitau la păianjeni ca fascinaţi, hipnotizaţi și nu mi-a fost greu să-mi dau seama că la mijloc e un fel de magie și un fel de blestem, i-am strigat pe fiecare, cu numele lor, sperând să-i trezesc și să-i trag înapoi, Petre, Gheorghe, Dumitre, Mihai (…) păianjenii au pornit-o la drum, pe deasupra zăpezii înalte cât omul (…), spre poziţia inamică sau spre raiul lui Dumnezeu (…) și zadarnic le ţipam: Petre, Gheorghe, Dumitre, Mihai, ce-i cu voi oameni buni, unde vă duceţi? (…) mergeau mai departe, pe urma păianjenilor ca pe urma unei fatalităţi (…) și ciudat este, domnule, că nu înaintau la suprafaţa pământului, ci coborau în pământ, și nu vă închipuiţi că nu se zbăteau și ei să scape de alunecarea aceea lenta sub pământ, se zbăteau, și pe unul l-am auzit chiar oftând, și pe altul chiar strigând ca într-o agonie: Mamă, nu mă lăsa, mamă!" (Fascinaţia).

Pe front, unde moartea joacă zaruri cu banii puși pachet sub tigaie, femeia iubită ia numele

Vieţii, al Tinereţii, al Fântânii din ţară. Fulga e un realist magic, urcă neîncetat uliţa alchimiști lor și nu-i pasă că pe-acolo nu se mai află măcar niște pirostrii sub care să aprinzi focul, el se apucă să schimbe plumbul în aur, fierbându-l în pumn, cu preţul cărnii și oaselor sale. El iubeşte visul nu pentru că e mai presus de realilitate, iubește visul ca pe lucrul care ar fi meritat să fie realitate.

Alexandra din „Alexandra și Infernule e femeia din crezul și îndoielile fiecăruia dintre noi, dar e totdeauna mai mult decât atât, e numele verde al mării, o dungă de soare luminând cu flori nisipul de pe plajă, e plânsul sau chemarea stranie a unei viori dintr-un orășel, când fostul sublocotenent Fulga se dădea jos într-o gară lu' minată de un singur felinar și pierdea trenul, cu bună știinţă. (între noi fie spus, aș îndrăzni să-mi închipui că fiecare general ar vrea să mai fie, o dată, doar un simplu comandant de pluton.)

Generalul Laurenţiu Fulga, fiindu-mi bun prieten, sau tocmai de aceea, mi-a făcut și multe clipe *cazone.* În dimineţile de august, la Casa Scriitorilor de la Neptun (și pândește exact di mineţile în care m-am culcat la sfârșitul nopţii), numai ce-l auzi strigând: prozatorii Mircea Sântimbreanu, Fănuș Neagu și dramaturgul Ion Băieșu! Mergeţi și capturaţi niște pește de apă dulce. Executarea! Băieșu e ales, fiindcă știe să arunce cu lanseta și are noroc la șalău, eu fiindcă măsor 1,80, cântăresc peste 100 kg și mă pricep să descopăr un chibiţ al Rapidului în fiecare responsabil de lac sau cherhana, iar Mircea Sântimbreanu, fiindcă măsoară 2,01 m și încă nu s-a născut paznicul ăla care să îndrăznească să-i zică de la obraz: mă braconierule!

Ajuns aici, strig: companie, drepţi! pentru onor prezentaţi arm!

Nemurire și lotci înjunghiate

Facem parte din același pasaj de dropii — și mă mir că lumea criticii nu l-a adunat, cum a făcut cu mine, în familie cu Eugen Barbu, fiindcă toţi trei căutăm în iarba din ţara pierdută, unde luceferii se nasc din cuvinte și ard în lu' minarea de sub crucea lui Mateiu Caragiale. Însingurat, cel mai însingurat dintre scriitorii generaţiei noastre, mi-l închipui acum, după ce-am fost prieteni nedespărţiţi patru ani și nu mai vorbim de doi, stând aplecat, cu faţa-i amintind de suferinţele lui Voiculescu, peste nefiinţa paginei de hârtie pe care știe s-o umple cu lumi ciudate în care un Dumnezeu straniu îşi amestecă apele cu morţii și pune pe ouă de mărgean, peste care trec turme de mistreţi răspândind iarnă, lotci înjunghiate de biserici smulse de valuri. Acolo, vântul miroase a dragoste sălbatică, a început de istorie, a marmură roșie, a Constantin Pierdutul I, cel mai mare împărat de iarbă născut de Dunăre, a fată cu părul roib, coborând spre gheţurile Dunării, ca spre izvoare homerice, să fie sărutată sau răpită, să fie în junghiată și să ucidă; acolo domnește Cartea milionarului care în veci de veci nu va cădea în robia uitării. Când caii noștri îşi scuturau împreună căpestrele și nu știam că va veni și timpul când vom cădea din șa, Bănulescu-mi da în fie care zi câte-un butoi și două picături de untdelemn nebun, care asprea sângele prozei și mă fermeca să rămân mereu la Dunăre, cu o aripă înfiptă, noaptea, în malul Dobrogei. Ursit să deschidă cu vorba scrisă dimineţi de Paști, el are darul (dac-o fi dar), pe care eu nu l-am avut niciodată, de-a trece printre oameni tăcând.

E un salcâm cu carnea uscată și închis în sine, lângă o fântână din câmpie. De creanga lui cea mai înaltă atârnă ciutura care coboară în ape în zilele de arșiţă — și asta-i ajunge!, fiindcă din apele câmpiei, el, poate mai bine decât noi toţi, scoate descântece ţinând de-un rit păgân, întâmplări îmbrăcate în cămașa morţii, ochiul magic al unui soare pierdut și timp pierdut și păstrat în amfore sub bani furaţi. Lup înotând printr-un râu halucinant spre satele ireale din bălţile Borcei ca să le întoarcă spre sufletul nostru, Bănulescu a venit în lume din ostrovul pe a cărui cărare de început Ion Barbu scria: „Sfânt trup și hrană sieși, Hagi rupea din el". Ca să-l iubesc nu am nevoie să-l caut. Îmi ajunge să-ntind mâna și să iau din raft *Cartea milionarului* și să mă îmbogăţesc în clipa aceea cu o lume pusă-n litere de aur.

Joc tragic cu liliac și merișor

Ţoiu vine dintr-un pământ bogat și galben cum sunt caisele, din Urziceni — deasupra-n cer, la Urziceni, se coc pepeni galbeni, graurii zboară în formaţii ce amintesc zepelinele și vântul se desparte-n două fluvii: unul se duce să se verse-n mare, altul se varsă spre Brăila, unde mă așteaptă stafia unei căruţe cu felinar, de oiștea căreia, fiind din lemn de roșcov, legam crapii de buze și-i plesneam cu nuiaua ca să mă bage-n Dunăre. Ţoiu e un artist elegant și romantic *Duminica muţilor* e o rătăcire dulce pe sub un soare de care atârnă struguri melancolici), dar mai înainte de asta, cu toate că e doar cu câţiva ani mai mare ca mine, i-a fost

comandant sergentului Neagu D. Vasile (tatăl meu), la flotila 3 informaţii din Buzău, sub steagul căreia, dacă stai să-i asculţi, au săvârșit mari fapte de vitejie. Tata e mândru că sunt coleg cu fostul lui comandant și, de Crăciun, când taie porcul, îmi dă câte un pogon de șorici pentru Ţoiu: du-i-l domnului sublocotenent ca să nu uite c-am dezarmat amândoi un pluton de nemţi (cu cât înaintăm în Crăciunuri fără zăpezi, plutonul se face companie, batalion, mare coloană moto rizată).

Ţoiu, ca și mine, iubește până la leșin câmpia Bărăganul, în nopţile cu lună, îşi sună inelele numai la margine la Urziceni. Ţigănci cu brăţări pe picior, zice el, dansează cu caii și alăptează greierii cu alior, care-i iarba nebuniei. La Urziceni, lalomiţa e mai lată ca Dunărea. (Dar ce Dunăre fabuloasă, adunând în ea parcă și Amazoane și Gange, curge prin Galeria cu viţă sălbatică!) La Urziceni, lăutarii toarnă vin în ţambale și cântă până le dă sângele pe nas. Ţoiu vorbește născocind și toate întâmplările, pentru el, ţin de miracol. „Auzi, domnule, am fost într-un sat, pentru un reportaj (excelentele lui ar ticole din fiecare joi), intru-n curtea C.A.P. și, lângă cazanul de ţuică, văd un grup de ţărani trântiţi într-o rină, pe un maldăr de iarbă: ce faceţi? zic eu, și unul îmi ia măsura din ochi, mă cântărește și mă dă peste cap: păi, ce să facem, suntem mizerabili, spargem seminţe”.

Ţoiu scrie greu, o carte la patru sau la cinci ani (eu, la șase sau la șapte, l-am tăiat!) și ca să-și ascundă nopţile de chin asupra paginii, răbdarea imensă cu care caută cuvântul, durerea înfrângerilor, atât de proprie marilor talente veșnic colindate de neliniște, o schimbă pe glumă: ce vrei, eu am venit în literatură cu totul de-a-ndoaselea; eram elev și, în vacanţa de primăvară, într-o zi, un prieten s-a îngropat în flori de liliac, a pus la patefon Ramona și și-a tras un glonţ în tâmplă; i-am scris o poezie, prima din viaţa mea, și de-atunci, fiindcă o ne norocire nu vine niciodată singură, scriu proză.

Ţoiu seamănă cu unchiul meu Che Andrei, care, fiindcă l-am băgat personaj principal în „Îngerul a strigat”, m-a pus să-i comand la Brăila o vestă pe care croitorul să brodeze următoarele: galben ca para trece omul prin toate. Când s-au cunoscut, Ţoiu l-a-ntrebat ce semnificaţie au vorbele alea scrise cu galben subţire. Păi, domnule, asta-i viaţa, ţuică, vin, o aripă de muiere și veselie multă faţă de dușmani. M-au luat nemţii prizonier la Doaga, lângă Mărășești (iar vine de se leagă cu nemţii!), acolo i-am furat cizmele generalului Mackensen, și când am venit acasă n-au vrut să mă pună primar. De ce n-au vrut? a-ntrebat Ţoiu. De ce? Ai să-ţi dai seama când o să fii mai mare, dar să nu fii nervos.

Cred că Chirii Merișor din *Galeria cu viţă sălbatică,* în marea și uluitoarea lui deschidere spre bine, a fost fratele întru tristeţe al lui Che Andrei.

Într-o zi, când o să terminăm ce avem de scris, eu și cu Ţoiu o să ne cumpărăm o casă la ţară (mai de mult am vrut să luăm o căruţă cu coviltir). O casă, zice el, e o investiţie serioasă. Și zău că nu bate câmpii. O să fim bătrâni și o dată o să întârzie poștașul cu pensia. Puţin ne pasă, vindem casa şi-o bem; eu-pereţii, el-ferestrele, eu-acoperișul, el-pragul, eu-curtea și gardul, el-clanţa de la poartă. Și ne vom trezi în grâu, uzi de rouă, miraţi că o dată am dormit un somn dogmatic.

În frigare — pasărea paradisului

Poate cel mai drag prieten al meu, ca să ve daţi că Dumnezeu nu se uită când împarte da ruri, e un critic literar și se numește Romul Munteanu.

Despre critici, pentru că nu s-a pomenit om care să-i aducă în discuţie fără să-i înjure, eu cred că sunt tot un fel de oameni, măcar atunci când nu sunt cu totul de beleaua lumii. (Pe Romul îl înalţ și îl înjur după alte criterii, cum face și el cu mine; trebuie să știţi, însă, că ne măgulim unul pe altul cu totală nerușinare numai când se află pe masă vin de Grecia sau de Franţa). Meseria criticilor e să-și dea cu părerea și să ne acuze pe noi că suntem incapabili să scobim gropi în fulgere. În copilărie, când noi umblam prin ţara merelor de aur, criticii târau de barbă câte-un pitic și-l decapitau, trăgând adânc cu peniţele — dovadă buturugile din pă duri pe care, în nopţile de vară, strălucesc picături de sânge din basm. Toţi, fără excepţie, dacă n-ar fi-nvăţat carte cu nemiluita, ajungeau inspectori în Piaţa Matache, pentru că întreaga viaţă se chinuiesc să ne prindă cu ocaua mică și când izbutesc îşi pun pe cap coroană roșie și o zi sau o săptămână se cred regi și umblă numai cu capul pe sus, ca macii prin grâu. În restul zilelor de peste an sunt colindaţi de fantome și de anticari și adună boabe de mătrăgună pe care le netezesc între dește ca pe mătănii.

De Romul Munteanu mă simt legat prin priveliști cu lună. Legaţi prin oracol, fiindcă nu mai sub lună se fac și se desfac profeţiile și blestemele. Iubim luna, poate, fiindcă suntem amândoi rotunzi. Luna, privită cu Romul de pe cărările Mogoșoaiei sau ale Dobrogei, e o pasăre cu șase rânduri de aripi — cu două rânduri de aripi zboară, cu două ne mângâie pe inimă, cu două ne amestecă vinul și crinii aduși de-acasă, din Transilvania și de la Brăila.

Romul trăiește zidit între cărţi, ca un cerşetor între ziduri de biserici, bulgări de colivă și felii de pâine și scrie cărţi care mă uimesc, căci scoate din fântâna morţii umbre de moarte care mă sperie, fiindcă seamănă cu o înflorire. Trecut de cumpăna apelor, Romul pune momeală în capcane nu pentru a înfuleca vânatul, ci pentru a sta cu el la taifas.

De câteva ori am scris amândoi la aceeași masă. Când scrie, Romul întinerește. Nu i-am spus-o niciodată, în clipele alea seamănă cu un castan încărcat cu policandre care promite să-i tragă o mică chelfăneală unui cireș zevzec, fiindcă s-a rupt de grădină și-a sărit în vecini să-i pună cercei unei fete care-n nopţile de aprilie, adormind, îşi trimitea sufletul sau gândul să bea ploaie curată mai sus de lac și mai jos de poartă, în niciun caz în ramurile cireșului.

La toamnă, dacă viţa de vie nu-și va călca mărturisirea din zodie, Romul și cu mine suntem foarte deciși să ne instalăm pe un deal cu dispoziţia sudică din blinda Moldovă, s-aprindem un foc verde, izbind c-o piatră în scăfârlia luceafărului de seară și să pârlim de fulgi pa sărea paradisului — două, trei sau patru săptămâni în care eu să spun vorbe despre critici.

Cireșarul

Mulţi copii (și unii nici măcar nu mai sunt copii) m-au întrebat dacă e adevărat că Titi Chiriţă, care, în mintea lor, e rudă cu Karl May, locuiește într-o moară așezată lângă un castel. Eu nu mă mir de ce zic copiii — într-o zi, fata mea mi-a zis: tată, mă dor două picioare și două frunze, și-am crezut-o și i-am descântat genunchii cu două gutui — mă crucesc că oamenii mari au pierdut din vorbire nesăbuinţa opalină. Vă spun tuturor că Chiriţă locuiește într-un cireș — într-o moară, pe un deal din răsărit de munţi șade fata lui, Cirli, domniţa cu păr bălai. Știu precis că în anii când era mic și urca de-a bușelea treptele unei case de lemn din Bârlad, rupea fiare la circ, gonea călare pe un leu în dopat cu diligenţe însângerate și dormea cu veveriţele pe o creangă de alun. Între timp s-a făcut mare, cu toate că de la o vreme încoace e chiar mai mic decât copiii lui, și-n fiecare di mineaţă de vară, când copiii mai dorm încă, el scoate din mânecă un măgar galben pe care-l pune să pască fluturi.

Toţi adolescenţii din România care au citit romanul *Cireșarii* (unii l-au citit de șapte, opt sau nouă ori) sunt încredinţaţi că Chiriţă e bun prieten cu Winetu și că au dus împreună multe bătălii din care au ieșit învingători. Eu însumi mă gândesc că treaba poate să fie adevărată, altminteri de unde puterea lui de-a ne întoarce pe toţi la mirodeniile care ne umpleau zilele copilăriei?! Marea lui biruinţă e aceea de-a fi oprit himerele din drumul risipirii — nu, niciodată nu e prea târziu să rămânem tineri! — și de-a ne întări în speranţa că misterul nu străbate niciodată până la capăt calea mărturisirii.

Chiriţă a avut parte de multe întâmplări rele, dar a trecut prin ele nejefuit și, inteligenţă cultivată, și-a păstrat mereu focul bucuriei ne stinse. Și pe el, ca și pe mine, când eram mic, și chiar mai încolo, un înger îl ţinea de păr și alţi doi îi trăgeau palme: un rând de palme, un rând de copite — și el râdea, fiindcă pe deasupra a toate vedea înflorind cireșii și între crengile lor un leagăn cât un curcubeu, plin de copii bătând cu picioarele în mustul asfinţitului și implorând stelele să scoată coarne ca melcii — căci, după ploaie, nu-i așa, stelele trebuie să scoată coarne sau ochi de trandafir. Centrul motor al tinereţii lui a fost acţiunea, aventura, curajul, răbdarea.

Pentru mine, Chiriţă e un strugure și un coltuc de pâine, adică lucrul cel mai de preţ pe care-l poţi vedea în mina unui moldovean.

Când ne e dor unul de altul ne vedem într-o cramă. Bem și cântăm: septembrie, scoateţi ber becii și-i împărtășiţi. Și pentru că niciunul n-avem voce, turmele continuă să curgă prin trecătorile lor milenare. O ușă ne stinge lampa (câte uși ni s-au trântit în nas!) și noi știm, dar ne prefacem a nu ști, că e clipa când zeii vin să lingă blidele de la o petrecere frumoasă.

Pe fiecare copac din curtea casei lui Chiriţă, brăzdate de fulger, de vântul nopţii sau cioplite de Chiriţă însuși cu briceagul, chipurile oamenilor care-i sunt dragi. Mutra mea — aţi ghi cât — e un butuc de vie, alături de-a lui Nichita Velea și Romul Munteanu, Când se lasă toamna și vrăbiile smulg limba vântului sau poate vântul le smulge lor limba, noi patru, coroana butucului, avem aerul că strigăm: Titi, mai e

mult până la cules?

Îl iubesc pe Chiriţă, înainte de orice, pentru că spiritul lui n-ar putea să rămână captiv mă car o secundă într-o colivie, fie ea chiar o coli vie de zahăr colorat. Ne-am întrebat adesea, într-un glas, cum pasărea, vârâtă într-o asemenea colivie, nu-ndrăznește s-o spargă cu ciocul, ace lași cioc cu care făcea gropi în piatră, atunci când era liberă, în păduri?

Clipe din seri de agată

Pe Griviţa, pornind de la patrulaterul de oase aparţinând Sfintei Vineri — pe mâna stângă, lumea se varsă prin trei guri pline de înjurătură în Giulești, pe mâna dreaptă se deschid râurile prin care se intră în zăvoiul de piatră al Bucureştilor — până la Chibrit și până-n vadul cu soartă de vișin cehovian al Mogoșoaiei, se afla mai demult arsenalul de tuberculoză al literaturii române; de acolo se lua liftul direct spre rai cu o simplă apăsare a mâinii pe inimă și, ca-ntr-o veselă grădină, înconjurată cu bălării purtând căpestre de frânghie, unde se mănâncă pipote de porumbei voiajor și se bea un vin sălbatic, niciun poet nu se gândea să tragă chiu lui, c-o să se prezinte la Dumnezeu mai târziu de vârsta de douăzeci și cinci de ani. Dar a fost și câte unul cu buză de aprilie, ca Geo Dumitrescu, rău de bulgăr și bun de mărgăritar, care-a în șelat așteptarea copiilor din mahala tânjind după o bucată de colac muiată-n vin și o batistă legată-n pom.

Geo s-a născut în ceas cântat de cucuvele, ca toţi poeţii închipuiţi de lege să se înhame, în cătușe, la căruţa unui veac torturat de războaie și într-o zi să se schimbe în corăbii ce se vor scufunda cu braţele pline de păsările mării.

Geo desfrunzește planete fără de noroc la un sfârșit de lume:

Pleacă fluture, du-te, niciodată
nu ieșim din război, privește-mă, iată-mă,
rătăcit, zadarnic ca un cuc pe Niagara
dorm și eu îmbrăcat, mereu, cu raniţa-n spate,
dorm pe mine, dedesubtul meu, îngropat
în cartușele trase,
în cartușele lumii, măi frate…

și când ajunge la un izvor de curcubeie, în care se vede, așa cum i-a ghicit o bătrână ţigancă: …mic, negru, ochios… îi bat umbre de aramă pe frunte, i se revarsă-n suflet miros de toamnă păstrat în casete și unde

…uriașa
răsuflare a lumii, cântec ameţitor, glasuri
care se cheamă, se-nfruntă, se roagă.
Pătrund încet în noapte, fumând liniștit
cu capul pe umeri. Glasuri mă cheamă

de oriunde. Și, deodată simt
crescându-mi la loc urechi sociale…

Eu l-am cunoscut pe când îi erau aceste urechi rupte din rădăcini și aștepta să-i crească altele. Locuia în Străulești, în boziile de la capul lui 6, clătinate de vântul stârnit de trenurile nopţii. Ședea într-o casă ca un toc de vioară și nu avea atunci decât trecut, prezentu-i curgea prin buzunarele rupte. Dar, cu toate că *gâtul sticlei era frânt,* striga:

Dans, dans!…
Paharul gol ţiuia a pustiu şi-l simţeam
dornic să fie plin, în chip arzător
și trebuia umplut, fără îndoială,
cu o băutură nouă, nemaipomenită,
amară și virulentă și aceasta nu putea fi
decât sângele meu… Dans, dans!…
Ei, da — îmi spuneam — voi ridica

paharul plin, roșu
în cinstea cioburilor,
pentru a învia din mijlocul lor
o dansatoare întreagă, nepieritoare,
ca o victorie a fragilităţii!…
Dans, Dans!…

Acolo, în margine de București, unde curge-o gârlă verde printre caravane de mărăcini, Geo era sigur și ţanţoș ca un ţăran pe bicicletă, îşi închidea tocul viorii în două capse ca două spaţii, aduna firimituri de pâine pentru cloșca cu pui din grinda cerului și visa să se mute unde stă azi, la Sinaia, într-un pod de lemn, legat cu veveriţe și cu miresme de creștetul a șase brazi.

Cu Geo Dumitrescu am trăit seri de agată, cântând sub lampă *„Când s-aprinde prima stea în mahala”,* ne-am certat pentru o cauză de amândoi pierdută și iar ne-am legat pentru totdeauna, pe drumul dintre Pelișor și Riegler, locul din România unde ninge cel mai frumos și unde luna are neobrăzarea să nu fie niciodată cu fruntea umilită sau să fie aceeași cu care am participat la asaltul Trepizondei, dacă nu mă-nșel!… Pe drumul ăla a gândit Geo, sunt ferm convins, versul*: „Întorcând capul, te mai văd – floare înaltă de lună, idol de lună”.* Și cred că o scorbură sau o groapă de urși mai păstrează în ea tânguirea de floarea paștelui cu care ne înnoda Velea paharele: „Căci furnica de-i furnică, la cap mare, la trup mică…” precum și ciocnetul bilelor de fildeș de la biliardul de sub fântână, unde Geo se închipuia jucându-și capul ca să pot pricepe lumea… *„să găsesc bila roșie, care sca pără, bila-soare”…*

Geo e un poet ciudat, umblă cu fazanii amurgului, aruncă o ţigară peste ape și ţigara se face punte, are bănuieli ascuţite și intuiţia furtunilor de ciulini, dar nu e atât de lucid, cum pretind unii, fiindcă eu îl întâlnesc tot mai des purtând sub braţ un bot umed de căprioară. Ochii lui pun medalii în cetină și inele în trunchiul brazi lor. Cred că, de la un timp, la geamul lui se în pletesc strofele:

…Ceasul s-a oprit. Și doar inima
o aud măsurând vremea, asurzitor,
drumul unic de la tine până la tine…
Te aștept. Am ars cuvintele mișcării
totul în jur a rămas timp curat, împietrit –
nemișcat plutesc prin zăpezi nesfârșite, păduri
pe umeri cu pasărea liră, pasărea așteptării…

Dar peste toate întâmplările, bune sau triste.
Geo rămâne pentru mine hanul de frunză unde un lăutar zice mereu:

…Și foaie verde trei lămâi
„Rămâi, o, nu pleca, rămâi”…

cântam, cu zarea-n căpătâi…

În partea ireală a aventurii

Titus și, bineînţeles, Popovici.

Lucram — de la un timp, probabil pentru că îmbătrânim, lucrez noaptea — și era o noapte de la sfârșitul lui octombrie, alcătuită masiv și, mi se pare mie, ca o biserică pe pereţii căreia niște soldaţi și-ar fi atârnat armele. Și dintr-odată, trecând prin nu știu ce zodie, m-a ajuns un gând de la Titus. El e la munte, în Haţeg, lucrează și se închipuie vânător. Vreau să spun că, asemeni lui Mihail Sadoveanu, se lasă povăţuit de natură. Eu îl bănuiesc că e prieten bun cu preotul copacilor, care trebuie să fie un mesteacăn sau un arţar sau alt copac misterios și plin de vrajă din Transilvania necunoscută mie, unde păsările, când pleacă pe marile căi ale migraţiei, îşi înmoaie aripa în vin de Târnave.

Cine-i Titus?

Dacă nu sunt prea zgomotos, Titus e, înainte de toate, saltul prodigios al unei generaţii într-un timp când și unii trandafiri înfloreau pro letcultist.

Ne vedem foarte rar, foarte scurt și aproape niciodată singuri. El îmi zice Dom Fane, cu cercelul apostrofului, iar eu când îl văd înaintând febril și surâzător, cu umbrela în mâna dreaptă (n-a uitat că se trage din Oradea), am impresia că vine spre mine un liceu din Transilvania, cu băieţi care știu carte și fac politică. Umbrela lui Titus scârţâie veșnic și decapitează ploi care nu cad.

Într-o noapte ploua, era ora 2, când în Transilvania toată lumea doarme cu obloanele strânse în șuruburi — mi-a telefonat că a terminat o nuvelă — *Moartea lui Ipu* — a venit și mi-a citit-o. Și l-am îmbrăţișat.

Pe Titus, prin timp, generaţia mea l-a invidiat, l-a repudiat, nu l-a recunoscut, dar totdeauna l-a iubit. El va fi Andrei Sabin până la 80 de ani — și asta nu se iartă. Căprioarele trec prin bătaia puștii lui, purtând pe umeri cocoși de munte. El trage ca să le facă atente să se ascundă.

Cândva, dacă nu e o halucinaţie de-a mea, am cumpărat împreună ghiocei sau brânduşi, și el m-a întrebat: ce-ai fi vrut să te faci, dacă n-ai fi fost scriitor? Și tot el a răspuns — și i-auzi la el! Eu m-aș fi făcut lemn, piatră sau Coastă de Fildeș îmbrăcată-n cimbru ca să primesc corăbiile mirosind frumos. Sau aventurier. Da, asta da! Titus are vocaţia aventurii, simţi în mișcările lui agitate sarea de mare, setea pentru fulgerele rostogolind în oceane cascade de cosi tor topit. Dar ca orice scriitor adevărat, Titus rămâne în partea neîmplinită a aventurii, în partea ei ireală. Titus gândește aventura ca pe o mireasă morganatică. Aiurează. Pentru că altă dată, ca-ntr-o undă de poveste — și dumneavoastră trăiţi poveștile, nu-i așa? — mi-a spus că într-o zi (nu se știe când), într-o margine de oraș (nu se știe care) îşi va ridica o casă eu pe reţi de nuci căpătate în colindele copilăriei la geamul căreia, în pragul iernii, va împărţi trecătorilor greieri din Haţeg.

Mie, ca bun prieten, îmi va da doi greieri și-i voi pune după sobă, ca să-mi cânte toată noaptea. Despre vânători. Despre un excelent scriitor.

Despre un prieten zăpăcit.

Și-am scris cu tocul înmuiat într-o boabă de ienupăr scuturată de dor. Oh, și câte talente ră gușite se vor supăra.

Floare cu două fiinţe

Croh umblă aplecat din umeri pe pământul dintre Dunăre, Siret și Dâmboviţa, gândind cărţi și adunând glume care să te întărească în credinţa că viaţa e și petrecere. O inimă caldă ne face puţin gheboși, puţin ridicoli — nu-i așa? — dar și nespus de dragi multor oameni.

Născut la Galaţi (fapt pentru care ar trebui să mi-l doresc cu capul pe butuc, fiindcă nimeni, în afară de Galaţi, n-a dorit și nu dorește dărâmarea Brăilei), Croh e mereu ca lumina blinda ce s-așterne după rostirea unui vers frumos.

Buzele-l murmură și-n gură nu mai e loc, multă vreme, pentru alte cuvinte, iar sufletul se retrage pe maluri, așteptând împăcat să apară în albia fluviului apa vie a izbânzii sau duh de moarte senină. Când îl întâlnesc pe Croh, știu că-n ziua aceea soarele a răsărit pe faţa unei fete, că la Galaţi doi tei și-au dat mâna pe deasupra unui catarg de corabie sosită din Mările Sudului, ca să incendieze visele tuturor şcolarilor puși să studieze literatura română între cele două războaie mondiale (volumele I, II, III) și că voi traversa o zi fără înjurături, bând vinul capabil să-mi ameţească sângele cu superstiţia dragostei, semănând porumbei, cișmele, legende, ochi și sprâncene, jocuri de copii, întoarceri colorate și o dimineaţă cu toate ușile deschise. Croh trece (și este!) drept un critic strălucit. Mi-a mărturisit, mândru și așezat pe o treaptă de marmură, că doar o singură dată în viaţa lui a scris bine despre un scriitor prost. Eu, care cred că păcatul are două fiinţe umblând mână-n mână, bănuiesc că nu peste multă vreme va scrie prost despre un scriitor bun. Și mi-ar plăcea să-l văd arătându-și conturul pumnului său punând piedică și aruncând în centrul frigului vreo gaie cu gheare poleite. O natură moartă cu două boabe de otravă, cuţit viclean și o felie de întuneric face bine, pe perete, la intrare, când se-arată falsificatorii de bani, cei ce se cred de o seamă cu Dumnezeu pe motivul că și Dumnezeu, ca să se apere de ţânţari, tot cu bălegar întreţine focul. Inteligent până la a-și pierde capul, Croh e omul care pândește timpul și-l îndoaie pe nicovală. Nu suferă primejdia, dar n-o ocolește. Și — aici e mai călinescian decât îşi închipuie — se poate muta dintr-o priză în alta cu o iuţeală nebănuită, fără măcar să-și pârlească degetele, și poartă ca supremă podoabă pe geamurile tâmplei doi stropi de Dunăre. El scrie ca și cum ar pătrunde într-o pădure ca să respire aer curat. Criticii, când n-au răbdarea stinsă ca a buturugilor lovite de trăsnet, prorocesc mânie, neîmplinire sau făgăduiesc raiuri. Croh arde vesel căci, de la Dunăre venind, cunoaşte că Dunărea e împărţită numai de stele. Croh — și nu știu dacă-i fac un serviciu — îmi place în primul rând ca povestitor. Pe partea aceasta îl simt mai aproape de eternitate. Citiţi ce-a scris el despre Sadoveanu, Rebreanu, Blaga și veţi da peste un povestitor dăruit, cucerit de magia verbului.

Croh pune-n spaţii critice buchet de arome, o fâșie de luceafăr, una de viscol și

una de pătimire.

Se spune că voievozii din vechime ai Moldovei îşi trimiteau, pentru un an, fiii dintâi la Sihăstrie, mai sus de Agapia, ca să înveţe să tacă, pentru că punând pe buze nu vorbe, ci floarea roșie a surâsului ești oricând mai aproape de izbândă. Dacă-aș fi fost mai înţelept aș fi învăţat de la Croh arta tăcerii. Nu-i nimic, ce-a fost scrisă să se piardă, s-a pierdut. Azi mi-ar plăcea să stau cu Croh într-o trăsură înconjurată de brazi înalţi și s-ascultăm lumea, pacea cailor și pasul pe care-l încearcă izvoarele ca să se arunce cu o clipă mai repede în Dunăre.

În ajunul anului nou al veveriţelor, care se petrece odată cu prima ninsoare, îl voi căuta să ne spunem povești într-o odaie mirosind a mere coapte.

Grâul menit al speranţei

Francisc Păcurariu e prietenia vie. Detașată de succese sau eșecuri. E clipa rară a zilei când dintr-odată, prin nu se știe ce alcătuire de descântece, toate necazurile se sting și simţi „o iluzie de fluviu" sau simţi cum:

…săgetate păsări cu sângerii aripe
ne seamănă în cale un zeu glumeţ în seară…

Francisc e salcia roșie din ţărmul clasic al nurilor din Transilvania. Acolo, iarba are ev mediu și timpul bivoli neînjunghiaţi și, fără asemănare…

…orele se pârguiesc în tăcere, în ceaţă
cu struguri uitaţi pe araci ce visează-n
ascuns că se preschimbă-n vin…

acolo, chiar fără să-l știi pe Claudel, poţi să înţelegi că Dumnezeu e un copil etern; acolo, dezamăgirea se împletește cu speranţa, viscolul e de liliac și luna fură mătase din Someș și Târnave ca s-o arunce pe mări când vrea să îndulcească drumul spre Indii; acolo, poţi spune cu Francisc:

…Din marile singurătăţi învinse
O singură ispită a rămas
în miezul amintirii necuprinse
ce ne tresare-n fiecare ceas
(precum în zbor de pasăre în noapte
împins spre nesfârșit și reîntors
în pieptul tău ca-ntr-un ocol de os
în care nu-i scăpare nici în moarte)
În care ne-adâncim ca într-un lut
spre — un orizont noptatic, neștiut,
cuprins între cuvânt și remușcare…

Francisc e un cap amar; amar de dragostea de lume și de carte. El stă cu umerii în doi meri din Bistriţa-Năsăudului și cu inima la Cluj, pe hotarul ţesut de albine care acoperă pașii celui ce-a fost „contemporan cu fluturii, cu Dumnezeu!" A lucrat ani de-a rândul în diplomaţie și n-a uitat să râdă! De aceea pot să cred că a plantat o noapte din Transilvania în nopţile de glicină ale Romei și că a ridicat o biserică de sunete, ca acelea ce se aud numai la Sighișoara, în ierburile Americii Latine care i-au ars pentru veșnicie gândul și ochii — oamenii de porumb, orbii lui Sabato, cei o sută de ani de singurătate.

E timp frumos în urmă de când am dat peste el, la Atena, ca o năpastă blondă și sfielnică, fiindcă, vorba prietenilor de ne strângem la han ca tufișurile în jurul lupului rănit, sunt și ban din timizi. Veneam de la Istanbul, mahmur de seraiuri părăsite, de râpile Fanarului, de cimitirele lui Pierre Lotti și de-atâta aur fără acoperire, pentru că în bazarul de la Istanbul găsești cât aur îţi poftesc iubirile, găsești chiar și banca Angliei, dar nu găsești un pahar de vin. Francisc m-a luat de mână și m-a urcat întâi pe Acropole. Bătea un vânt cu vulturi de argint. Și zeii ne-au mângâiat pe frunţi cu degete de floare. Și am văzut-o aievea pe Palas-Atena, zeiţa-nstelată-n privire, trebuie să mă credeţi, fiindcă însuși Homer spune:

Căci cine poate un zeu să-l vadă
Cu ochii lui, de nu vrea însuși zeul
Când el se poartă-ncoace sau încolo?

Brăila de demult s-a vărsat toată pe străzile Atenei și Francisc m-a ajutat cu bucurie ca să-mi regăsesc mirosul de roșcove pierdut în adolescenţă, apoi m-a ajutat să fiu soldatul de la Maraton, să declar deschis războiul contra Spartei și să mă sărut cu calul troian ca să nu-i uit niciodată buzele de lemn. Drept mulţumire eu i-am adus aminte lui Francisc de dimineaţa tinereţii, când scria *Exerciţii pe texte de Villon* și i-am recitat *Balada domniţelor de altă dată:*

Cine-mi va spune tainica poveste
a umbrelor cu vremea spulberate:
Domniţa din vechime unde este
cu trup de calde lunci înmiresmate?
Unde-i mândria lumii, Flora, unde
îi înflorește coapsa primăvara?
Dar ziua trist-a sprintenilor. Unde?
Dar unde-i neaua de odinioară

Francisc a venit în literatură ocolind lumea pe la capul Horn. Poeţii din Transilvania, aproape fără excepţie, scriu în ceasul — singurul din zi sau din noapte — bătut cu trandafiri. De aici și sentimentul pe care îl încerc, când îl citesc, că viaţa nu suportă decât o singură povară, a iubirii în lumină moale — lumina Târnavelor, lumina alunecării râurilor spre începutul lor. La Francisc, în ceea ce are mai bun ca

poet, culoarea scrisului e culoarea livezilor de măslini.

O asprime fantomatică, poate febra pietrei meridionale, ţâșnește din literă și se întoarce mereu în sângele ei, cântec din cântec pentru sine, aerul e gata să dea naștere unor corăbii cu pânze ca niște fluturi de hașiș, dar corăbiile nu ajung să se întrupeze fiindcă, iată, vine seara și se deschid arborii din Transilvania, și totul înaintează acum calm, orânduit, fraza urmează carul Iancului, carul nu părăsește drumul, iar drumul *„ca într-o sfântă și cumplită lege”* e răzvrătit bărbătește și numai în talpa timpului.

Francisc e mult și blând și nostalgic, ca păsările pe care, începând din septembrie, le împleteteşte vântul din frunze de plop. În el:

…se-ncheagă-ntomnarea suind ca un abur
prin porii aducerii-aminte și grâul
menit al speranţei…

dar când îl izbesc durerile unei Transilvanii ră pite și frântă pe roată (romanul *Labirintul)* se schimbă-n *„uliu întors din piscuri cu herghelii ciudate de fulger*”. Cine-l iubește, îl va înţelege când zice:

Sunt veșnic rătăcit și-ngenuncheat
De umbra mea grăbită și vicleana
în care rătăcesc neîncetat
cu amintirea de săgeată-n rană…

Sarazinul

Sunt la Sinaia. Jur-împrejurul casei, vântul leagănă brazi, vuiet de piatră urcând în cetină. Sub fereastră, la o sută de metri adâncime, tăiate-n munte, patru uliţi, adunându-se într-un lac îngheţat, pe care se mișcă, în lunecări frânte, în suișuri repezi, în rostogoliri aproape grotești, ca-n marii flamanzi, o lume venită din câmpii uscate de ger ca să-și izbească sufletul pe podiș de sticlă și să-i descopere sunetul. Privesc fascinat și cerul gurii mi se umple de pânzele vinului, ca de o așteptare luciferică și mă pomenesc spunând versuri de Doinaș.

În odăjdii palmate, ca o femeie arhiereu, viţa de vie joacă noaptea în Sfânta Sfintelor, sprijinindu-se cârjă de-arome. Timpul, somat, împarte-n clopotniţe bronz pentru păsările care se duc, denunţă emblema lui Octombrie, ruginiul.

Până ce, iată:

lacrimi de înger vin, să ia locul boabelor acre, și liturghia
confirmă pe ultima frunză instruite coruri și brume.
un must, încă virgin și captiv, zorește să picure-n
arsele guri convertindu-le-n dangăte limba…

Și ușor, ca tinctura de vis ce-o pun lebedele, toamna, pe acoperișurile Sibiului (nimeni, în România, n-ar trebui să aibă drept de moarte, dacă n-a văzut Sibiul), se deschide-n mine o ninsoare de corali. Pentru că în orice vers al lui Ștefan Augustin Doinaș, *„mierea se face granule (și) începe fuga măciuliilor de mac”.*

Ecoul de floare al unui veac depărtat în mar mură, în crengi de Dunăre și de Rin, Doinaș a intrat în luptă încins cu o sabie — fagur, cum îi place să spună, și-n toată poezia lui plutește un adevăr de dumbravă prin care și-au purtat pașii Blaga, Seferis, Saint-John Perse și, mult mai de mult, Hölderlin, învăluitul într-o noapte lungă, sau în stafia tuturor nopţilor bântuite de blestem.

Scobiţi de cântece, poeţii
— Ca măruntaiele de păsări –
spun zodiile. Nu tăcerea,
ci forfota în care graiul
transportă scânduri osândește.
Dar cine poate să despartă
Profeţii falși de augurii
sârguincios visatei Rome?…
Un pilc meșteșugit de semne,
mie patria, tărâm de mijloc.

Versul lui Doinaș are cezură de polen, cadenţă de Academie-n aer liber — pasul neșovăielnic al celui ce merge să bea cucută — și ochi verzi, că ai fetelor care-au dormit în podul cu fin și ies în prag să muște din soarele răsărind, așa cum ar mușca dintr-un măr.

…Ce *zărește el nu se zărește*
numai umbra-i trece, îngerește,
de la soare la belșug…

Născută la fereastra raţiunii, și abia apoi trecută prin inimă, litera capătă bătaie solemnă, vifor, stingere și umblet de miel, toate întâmplate într-un clopot dintr-o biserică de la malul spaniol al Atlanticului — de altfel, când îmbracă haină de catifea, poetul pare a fi un sarazin dedulcit la frunza Dâmboviţei.

Un lucru curios: eu n-am băut niciodată cu Doinaș, nici puţin, nici pe săturate. El râde și în șeală paharul, fapt care mă face să cred că-i e frică să coboare în suburbii de ametist. E un singuratic sau un ambiţios care-și făgăduiește la nesfârșit un ceas de putere deplină? Mai degrabă aș zice că poartă în buzunare umbre și adieri de aprilie.

…Ce *bruscă-nverșunare saltă-n oase?*
Tăcerea răzvrătindu-se-n tulpini
proclamă-n vânt legende și miroase.

De sfinte răni, legenda cântă-n pini
Insaţiabilă ca o genune
lumina-nghite totul — și suspini
Așa se naște cea dintâi minune.

Toată poezia lui Doinaș e o împletire de furtuni rebele care zgâlţâie cumpene de fântână și deșteaptă lupi în sâmburi de piatră preţioasă.

Torent care „inundă ritmic scoicile sonore".

Doinaș se cuprinde întreg și se scufundă — cap de leu din mările calde — în Mică *baladă* cu bufniţe.

Trei bufniţe îmi ciuguleau azi-noapte privirile.
— Ah, sunt aproape coapte;
le-a pârguit cu râvnă (zice una)
chiar viermele ce-mbujorează luna
— Sunt pline (zice alta) de imagini
feerice: comete, golfuri, pagini
prin care forfotesc enorme clipe,
ce încă n-au ajuns să se-nfiripe.
— Și mie-mi plac grozav (zice a treia):
sunt ca rășinile din pomii-aceia
care-n Arabia, în loc de roade,
asudă-n lacrimi visul care-i roade…

Vântul scutură brazii. E vremea când se-nchid cărţile, șoptește lemnul din pereţi. Se lasă peste zăpezi o noapte de strugure. Și izbucnește ora când se deschide poteca vinului.

Petala strigării

De la un timp, Nichita Stănescu nu mai umblă prin lume.

Cred că stă la cina cea de taină cu zăpezile.

Și, precis, mănâncă anafura și bot de miel. Iar când plosca plină cu vin și cu râsu-plânsu umblă prin alte mâini (luda bea cât zece!), Nichita scrie un basm pe cărările de sânge verde îngheţate-n trupul copacilor.

Necăutând nimic, ne-am întâlnit la douăzeci de ani și mi-am dat seama, înfiorat de bucurie, că el era făcut să vie după Labiș…

…el, era făcut să fie pradă,
pradă a cuvintelor alese

Și de-atunci, el stă înfipt în gândurile mele, și le răscolește ca o armă descărcându-se, iama, în pădurile Făgărașului. În poezia românească.

Nichita este un berbec roșu la ţărmul mării sau vânt ameţit suflând în fântâna necuvintelor, cu osul frunţii dezvelit, cu aerul plin de îngeri și de blesteme, de mărturii și îndoieli.

Zice:

Eu sunt A, petala strigării…

și se apleacă, blond, încununat de inele, ca un șoim pe ultima silabă.

Strânge ceasuri de argint (patimă zăpăcită, pentru că niciodată nu știe cât e ora) și cunoaşte numai povești năzdrăvane. Bătrâne, zice, uite una pentru romanul tău: două fete din C., care lucrau la I.C.I.L., au fost prinse scăldându-se în bazinul de lapte, ce facem, trebuie să rămânem în continuare pe vin, n-avem încotro!

Când era copil (la Ploiești, în spatele străzii mari, acolo unde mahalaua începe să-și sune ca sale și tingirile) a închipuit, cu cazmaua, într-un colţ al curţii, harta României.

„Eu ședeam la izvoarele tuturor râurilor și turnam apa cu cofa în albiile lor și eram fericit că toate se varsă în Dunăre. Noaptea înveleam harta cu ierburi și cu crengi".

…Când era copilul care este și nu se va sfârși…

Cine are norocul să fie bătut, dimineaţa, cu picioarele în coaste de un copil cât un ied poate rosti cu Nichita:

Să bem, nu vin, să bem un must asprit
Și boturile câinilor de vânătoare
Să le legăm pentru mirosul de zenit
cu rafie, pe fiecare.
Tot unul lângă altul și lipite
cu nările, ca niște ţevi de nai
să curgă-n ele logodite
mirosul fructelor pe care îl cântai.

Printre atâţia copaci bătuţi la maşina de scris și care încearcă să-l zgârie cu feștile stinse, Ni chita trece râzând, sus, departe, spre izvoarele murmurând acorduri din Valéry:

…focul și *frunza*
carnea și *pământul*
fructul crăpat de prea copt și *pământul*
strada noroioasă și *cristalul*
cerul de muselină și *focul*
lemnul, marmora,
pluta, paiul, aurul…"

…ca să pună pe fiecare apă a României, în clipa dintâi a apelor, ochi dezvelind pentru prima oară pleoapa, o corabie, un șoim și o petală a strigării. Drept pentru care-l chem la ocnă de lemn amar unde-mbătrânește vinul și ninge pe buza cănii.

Un pumn de căline pe braţele crucii

Cu Alee Ivasiuc m-am împrietenit din cauza șerpilor care nu erau șerpi de casă, ci nici mai mult nici mai puţin decât cobre, în India. „Sir, cobra, mangusta", ne striga câte-un indian la fiecare colţ de stradă, răsturnându-ne în cale câte-o cofă plină ochi cu un singur șarpe, clipă în care eu o rupeam la fugă spre hotel și nu-i mai deschideam ușa decât lui, adică lui Ivasiuc, după ce, în prealabil, îl puneam să-și întoarcă buzunarele pe dos și mă convingeam că miroase a lemn de santal și a bune intenţii. El, Alee, a scos coame la lume, undeva prin Sighet, în acel înalt ţinut de troiţe care e Maramureșul, bând untdelemnul vieţii în lumea alunecând în aven tură și mister de la margine de ţară și început de ţară străină. Pe frontieră, așa cum aveam să mă conving definitiv mai târziu, citindu-i Roma nul *Apa* (poate cel mai bun roman al lui Ivasiuc), oamenii trăiesc mai ascuţit, au pânda înscrisă în sânge, nu vorbesc în psalmi ca noi, cei din câmpia moale și scufundată în melan colie a Bărăganului, acţionează prompt și fără fandoseli, asumându-și lucid riscurile, Ivasiuc întrunește ferm (și uneori cu prisos) întreaga gamă de trăsături a celor căzuţi în scrânteala îndrăznelii, care nu e nepăsare, ci curaj și ordine interioară. Mai demult (singura stingere pe care n-o regret), într-o vreme când, ca să vorbești deschis cu un om, trebuia să te muţi în el, Alee a ajuns și-n câmpia Brăilei, care l-a îmbogăţit cu răbdare (trăsătură neîntâlnită la inșii precipitaţi) și cu o experienţă de viaţa unică, izbucnind în cărţile lui ca un șuvoi de răzvrătire, ca un cântec ridicat spre inimi. Om de aleasă cultură (ah, școlile din Transilvania și profesorii care le slujesc !), poliglot (mai se ajută și de mâini, dar numai când se crede orator, ceea ce, slavă Domnului, nu este) cu zilele și nopţile pătrunse de veninul și mierea cărţilor, la fel cum copilăria i-a fost luminată de livezi de mori, Ivasiuc își leagănă viaţa în orgiile de mătase albă ale hârtiei, făcând să joace fuse de lumină, adunată din Nordul ţării, peste pământul cuvintelor. Cornul lui de vânătoare se clatină în ceaţa pădurilor din capăt de ţară — și eu îl iubesc că întingem amândoi pâinea sufletului în aceeași călimară și pentru că ne-am îngropat, împreună, degetele într-o floare carnivoră, la Calcutta, în ziua când am fost în casa lui Tagore și am ascultat o placă cu Tagore cântând un vechi cântec indian, și el a spus: extraordinar, cum seamănă vocea lui Tagore cu a lui Călinescu!

Aceste rânduri, mâna tremură când le scrie, vin târziu și sunt de lacrimă, sunt un pumn de căline pe braţele crucii de lemn sub care Alee s-a dus să doarmă în eternitate — el, care părea ursit să fure nopţii două degete de somn și două de întuneric ca să le dăruiască zilei. Prieteni sau dușmani (căci, plin de chemări fantastice, asemeni cireșilor în luna mai, a avut parte și de dușmani) fiecare am pierdut, la moartea lui, cel puţin un cuvânt, pe care nu-l vom mai găsi niciodată.

Sub o stea însingurată

Romancier cu oasele dure și cu o nestăpânire a trăirii foarte rar întâlnită, viscolit parcă de-un blestem pe care și-l construiește fără să vrea.

Nicolae Breban obţine gloria exact pe căile prin care alţii ajung să fie descăpăţânaţi ca artiști.

Fumegă în el, ca-n toţi prozatorii ieșiţi din delta orașelor transilvane, minereuri pentru' furnale mari. Tema favorită pe care am desprins-o uimit din romanele lui este voluptatea de a risipi singurătate. Peste dezolanta singurătate a personajelor din *Bunavestire,* de exemplu, plutește ca o spaimă un vânt de crimă mucegăită, înfăptuită la nivelul simţurilor și pe punctul de a se produce în trupul lumii. Ne știm de mult, din anii când îi plăcea să umble cu pieptul înainte, și de atunci și până azi, când a început să fie sur și cu gândurile intrate în Maramureș (locul unde descoperi culorile iluziei și atingi cu mâna imaterialitatea) mă întreb: este Breban un victorios sau un înfrânt? Greu de zis da sau nu, fiindcă viaţa i-a dat porţii egale și de înălţare și de mizerie. Cred că s-a născut sub o stea însângerată și, ca orice artist autentic, e un mare om trist. Ajunsă în punctul culminant, tristeţea lui se împletește cu beţia visării — atunci, mi-nchipui, Breban trăiește cu ochi închiși bucuria că e foarte puternic peste el însuși și are un surâs îngăduitor pentru cei ce-l cred căzut cu umerii la pământ. Încercând să se apropie de Dumnezeu sau de lumina pe care acesta o împrăștie pe drumuri când ortodoxe, când păgâne, și-a creat mulţi dușmani de-o viaţă sau pe de două ori durata ei. În tiparul ăsta, Breban e de-a dreptul frumos, pentru că ne face să înţelegem că numai lucrurile trecătoare ţin de fericire. Prin șira spinării lui umblă cârduri de robi și alaiuri de stăpâni. Poate de aici și mărturisirea. Făcuta ori cu umilinţă, ori cu pumnalul în mină, că el vine din Dostoievski. „Eu sunt bărbatul care"… (Vers scris cu piatră ruptă munţilor în clipa când piatra se scutură de zăpezi). Care nu-și găsește locul în lume. Ploile smintite de la sfârșitul mileniilor, ploile care ne încing cu săbii bătute-n diamante sau ne în ping în moara unde se macină oasele celor ce nu știu să trăiască decât veșnic nemulţumiţi, veșnic în ceas de îndoială. În frământările lui orgolioase, Breban își construiește catedrale în amvonul cărora se așază ca profet, apoi singur le arde, le distruge cu un muc de luminare. Umblă și respiră chinuit, dorind enorm ceva ce nu ţine de izbânzi apropiate. Ce-o fi vrând? Sau ce n-o fi știind să ceară inimii? Rar, mult prea rar pentru doi prieteni vechi, luăm loc pe o margine de lună răsărită între două mări, bem un pahar de vin și ascultăm cum sună iarba lașă a bătrâneţii, crescută cu vârful spre interiorul pământului. Atunci, desenul lumilor trecute, desenul lumii care vine, al dispreţului, al iubirii, al speranţei iau forma unui cântec.

Moară de vânt pe un cucui de lut

De Mircea Sântimbreanu mă leagă mai mult decât o prietenie (câteodată, prieteniile se ruinează mult prea repede), mă leagă, în începuturi îndepărtate, o viaţă de câine, apoi rugi de pur pură, multe urcioare sparte chiar în clipa când le-ai luat în mână, câteva mari surpări de lume, o împletire de ape, dragoste pentru cele mai călduroase luni ale verii, și, pe deasupra a toate, izbânzile noastre de actori de film — el haiduc în poienile lui Eugen Barbu, eu vânător pe pogoanele mele, amândoi am demonstrat că triumful asupra textului e posibil doar acolo unde există vocaţie, talent, chemare și un scenariu trecut prin douăzeci de aprobări.

Mircea seamănă (și uneori mă întreb chiar dacă nu este), cu o casă din Munţii Apuseni care-a coborât în Bărăgan să secere grâu și s-a schimbat într-o moară așezată în vârf de gorgan ca să-i colinde solzii de șindrilă cete de copii desculţi și

ameţiţi de fluviile de închipuiri și miresme ce le ridică vântul din ierburi. El s-a născut cu adevărat ca să poarte copiii pe umeri, să le dăruiască, atunci când ajung elevi, recreaţii mari și vacanţe și să-i înveţe să viseze frumos în toate nopţile și în toate zilele. Pe fiecare frunză a lui stă scrisă o poveste sau se leagănă un fluture. Mai înalt ca mine cu două păsări (or fi bufniţe? or fi sticleţi?) cred că-nmoaie tocul câteodată de-a dreptul în nori (tot acolo înting și copiii cu degetul ca să ia basmele ce cresc în cer și să le dea bunicilor). Pentru noi, cei cu capul mai aproape de umărul fetelor, lumea în cepe la primul colţ de stradă, pentru el, de-abia la al șaselea colţ. S-ar zice, prin urmare, că avem cinci palme de pământ vrăjit mai mult decât el. Dar stând să mă gândesc, m-am întrebat dacă n-are și el, în plus, cinci palme de vrajă, dincolo de pământul nostru? Și astă vară, la Marea Neagră, i-am zis: mă, ce vezi tu dincolo de pământul nostru? Apă și pești! Nici nu m-așteptam la alt răspuns, fiindcă Mircea și-a potrivit toate clipele libere pe ideea zănatecă (și total falsă, zice Băieșu) că e pescar. Pe el, pe Băieșu și pe mine ne trimite Laurenţiu Fulga, când suntem la mare, să aducem* pește. Ei, care-au crescut la munte, merg cu sculele, eu, crescut între bălţi, merg numai pentru descân tec. Mircea prinde, uneori, dar numai carași; de-ar fi fost pescar pe măsura înălţimii lui nu s-ar mai fi găsit azi sturioni la gurile Dunării și balene în Oceanul înghețat de Nord. Acolo, la mare, pescuim în umbra unei livezi. Tot timpul miroase a piersici gata să se schimbe-n rachiu, luna verde-și scutură secera peste noi și-n stepă cad puzderii de stele, iar când vine furtuna, ne împrietenim cu ea și nicăieri nu mai e frumos pe lume.

În restul anului, și eu și Mircea umblăm cu degetul pe buza paharului propriei noastre vieţi, paharul sună, probabil, puţin cam strident, căci aproape de fiecare dată s-aude un glas furios, întrebând din noapte: hei, cine nu s-astâmpără acolo? cine scârţâie întruna?… avem și noi dreptul la puţină liniște, ce dracu'!

Noi tăcem și ne schimbăm în meri, la margine de câmpie, unde stăm să privim cum ful geră și să ascultăm tunetul.

Sitar coborând la Mogoșoaia

Cărţile scrise în tinereţe sunt ca o coborâre de sitari într-un pilc de mesteceni când se da tină zorii și cu puţină ninsoare și cu muguri de salcie — altfel de ce le-am mai dărui lumii?

Ce spaimă și ce fericire curată în aceste prime deschideri de aripi! Lumina cade cu săbii și tuturor celor ce încep să zboare li se lărgesc ochii de ameţeală și cred că se pot frânge la primul colţ al cerului, izbindu-se de-un smoc de licurici sau de un stol de porumbei. Și ca să forţeze pereţii de azur spre un mâine triumfal și atât de acoperit de chinuri cer ajutorul unui scriitor cu tălpile prăjite pe toate miriștile.

Eu mă îndulcesc greu, căci sărutul se dă din dragoste (inclusiv cel furat, care se tipărește pe suflet cu busuioace), dar când a venit vorba să bat o potcoavă pe poarta de miresme a doctorului Dan Claudiu Tănăsescu am căutat cuiele de aur și ciocan de argint, căci, citindu-l, l-am găsit cu ochii arși de himere.

Iarba pierdută și *Strigătul ierbii,* cele două cărţi cu care a debutat, se înscriu ca o furtună de tei în câmpia Munteniei. Adică sunt înainte de ploaia cea mare — dar nu e oare așteptarea ploii o ploaie fără egal? Doctorul acesta, care nu știa că e scriitor, știe să scuture luna (s-a născut și a copilărit la Mogoșoaia, în ţara cu sălcii, fiu al unui medic pe care-l cântă în toate paginile și care l-a învăţat să se dăruiască, în toate clipele vieţii) — și știe să mintă ca-n descântece despre iubire, despre misterul pământului amăgit în fund de lacuri, despre iarbă și nopţi. Poveștile lui lunecă prin brăţări de aer și se întorc în suflet ca să clădească o statuie nălucilor. Vorba nu-l doare, o ţine tânără din oglinzile cronicarilor munteni, o zdrobește sub limbă de-o face să sune a-njurătură şi-o în pușcă apăsat pe hârtie.

Ruptă din coasta Bucureștilor, Mogoșoaia e un fel de cal de pământ și de abur, plutind să-și bage botul în ferestrele marelui oraș și întorcându-se din nou în adâncul câmpiei, atunci când era gata să-și atingă ţinta. În locul ăla de întoarcere, Dan Claudiu Tănăsescu e un vârtej care înalţă coloane de frunze semănând cu tru purile domniţelor.

Vârtejul care ne duce în speranţă.

Vecin de ninsoare

Stea fixă în pământul Transilvaniei, Gheorghe Pituţ rămâne vecinul meu de masă înnoptată. Vecini, de asemeni, în visul moale ce-l naște lenea visând că o gondolă a intrat pe Rin, pe Vistula sau pe Dunăre, având drept felinar ritul de porc mistreţ al unei nopţi din evul mediu, cu toate cârciumile deschise.

De s-ar clădi pe când le nărui
trupul și sufletul oricărui
o, spirit, ţi-ai salva declinul
frate cu aurul și vinul
cunoști că trupu-i o cântare
a sufletului când răsare,
iar sufletul e o nălucă
a trupului, dacă se culcă…

Pituţ se definește lacom de fructe și de dropii.

Fost pădurar în Munţii Apuseni, acei munţi ai României care, fiecare în parte, seamănă cu un bot de zimbru, a învăţat acolo că depărtarea învelește cu lespezi dorinţa deșartă de mărire și că ochii frumoși sunt întotdeauna îndărătul timpului…

voi fi bogat ca un sărac,
fel liniștire și visare
la cuibul puilor de sare.

Închid ochii ca să mi-l închipui pădurar cu arma pe umăr și văd un migdal cu

picioarele într-un pârâu și gândul suit în vârf de brad. Cine vrea să-l aibă pe viaţă la mină cu ceva, să-i întindă mâna ca prieten. Noi, cei care ne numim poeţi, scriind, suntem ceea ce mai rămâne de scris și nu încape în sufletul paginii. Pe această linie, Pituţ e unul din puţinii jucători la roata norocului, pe care-o învârte cu o zvâcnire din deget destinul ursit să piardă și să plătească și pagubele, inclusiv, fulgii lipsă de pe gâtul ari pile și spinările serafimilor:

Ce-aș mai putea afla în re
decât bolnava curgere a tuturor la locul
lor sub mari ciuperci de cositor
mai bine-i să mă-ntind pe străzi
când nu sunt greve, nici parăzi,
când fata favebunt în zori
vor trece marii călători
din veacul celălalt senin
prin arcul de triumf latin,
mulţimile cum numa-n vis
când curg din iad în paradis
se vor trezi și aduna
în calea lor, deasupra mea.

Născut în carnea de crin a Transilvaniei, unde în fiecare clipă răsare o fântână plină de roadele pământului, iar copiii învaţă de la părinţi că steaua polară e capul lui Decebal deasupra Romei, Pituţ a trecut prin școala la tină și școala germană, ca să afle, în a doua parte a vieţii, de la fetiţa lui, Barbara, că „o idee este dacă vrei să faci ceva și spui cu gura…” Drept pentru care zice:

Puterea este fruct divin,
cine apucă să o guste
e-asemeni celor ce beau
vin în cer la cramele auguste.
Iar tot mai bine-i om umil
să sapi ori să topești metal s
ă crești pe rând câte-un copil
curat sub cerul social…

Săptămâna trecută, mi-a bătut în geamul că sei de la Mogoșoaia, la ceasul când se risipesc zorii, și mi-a arătat o pâine rotundă din care ieșeau aburi. Ningea și el mi-a zis: vino afară, să mâncăm pâine caldă și să privim cum ninge peste griul răsărit. Am ieșit și am mâncat împreună toată pâinea.

Doi vecini de ninsoare. Doi vecini de grâu ră sărit. Tăceam. Și sunt convins că și el auzea cum departe, în Munţii Apuseni…

codri murmură în vis și cântă
că eternitatea lor e suntă.

Piersic în creastă de val

Süto Andras îmi luminează pâinea cu un spic de grâu de dincolo de munţi. Pentru că îmi e dator o căprioară, bate poteci ascunse ca s-o prindă și să mi-o aducă învelită în miros de ce tină și cu nările palpitând ca doi maci absorbiţi dintr-un Cer bântuit de furtună și de-o moarte violetă. Eu îi datorez o sanie îndesată cu fân, doi cai ce-au băut venin din Dunăre, la Brăila, și un drum prin viscol, noaptea, între niște sate puse de mine la blestem cu vin negru.

Dar înainte de a-l povesti, deschid palmele și-i așez pe umeri o nuia de plop pe care cântă cucul.

Când l-am cunoscut, într-un septembrie — toamna, cu genunchi de lemn, cădea-n pragul casei de la vie — am luat mesteacănul ce-l ţin pe un grind din golful magic unde m-am născut, pământ și ape și bărci legate cu un fir de lună descreierată, l-am coborât într-o gârlă cu fluturi și l-am atârnat o noapte în odaie ca să-și umple frunza cu gând și cu arome din Transilvania.

Siito are ochi amari.

Când surâde, visează.

Are toate pajiștile deschise spre Mureș, ca să-i întoarcă vântul teii spre fereastră.

Și are, sub fereastră, covor cu stele pline de noroc pe care se apropie, în ceas de creangă în florită de ploaie, Șeherezada.

Süto o aurit de povești. Și de aceea n-are decât un singur loc sacru: vatra în care maică-sa aprinde focul când îl simte că se întoarce acasă.

Süto râde frumos. E ca un vas pictat care-și trezește păsările și izvorul când te vede venind să-l umpli cu trandafiri.

Ca și zeii ce scot coarne dulci din mustul fierbând, Süto e scuturat numai de febra iubirii și a cântecului. El știe că suntem pe acest pământ răsunător ca să îndrăznim adevărul, care, uneori, sunt strugurii supliciului mâncaţi în eternitate de Demeter-stegarul. Jos în ţarină, bându-și moartea cu lingură de ţărână, dar nevânzând viaţa altuia, Demeter înalţă un cântec uriaș în viile de pe Mureș, în viile de pe Târnava.

Mare scriitor, Süto caută necontenit chipul onoarei și caută în tainele teribile ale timpului, aruncând leagăne roșii pe cer.

Destinul lui e să scoată, la nesfârșit, cu plasa, răsăritul din apa Mureșului și să bată clopotul de pace în biserici făurite din piele verzi.

Ne hrănim împreună cu pepeni de umbră, gonind după o dropie ce ne scapă mereu și la comia noastră e să împingem un piersic în creasta unui val din Marea Neagră.

Mereu pierdut, mereu regăsindu-se

Fiindcă a mușcat adânc din Iosif și va mușca și din fraţii săi, așa cum a mușcat și din mine, multă lume crede că Păunescu este un fenomen. Se poate. Dar pentru că nu suntem mereu ceea ce scriem sau ce spunem, va trebui să mă credeţi pe cuvânt că Păunescu e unul din puţinii poeţi mari în stare să-și vândă caii, diligenţa, drumul, șeriful și bandiţii pe un singur vers bun. Eu, care-l știu din anii când — auziţi, oameni buni! — știa să tacă și să asculte (pândea mielul în drum spre pădure, din care n-a mai rămas un cârlionţ de lină pe poteci), vă declar că oricât i-ar place să se dea în leagănul unei psihologii strâmbe, el se află, totuși, înscris într-o părere și-ntr-un apogeu de caisă. Citiţi *Ploaie de dincolo:*

…Plouă pe cel mai trist Sibiu.
Plouă pe moartea celui viu.
Plouă sămânţă de pustiu.
Plouă pe tot ce simt și știu.
Al meu e capul ce-l mai văd
Rostogolindu-se-n prăpăd.
A mea e mina ce-o mai simţi.
Sub ploaia asudind cu zimţi
Plouă peste întregul veac,
ploua pe gurile ce tac.
Plouă pe fostul Dumnezeu.
Plouă pe tot apusul meu…

și vă veţi convinge că știe al dracului să scrie poezie excelentă. Când e poet și scrie parcă auzi cum cade rouă. Fiindcă adevărul cel mare, ros tit cu gura plină, e că Păunescu poate fi socotit un poet de neînlăturat, avid de glorie, devorant, întunecat, pătimaş, plin de himere, iar în cântecele cele mari, plin de îngăduinţă. El e sân gura dintre Salomei care a intuit că în penele de pe umerii lui Ioan Botezătorul e un cocoș dulce care strigă că în deșert nu se intră călare pe un cal de pleavă, că prezentul e plin numai de trecut și că sămânţa viitorului poate rodi mult prea târziu. Tip cu propulsii violente, Păunescu e răsfăţat și impulsiv, dar în același timp și tandru, fiindcă urăște pădurile carbonizate, și faptul că lumea modernă îi ţine pe nevoiași în cârlige aceasta e hrana ei preferată: agurida, hămesiţii, picioarele de porc rupte cu parul, maţele de oaie, gulia putredă, crivăţul care-ţi rupe șalele, beleaua găsită-n drum, limba lipită pe clanţa plină de brumă, potârnichea îndopată cu ace, halca de pământ pe care cad numai muște și cireșe vechi.

…În somnul nostru trist, fără de formă
Pustiul urlă foamea lui enormă…

În pornirile lui impetuoase, Păunescu poate atinge și sublimul și năruirea. În el

se află prezenţi, zi și noapte, și umilitul și megalomanul; umilinţa care urcă pe culmi și nu mai vrea să le părăsească, fiindcă jos, întorcându-se, ar putea să vadă că toate culmile alea nu meritau un cate, dar rămânând pe ele, se îmbată de ele, le colindă din pisc în pisc, le umple cu struguri, cu umbre, cu vocea lui profundă care nu iubește banul, dar îl fabrică, așa cum vechii luptători fabricau clopote, care fabrică Dumnezeu, fabrică curcubeie, clocotește în vis, în vin, în noroaie, în disperări, în râuri cristaline. Păunescu ţine în cumpănă vase uriașe cu apă și-n gura acestor vase, pentru ca apa să nu dea peste margini, pune mari vârtejuri de iarbă smulsă din locurile de popas (fier și argint) ale vulturi lor. El strigă și va mai urca mult și nu va mai ști că e tras de picioare, tras nu de pământul care pe toţi ne trage de picioare, ci de un gând mai tragic decât mamele îndurerate, care poate, mișcând zece degete trandafirii, să-ţi mângâie sau să-ţi smulgă ochii punctelor cardinale din car nea poeziei. De multe ori, citindu-l sau ascultându-l, m-am întrebat ce aude Păunescu trecând pe drum? Trec zori hrănindu-se cu amurguri? Trec fluturi hrănindu-se cu felinare? Sau arbori hrănindu-se cu hălci de sicrie din ei des prinse?

Îmi place să-l văd punând în hamuri pretinși părinţi ai mitologiei, dar nu-mi place când ne servește cu mari porţii de muzică folk și cu impostori pe post de savanţi ostracizaţi.

Eugen Barbu a scris că Păunescu e poetul care se strigă pe uliţi și în plină piaţă publică, care-și aplaudă numele, se arată singur cu deş'tul, urcă pe socluri, monumente, turnuri de catedrală și pe scenele tuturor teatrelor din ţară.

E adevărat. Dar nu sunt oare toate acestea ipostazele poetului mare, care mereu se pierde și mereu se găsește? Cine va câştiga în el? Reîntâlnirea sau despărţirea?

Bun gazetar politic, sau poate tocmai de aceea, Păunescu n-are mari izbânzi în poezia politică. Durerea și suferinţa, sau vocaţia acestora e câmpul unde-și simte sufletul cald. Paradoxal, el e cântăreţul a ceea ce s-a pierdut sau se pierde, are în el o temere de argilă, în adâncul fiinţei lui e un ţăran oltean, rezemând cu spatele peretele de lumină din duminicile de vară, scormonind uliţa să vadă la cine intră Moar tea, și nu mai știe atunci, învingător fiind, că cei ce pierd războaiele pot fi mai puternici decât învingătorii:

Diseară-i plecarea în insula mea,
trăsura de nuc te așteaptă la scară,
ia-ţi haine mai groase și nu-ntârzia.
căci câini poliţiști s-ar putea să apară.
Nu-ţi face probleme, birjarul e mort
și caii sunt morţi și trăsura e moartă,
fugim fără martori, în nu știu ce port
în insula mea, la cinci capete spartă…

L-am sfătuit să scrie colinde și a scris unul de neuitat. Alte sfaturi nu mai vreau să-i dau și nici el n-are urechi să mă asculte. Căci s-a localizat definitiv în tinereţe.

Dintr-o mare lăcomie de viaţă și dintr-o prea mare spaimă de toate bolile din lume. Bănuiesc că nu s-ar da îndărăt de-a se muta în verbul a porunci. Dar nu va sări gardul acesta niciodată. Tainele poeziei! în care se cuprind, la un loc, măreţia, su punerea, umilinţa, îndoiala, spaima, ura, subjugarea, iertarea, îndărătul frunzelor, spada ruptă, toate de-a-curmezișurile, tufele sparte de vânt și chiar pasărea ciugulind dintr-un stârv pentru a se arunca mai plină de viaţă în azur:

Cu mâinile la ochi — care sunt zece
și care văd și nu mai pot să plângă,
al lumii încă și fiinţă încă,
poetul pe pământ în fugă trece…

După volumul *Poezii de până azi,* Adrian Păunescu poate spune cu tot curajul: Sunt în treg în ceea ce v-am arătat în această carte, ceea ce voi fi de-acum înainte, rămâne de văzut. Guri rele, care-și vor primi, nu-i așa, potcoava meritată, zic că mult mai bine-ar fi să rămână numai de citit…

Buturugă de azur

Velea a venit în București dintr-un sat cu arbori de izmă, atârnat pe Topolog ca să-l pască până la rădăcină caprele, și seamănă (și-i pune să-nflorească) pomii Rusalimului, care-și sună frunza-n zicători și proverbe, pe malul fluviilor de asfalt ale marelui oraș, și mai ales într-o odaie de hârtie, pe pereţii căreia m-am iscălit și eu cu deștul muiat în gură, din redacţia „Luceafărului". Are un cap cât o buturugă, dar o buturugă de azur pe care s-a așezat și cântă pasărea minunată născocită de Ion Creangă. Și el știe asta, și ne-o spune: nu cântă ea, privighetoarea, pe o cracă uscată. Câte unul, pe ici și pe dincolo, considerându-l bun de răsfăţat înaintea bătăii cu câteva palme, a încercat să-l uite, dar eu îl știu (și așa va rămâne!) paznic la armonii, la poarta unde sunetul se schimbă-n cântec și e vânt de dimineaţă, șoaptă-n ierburi grele de argint, dulce răsărit. Prin poarta aia ies copiii în câmpie ca să se joace de-a oamenii mari și unii ajung să aibă nume de străzi, iar unii, foarte rari, martori ai acuzării, cerând închiderea cârciumilor. Ăștia din urmă, depun mărturie calificată, nu sunt forme modelate de Velea (și nici de mine!).

Pe Velea și pe mine nu ne-a adus barza, aș putea spune dimpotrivă, că noi am adus o barză în București. Am cumpărat-o în tren, veneam de la Galaţi, era iarnă, Nae Velea era neînsurat, n-avea cu cine să însereze, și am instalat-o în strada Roma, pe un maldăr de manuscrise, să nu le zboare vântul, dar praful s-a ales de ele!

Mansarda aia din strada Roma era Capitoliul nostru, și-n lipsă de gâște am zis că merge și o barză, vecinii o credeau împăiată, altfel ne-ar fi strecurat șerpi pe sub ușă, dar într-o zi, o fată de la parter sau de la subsol, cum e jocul fetelor, a dat, nu știu de ce, vina pe barză și a trebuit să ducem barza, ţinând-o fiecare de-o aripă, la Casa Scriitorilor, unde n-am mai fost apoi primiţi un an, și de acolo la nea Niculaie

tâmplarul, stâlp al bufetului Feldioara, căruia i-am dat două sute de lei să aibă grijă de ea, și el a băut banii — și dac-ar fi avut casă particulară i-ar fi luat casa foc, fiindcă e păcat să strici un cuib de barză și să bei singur banii, când poţi să-i bei în trei, să fie masa bogată.

Într-un timp când se scriu romane care-ţi îngenunchează braţele, Velea continuă să scrie puţin și încet, „ca 2 în 12 de nu-l scot nici 24”, dar în pagina lui stă luna aprilie, sărbătoarea Paștelui, și la vreme de taină, din oalele lui descântate ies poduri ce se arcuiesc peste apa Topologului: *În treacăt, Zbor jos, Vorba-n col ţuri și rotundă* etc. Îl știu și mai cu seamă îl simt că scrie fără să asculte ceasul scâncind în scândura mesei. Pentru aur și curcubeie, timpul e numai înainte. Blestemat să fie poet, Velea se chinuie până la răstignire în noaptea cuvintelor.

Și umblă prin lume, purtând pe umeri un cap ca o buturugă de azur.

Beat de seara fugii în Egipt

Așa-i spunem noi, prietenii, lui Gheorghe Tomozei. Ce faci, Tom? Și el râde brunet. Nu-l întreb: pe unde umbli, Tom? fiindcă știu că e mereu la Malul cu flori (satul de unde au plecat ai lui) sau la Câmpulung, unde și-a făcut o casă, sprijinită-n patru meri și-n coapsă aflu mată de biserică domnească. Iar când e la Bucureşti șade sub cer de praguri viorii, cum ar spune Ion Marin Sadoveanu și, noaptea, îl caută pe Mateiu Caragiale. Într-o iarnă — dar unde mai sunt iernile de-atunci? — ne-a în gropat viforul pe sub garduri de lemn, căutând vechii Arnoteni. Și cred c-am fost acolo și, ajunși înăuntru, ne-am îmbătat cu seara fugii în Egipt.

Evlampii, esmeralde, încreţii, leonore, zulnii,
marghiolite, masinci, săru-mâna vă zic,
smarande, ilinci, constantine,
pe păcătosul vostru logodnic, iertaţi-l.
El v-a iubit pe toate și v-a adus
inele în odăi cu filigene și șerbeturi,
numai pe voi v-a iubit, frumoaselor;
și între un cadril şi-o gavotă v-a dăruit cu coconi,
portretele-s martore…

Tom scrie poezie cu vopsele văratice. Culege timp de pe vitralii și-l pune, zice, în schituri de pâine. În taină, tot el zice că, nevăzut de noi, poartă o catapeteasmă de draci. Dar nu-i adevărat, pentru că unde-și priponește el calul *(„grâul cu spicul lung / de care Machidon îşi priponea calul”)* cântă un clopot de seara. Lemn dulce, crescut cu faţa spre Rucăr, Tom trăiește numai pentru dragoste și poezie. Adică pentru unul și același lucru.

La han e mare larmă. A murit
floarea ieslei, iapa murgă

şi-o plânge hangiţa cum nu l-a plâns
pe hangiul
răpus de flinta ibovnicului. Plânge
și lăutarul Orfeu, cu Euridice,
blinda lui ţiitoare în braţe. Îi plânge
trupul închis ca o pleoapă, în somn
și sânii albi pe care-n nopţi cu lună
juca viscolul icoanelor. Lângă râu
o groapă în lut printre sălcii
și-i cântă cu fluierul
cum n-a cântat nici pentru
domniţa din caleașca, fata lui crai…

Tom și vecerniile de la Câmpulung. Și-a făcut casa și n-avea roată pentru fântâna din curte. M-am dus cu el la Brăila și i-am vândut, pe vin, o roată de la căruţa tatii. De-atunci, tata umblă cu o căruţă cu trei roţi și doi cai lipsă (și-am fost neam de hoţi de cai, dar de unde să-i mai furi?) și sub un vișin de la Câmpulung scheaună, ca un puiandru de lup. Lemn în colăcit și deocheat pe marginea Dunării…

Îl iubesc pe Tom pentru că nu face parte dintre oamenii care intră cu capul gol în ploaie și ies cu pălăriile arse de soare. Și pentru că-l Iubesc, l-am cununat cu o fată blondă, la Câmpulung.

Măslin cules

Ion Băieșu e unul din „frumoșii nebuni ai marilor orașe” — erou în cartea cu același titlu și la care m-aș apuca să scriu al doilea volum, acum când afară ninge. Lui. Băieșu îi place să râdă. Suntem vecini de judeţ: el din Buzău, eu din Brăila. Râzând, cu douăzeci de ani în urmă, m-a adus în București ca să scriu reportaje agrare. M-a rupt dintr-un sat unde predam limba română și beam vin roșu, lacrimă de buturugă, și și-a legat un bolovan de picioare. În doi ani ne-au dat afară și pe el și pe mine — pe el l-au rechemat, pe mine m-au uitat. Dar ne era scris să stăm mereu pe aproape. Într-o zi ne-am adunat din nou și-am scos revista „Amfiteatru”. El, șef, eu, adjunct (căci bolnav de adjunctivită am fost toată viaţa). După doi ani, el a fost demis, iar eu, în spirit de sfântă cârdășie, l-am urmat. Râzând. Și pe urmă, fiindcă el m-a adus la București, eu l-am dus în Europa. Și mi-am legat și eu un bolovan de picioare. Odată, la Viena, n-a vrut să se aplece să-și ridice valiza, susţinând că e prea grea și a trebuit să mă transform în catâr de povară; la München s-a pilit c-un cal (părul blond ca șampania) și eu am suportat cheltuiala. În tinereţe am făcut amândoi foamea (oribilă expresie, nu-i așa?), mai târziu am traversat Italia, Franţa și R.F. Germania, bând vin de Rin. Bând și râzând.

Pentru că Băieșu râde mereu. Eu sunt convins că el va râde și în clipa morţii. Fără glumă, aproape toţi umoriștii români de astăzi umblă cu mâinile prin

buzunarele lui. Și el nu vrea să-i prindă. „Ai să vezi, zice, într-o zi, unul dintre ei o să se cureţe pe glume proaste!”

Băieșu râde în hohote, mai ales când întâlneşte prostia, boală care, uneori, sare gardul și-n grădina cui nu-ţi vine să crezi. Unii cred că gluma, care la Băieșu ia forme bulversante, mergând de la tragerea pe sfoară până la tragerea, iluzorie, pe roată, merită a fi practicată numai pe spinarea adversarilor. Băieșu știe, însă, că omul nu-i născut să râdă numai de alţii, ci de multe ori și de el însuși. Glumind, cu toţii trecem mai înalţi prin viaţă, inclusiv Băieșu, care se uită spre un om de 1,90 m ca spre Vârful Omul. Ceea ce mă încurcă la Băieșu — trăsătura întâlnită la toţi dramaturgii cu pecete de ceară curată – e faptul că în dedesubtul fiecărei glume, simt distilându-se o tristeţe fină. Râsul se împletește cu un bob de durere — și nu-i aceasta, oare, masca teatrului din toate vremurile? Și nu e soarta măslinului să fie cules?

Miresme de razachie pe un potir de Târnave

Nume și bărbat frumos, Ion Brad s-a născut pe Târnave, ţinutul unde se păstrează casetele cu funigei pentru toamnele Transilvaniei.

Apele Târnavelor tulbură lumea ochiului cu în somnii și care pline de rugăciuni. Nu le-am călent fruntea malului niciodată, le-am admirat de departe și mi-am împletit gândul cu dor să mă întorc la ele, căci curgeau prin albia unui fluviu de abur verde, silind cerul să aibă uimiri de mare sub castelul din Balcic, vis de zare flo rentină și îngăduinţă ca pentru pas de voievod coborând din Iași la Huși. Acolo, zice Ion Brad, citindu-și în inimă, ţara e făcută din

Terase logodite cu piersici și cu vii
Sublime trepte
Spre ceru-nchipuirilor târzii…

acolo, spiridușii lunii martie se adăpostesc într-o picătură de ploaie și se ţin târguri unde

…Pe lângă mânji foșnește marea mulţime.
Le cearcă mersul, zvelteţea de cerbi.
Numai de bivoli nu-ntreabă nime.
Diavoli domestici în care visuri preistorice fierb…
Vălmășeala crește, se clatină… O, târg de ţară
Știut de copil, așteptat zile-n rând.
Daţi, prieteni, aldămașul, că-i seară.
Când vechile-aduceri aminte nu se mai vând;

acolo, septembrie aparţine iluminărilor, turnurile norilor sunt fără somn, iarba-și are o catedrală a ei, deschisă în mijlocul unei scrisori de dragoste, între două fântâni

de borangic tremurând de:

…respiraţia brazilor ce se trag către creste
să vadă de sus întoarcerea turmelor…

catedrală în pereţii căreia se păstrează toate jurămintele rostite sub lună și călcate-n picioare. Acolo zilele-și joacă viaţa pe boabă de strugure și, după cules, când merii secretă albine târzii și le trimit să înfunde văile și fiecare clipă e un balcon ce lunecă în vechi arginturi, poetu-și tălmăcește dulce legea lui:

…Mâine-n zori vom culca viţele roșii în groapa
caldă ca un sărut. Du-ne, adu-ne.
Ceas al nădejdilor, tânăr ce bate
În mai, când îndoielile-s toate ucise
Cu braţe verzi de lejuri, cățărate
Să aiurăm de seve și de vise.

Prin Ion Brad, colinele Târnavelor se unesc cu dealurile Argeșului cântate de Ion Pillat. Brad, ca și Pillat, desenează miresme de razachie pe un potir de sărbătoare domnească. Brad — și asta mă uimește, fiindcă el, nebând, nu știe că Dumnezeu numai într-un han poate fi dezbrăcat de prânzuri, brânduși, vânători, san dale și acatiste — a intuit că, lângă firul de grâu, stă ca un arbore mamă al pământului românesc numai viţa de vie.

„Cărturar tremurând de soarta cuvintelor”, Ion Brad umblă să-și sprijine cântecul pe luciri de mărgăritar:

…Un flutur mi-a venit în casă
Un cap de mort intrat pe geam
C-o gingășie de mireasă
Ucisă, palidă mireasă
De care eu, altfel uitam
……
La miezul nopţii, ca-ntr-un vis.
Ce inimi stinse azi, trimis
Să vină spre lumina mea
în care te-nvelesc, iubire.
Această ndoliată stea
De netrăită amintire?

Brad îşi iubește ţara de-acasă, aceea „scrisă c-un spin, pe frunză, lângă nuci, în vii” ca o noapte de Crăciun colindele. Și, ca la toţi poeţii din Transilvania, pe scara sufletului său, bătute-n foamea sângelui, ard în nestingere peceţile Romei, amestecate cu clipele singurătăţii lui Zamolxis și clipa decapitării lui Decebal.

Viscol *adormit în spuza*
Veacurilor, te respir
Cald la Samizegetusa
Vatra tragicei iubiri.

Legaţi, de mai mult de douăzeci de ani, printr-o plutire pe aceeași uliţă de mătase și de ape, noi doi iubim, deopotrivă, în prietenie și începuturile de marmură și răzvrătirea. Răzvrătirea, pentru că te aduce din nou la poarta unde, în copilărie, așteptam întoarcerea copacului cu rodii de pe drumul Buharei.

Alimandru bandajează îngeri

O mustaţă imensă, o gură secetoasa (are preoţi în familie), faţă cărnoasă, cap plin cu gărgăuni (amestec fericit de poezie și proză) și, mai înainte de toate, o hahaleră orientală, în semnat cu o cretă cerească pe spinare ca să spună povești din pusta transilvană și să râdă de toate câte i se întâmplă. Râde îndesat și gălă gios, fiecare gest al lui e o ispravă gogonată și va pieri de limbă lată, cântând cântece de ocnă.

Vine din Arad, de pe o stradă minţită cu ier buri de cimitir, a copilărit la hodăi (mă-ntreb mereu cum i-o fi stat ca indian cu pene înfipte-n nări?), unde câinii se bat în burice cu apa turbării, acolo s-a-ngropat sub arșiţi și mai ales sub zăpezi:

Zăpezi, orgii de alb sonor,
îndepărtate stări de sete
a îngerilor care mor
cuviincioși și pe-ndelete…

Ursit să-i fie zilele moară domnească și să afle vulpi în fiecare colţ al orei a ajuns profesor la școala de surdo-muţi. Acolo trebuia filmat, n-a făcut-o nimeni și s-a pierdut din pomul lui Nastratin o ramură cu mierle.

Intrat în București de San Toader, când se dă drumul cailor să zburde și câte-un mânz belaliu se oprește-n vreo tindă nemăturată ca să iasă de-acolo prin perete, Mircea s-a pripășit într-o mansardă (la belle époque!), cu geamul învelit cu struguri, a cumpărat o capră de la Rusalin Mureșanu (toamna, când, greșind tramvaiele, s-a însurat, capra a trecut pe grătar) și el s-a apucat să cânte:

Mamă tu ești o duminică fără sfârșit…

Gloria întârzia, în odaie era mereu seară, Ara dul sta în așteptare, gata să-l toace sau să-i ridice statuie.

…Era spre scară, iarba scursă-n vânt
se apleca cu *vârful în pământ*

și *printre merii tremurând străini*
trecea un înger bandajând tulpini.
Dinspre adânc venea un vaier greu,
sufla poate în palme Dumnezeu,
sau poate era plânset de gheţari,
plutind pe mări ca niște zei barbari.
Acum m-aș vrea acasă și să fiu
înspăimântat de taină și pustiu".

Dar cele mai frumoase pagini scrise de el în primii ani petrecuţi în București sunt cererile de demisie din postul de funcţionar IV la Uniunea scriitorilor. Nu știu cine-l angajase, contra 1.000 (una mie) lei pe lună, să răspundă de inventarul caselor de creaţie. Neclintit la datorie de la 7 până la 3 după amiază (osul ardeleanului când vrea s-ajungă birău), când și când, darfix la ora 10, se pomenea chemat la președintele Zaharia Stancu:

— Ce-a fost aseară la Casa Scriitorilor?

— Păi, cică, Nichita, Fănuș și Hagiu sau pilit și s-au certat cu Ahoe.

— Și dumneata unde erai?

— Acasă.

— O să-nchidem restaurantul, iar dumneata îţi dai demisia.

— Am înţeles.

Pleca și după un sfert de oră se întorcea cu hârtia. „Subsemnatul Mircea Micu, născut din tată împușcat pe graniţă și mamă casnică, înţelegând că sunt vinovat de discordiile dintre scriitorii tineri, respectuos, vă rog…

— Ce stil e ăsta? întreba autorul Desculţu lui. Fraza mai scurtă, domnule Micu.

După a șasea cerere, când Mircea Micu ajunsese să scapere cuvintele ca un soldat călcâiele.

Zaharia Stancu l-a privit lung și i-a zis:

— Mda. Poţi să te-apuci să scrii roman. Liber.

Zice Mircea: atunci am simţit trecând prin văzduh sănii de lemn, azi zic că mai bine mă trimitea la procuratură, nu-i pedeapsă mai grea decât să scrii romane.

Romanul *Patima* e un drum fabulos într-o Transilvanie locuită de valurile războiului, de vechea ei foame de izbăvire, într-o vreme în care, cum o spune tot un poet al generaţiei noastre, destinul stătea în aer.

Cu *Patima,* Mircea Micu a întors din lună, pe pământ, un personaj de baladă: Alimandru și stafia de trestie a unei iubiri risipite: Cerina.

Ah, și cât vin bun curge prin această carte excelentă: îţi vine să pui gura la canea și să cânţi cu Mircea despre pasărea de-acasă:

Ea *n-are chip, ea e un fel*
De crin cu aerul în el.
Ea n-are ochi și-n două părţi
Poartă inele muri de morţi

O văd şi ea mă vede, ştiu
Prin geamul verde şi pustiu.
Mânând iezi la culcare cu pensula

Am intrat în expoziţia lui Piliuţă (sala Apollo”), pândind clipa când Pil nu era înăuntru. Nu știu de ce, poate fiindcă în dimineaţa aia văzusem, la Obor, un șir de căruţe cu mere (una s-a rupt și merele s-au vărsat ca fotele din Câmpulung în râul Doamnei) mi s-a părut că miros a carte proaspăt intrată în librărie.

Fluieram în gând ca vântul în busuioc, i-am sărutat mina domnișoarei cu ochelari din dreapta ușii în care fâlfâia o perdea de soare răsărit pe gutui și am zis:

— Domnișoară, mi se pare mie sau capra de colo, care s-a urcat pe perete în locul ceasului și e albă-albă, într-o roată de fân galben, s-a bătut azi-noapte cu lupul și a învins?

— Vă gândiţi că e capra cu trei iezi!

— Vai de mine, dar cine-ai vrea să fie!? (Și gândul mi se scălda în pajiște de in albastru).

E capra din poveste, iezii ei sunt plini de cercei și dorm într-un coș de scoarţă

de mesteacăn, în atelierul lui Piliuţă, pus la etajul 9, în Calea Plevnei. Noaptea, Ion Creangă (sculptat de Vlad) se scoală și le dă să mănânce muguri de plop. Iar nea Moise, lăutarul, uite-l, ăla din colţul camerei (ne-a cântat, mie și lui Pil, și lui Vasile Niţulescu, și lui Rauţehi în seri bolnave de tristeţe, ca stuful, toamna, când vinul nou deschide ochii sub lămpile Bucureștilor), nea Moise îi mână la culcare cu arcușul. Ah, dar iată-l și pe Tudorel Popa, actorul de la Teatrul Mic. Parcă se dă-n leagăn la poarta casei lui Dumnezeu și ne povestește „Preţul" de Arthur Miller. Pil l-a pictat în orele când marile ta lente sunt pedepsite să nu doarmă.

— Dar, ia spuneţi-mi, m-a întrerupt fata, florile astea din atâtea tablouri se găsesc aievea în lume?

— Nici pomeneală. Ele cresc numai în palma lui Luchian, Ţuculescu. Ciucurencu, Piliuţă și pe cărarea ce coboară din lună în geamul copilăriei. Mi s-a spus, însă n-am văzut, că se găsesc și-n grădina unui ţăran din satul Băneasa.

Ţăranul care cultivă anemone. Într-o zi, până nu se stinge toamna, o să intru-n satul ăsta din margine de București şi-o să-ntreb din poartă-n poartă până l-oi găsi.

— Urcaţi puţin și la mezanin. Acolo sunt desenele.

— Sigur că da. Suntem acolo toţi prietenii lui Pil. Strânși ciotcă în jurul meselor de lemn.

Cu capetele plesnind de vise. Și-un pui de drac (câteodată împieliţat) ne cară vin din pivniţe cu urciorul. Să-i spui lui Pil, când vine, că l-a căutat prietenul ăla care iubește caii și se face de râs adunând castane la Șosea pentru fetiţa lui.

— O să-i spun și despre capra cu trei iezi.

— Greșești, domnișoară. Asta e capra lui Alphonse Daudet.

Fluierând un început de ninsoare

Pe sub mâna lui Sabin Bălașa curg pâraie de stele, printre degete-i lunecă o gârlă de păcate, din urechi îi ies îngeri de hârtie care dansează în vânt, iar din castelul gurii, numai vorbe de dragoste pentru prieteni. E un zăpăcit cu trup subţire ca o pensulă, cu capul cufundat în niște nori plesnind de farmece și de vrăji. Cred că pe-acolo, pe sus, el înoată prin mări de floare de portocali și pune câte un zbenghi de fosfor verde pe fruntea stelelor adolescente. Îl cunoști și ţi-e drag. Și apoi vezi cu uimire că vine din câmpul suferinţei și din blinda pace a lumii lui Andreescu și Luchian, din carnea troiţelor și din oasele întunecate ale salcâmilor lui Ţuculescu. Te bucură la el ochii adânci, gândiţi ca petale negre și albastre, că ai fetelor în cinstea cărora Tonitza aprindea mirodenii în pahar și se îmbăta cu nemurire și azvârlea câte o pică tură și peste noi. Pentru că trece zilnic pe sub geamul casei unde locuiesc, colorat în podul palmelor, poleit cu minuni și fluierând un început de ninsoare (albul maiestuos din tablourile lui care cheamă sănii și clopoţei!) rugii mei de iederă și corzile de glicină fulgeră lumea cu zâmbete roșii, cu plecăciuni violete.

Știindu-l că plăsmuiește frunze și flori luminoase, arborii din curtea și de pe strada mea îi așteaptă pasul săltat și-l acoperă cu umbră, cu mângâieri și cu

cearcăne care povestesc triumfuri și înfrângeri. Sabin îi salută cu fluturi și păsări din mătăsuri nemaiîntâlnite și se duce să lucreze, vesel și purtând în sânge o fărâmă de fericire. Sabin, îmi vine să zic, are numai ceasuri proaspete și pline de rouă. E asemeni pilcului de plopi tineri din mijlocul căruia s-a arătat mielul pe care l-am mâncat împreună cu Nichita Stănescu și Constantin Chiriţă la Roma, într-o primăvară când ne scriam viaţa pe crengi de dafin, cu untdelemenul celei mai se nine candele, care e cerul Italiei, cu vin Frascati, cu drumuri la Capela Sixtină, la San Pietro în Vincoli și la Villa Borghese, încercând în fie care dimineaţă o răstignire și în fiecare seară o înviere.

La Roma l-am auzit pe Sabin zicând: cei vechi știau să întingă dumicatul în talerul în care ţine Dumnezeu răsăritul și apusul soare lui. La București, în faţa unui tablou de Ţuculescu, l-am auzit rostind alte vorbe care, pentru mine, s-au pietrificat în diamante: dincolo de trăsura asta, dincolo de caii ăștia de aprilie, trebuie să fie o primăvară nesfârșită, cu o poartă de aur și cu ploi solemne.

La Roma, ca și la București, Sabin îşi despica sufletul în culori tulburătoare. Privindu-i pânzele, de fiecare dată parcă mă aștept să văd ră sărind niște munţi din mare și alt lanţ de munţi ieșind din ploaie, bătuţi de lună și având în vârful cel mai înalt trei brazi verzi cu creștetul isprăvit în cruce. Privindu-i pânzele începi să te simţi cu inima curată ca și când ai dormi în fân, într-o moară înconjurată de arini. Fiecare pânză a lui Sabin Bălașa se înrămează ca un hublou deschis spre univers. Și din toate tablourile, un vlăstar de fată (poate încă neîntâlnită), frumoasă și visătoare, cu părul agăţat într-o margine de furtună…

Calul

Ne unește dragostea zadarnică pentru cai.

Am fi în stare să dormim toată viaţa sub cort, în câmpie, ca să auzim tropotul fantastic at hergheliilor. Eu iubesc caii când sunt liberi și aproape sălbatici, el îi caută mereu pe marile hipodroame ale Parisului, Vienei, sau la Ploiești, Mangalia, Sâmbăta de Jos și Lucina.

Când fulgeră, noi vedem iepe în cer și tunetul e o scuturare de copite în pragul fântânilor din drumurile raiului. Câteodată stau și mă întreb foarte serios dacă Vintilă Ornaru, atunci când e singur, nu se schimbă în cal? Când vine primă vara și vântul aduce din Bărăgan miros de iarbă fragedă și de pământ răsturnat știu cu precizie că ar vrea să fie cal măcar o zi, să gonească hăituit de nebunia înfloririi spre munţii unde n-a urcat niciodată ca om.

Caii mi-au fost și-mi sunt prieteni buni…
Un cal, la Perși, m-a-nscăunat ca rege.
Un altul în pustiuri tuarege
M-a scos din gheare de șacali nebuni.
De multă vreme calul mă protege.
Credinţa-n el mă scoate din genuni.

Tot el mi-aduce-ai soarelui păuni.
Iubirile tot el mi le alege.
Tot el mă ţine la Paris de-o lună.
Pe-ovăzul lui ales, ca de cristal.
Cu *el beau Beaujolais și împreună*
Cu el trăiesc ca într-un carnaval!
Și cuiul nu îşi vrea nicio cunună…
Lăsaţi-mă, vă rog, să cred în cal!

Cine crede în cai e un om fericit. Vintilă străbate lumea ducând pe umăr un bot de minz care mestecă etern o brânduşă liliachie. Dacă Dumnezeu i-ar fi dat fiecărui om ce-i trebuie, așa cum nu i-a dat aproape nimănuia, lui Vintilă i-ar fi făcut locuinţă pe spinarea unui cal, un cal învăţat să se poticnească la hanuri, să necheze frumos când întâlneşte o fată, să poarte în urechi ci te o pasăre colorată și să-i placă să intre semeţ. În ploile verii. Dar Vintilă e făcut din spice coapte și-l pasc caii hipodroamelor prin buzunare. Cei din Dormărunt i-au mâncat timbrele adunate de maică-sa într-o viaţă de om (Vai, Bubuie, striga bătrâna, frângându-și mâinile, cum ai putut s-o vinzi pe regina Astride?! Cu ce te mai trimit eu la studii?! Iar el, rezemat de perete, stors și zdrobit, ca un cal scos de pe turf și trimis să tragă la căruţă: Mamă, pentru ce îţi trebuie atâtea icoane, dă-mi și mie două să le atârn la Consignaţie, lângă pictorii naivi). E adevărat, caii de la Saint-Cloud l-au ajutat să umble prin misterul nopţilor pariziene cu o creangă de calvados în mână, în schimb caii împărătești de la Viena l-au urcat urgent în trenul de București, răzbunând-o pe biata regină Astride, dar el s-a oprit la Ploiești, unde va îmbătrâni fără să câştige vreodată Pariul austriac.

În iedul inimii lui, Vintilă se cioplește numai pe anotimpuri aurite. Atâta vreme cât sunt cai pe lume el îşi simte toate rănile unse cu miere.

Ehei! Satana. Și cu Dumnezeu.
În vrajbă ne-ntreruptă de-o vecie
Nu și-au găsit alt câmp de bătălie
Decât în coasta sufletului meu!

Otrava brânduşelor de corb

Corb vânăt și urs liliachiu. Amândoi mânjiţi de afine (pe plisc, pe bot și pe dinăuntru), prieteni cu toţi vișinii, cu trei mesteceni din malul lacului, cu tufele de merișor și de lemn câinesc, cu plopii princiari puși să numere căruţele, trenurile și morţii dintr-un veac, îngenuncheaţi sub balcoanele Brâncoveanului și îndatoraţi din creștet până la coapse boschetelor de lămâiţă sub care am petrecut atâtea după-amiezi de vară. Pucă și cu mine (el fiind Corbul, eu însoţitorul) iubim Mogoșoaia așa cum iubea răspopitul Gösta Berling, și cavalerii întovărășiţi cu el, castelul Ekeby și mai ales aripa lui veselă. Venit aici din gropniţa numită Singapore și de pe

un morman de cărbuni ca să respire o gură de aer răsucit prin ierburi, prin sălcii și stuf, să urce apoi să ia un șpriţ în prepeleacuri și să plece, Pucă în plinește acum aproape zece ani de când a uitat să se întoarcă în București. Eu l-am dedat la dragostea pentru câmpie — și asta fiindcă ne-am născut în aceeași lună și-n același an, la distanţă, în zile, de o vadră de vin roșu. În aceeași lună cu noi (dar în alt an), ca să nu ne lase singuri pe lume, s-a iscat şi Nae Velea. Când eram mici, urâţi și peticiţi cu cer albastru am urmat toţi trei liceul militar. Bogdaproste că nu l-am isprăvit niciunul, căci, plini de smerenie cum suntem, ce s-ar fi ales de noi? — arest la de miciliu, scăderea în grad, batalion de pedeapsă, tribunal militar, picior de gumă…

Schimbând tunul pe pensulă (fir ales, smuls cu multă grijă din coada iepei de la manutanţă). Florin nu s-a depărtat prea mult de pasiunea ce i-a mistuit copilăria: ajuns grafician, dar fără slujbă, a retușat poze, vreme de două ierni şi-o vară fierbinte, la Foto-Puișor unde, contra cinci lei, punea pe umărul oricărui soldat un grad în plus și-i punea ceas la mână recrutului, sau îl potrivea călare în spinarea unui cal de paradă. Dar cel mai mult mi-a plăcut mie de la el în perioada când vindea ziarele la care scriam eu și Băieșu, iar mai apoi în zilele când îl întâlneam, sus, pe acoperișul Casei Scânteii, făcând plajă în timpul serviciului, convins până-n lipanul urechilor că cei de jos (cei din birouri!) îl dușmănesc, nu-l trec niciodată la prime de fruntaș în producţie.

Ca grafician, Corbul de la Mogoșoaia lucrează numai în esenţă de cerneală neagră, urmând în tins drumul coborând spre Singapore. Marele drum spre podgoriile morţii. Sau spre uriașa spaimă din om, căci ce altceva e Dumnezeu, într-o explicaţie primitivă, decât îngrozitoarea frică de moarte din noi?!

După ce am văzut Goya, la Madrid, am înţeles că degetele mâinilor lui Pucă se împletesc cu degetele de la picioarele lui Dumnezeu. Prin desenele lui umblă rădăcini de mărgean negru, copaci hrănind universul cu întuneric, tauri cu două capete, azvârlind șbilţuri, ca hingherii, ca să prindă câini suiţi pe palate, bufniţe avându-și culcușul în migdalele sau orbul ochilor unui bătrân (mereu același) așteptând o aschie de sidef din soare sau o răsturnare de constelaţii, trec sănii de la Singapore peste spinări de mărăcini apocaliptici, în sănii gonesc cai, între ei, cu barba curgându-i într-o hârcă și cu mâinile atârnate de inimi mutate în cer, Pucă, deasupra lui, un înger de fată neștiind încotro să-și ia zborul, un cor de poeţi știrbi cântând colinde, două sfesnice culegând flori și peste toate, Păunul Vasile, care ne ciugulea nopţile și ne sfârteca somnul; neputând să-l doborâm nici cu praștia, nici cu barda, nici dându-ne drumul din vârful salcâmilor peste el, ca să-l strivim sub pieptul de aramă, Florin l-a suit în blesteme (tuș pe 2 metri de carton), cu aripile și coada sublim desfă cute, ţinând în creștet un răsărit negru din care simţi că va izbucni vântul ca să înălţăm zmeiele (împreună cu Mircea Dinescu), urmărit de un potop de luminări din care sorb apă neagră un cerb cu fruntea înavuţită de arbori, de diamante și cu genunchiul împodobit c-un mic arbore de sânge, și un cal alb povestind despre izbânzile verii la Mogoșoaia.

Acum, când scriu, Păunul Vasile mă privește de pe peretele odăii, trufaș, cu

ghearele înfipte în scara lumii, ruptă, și parcă-mi zice: voi doi, și otrava brândușilor de toamnă, fiţi atenţi, în cepe să se limpezească minunea, curând va trebui să rupeţi o mânecă de la cămașa vinului.

Zurbagiul

Era un exaltat în asfinţituri de vitraliu, în arginturi de vorbă îndoită, era un năuc, un colindător prin toate vinurile acre, un dat în Paște, cum spunea Nichita, fiindcă și el se născuse la Ploiești, fluiera în toate bisericile, era bufniţă și cobe pentru toţi adormiţii pe linguri de aur, cânta, făcea scandal, ca să-i enerveze pe „nemernici pământului", recita dumnezeiește din Blaga, Baudelaire, Arghezi, cu voce de tunet, mușca din câinele care mușca din el, frământa lut pentru sculptori, făcea paftale, râdea homeric, cădea în mijlocul cârciumii din crengile unui stejar, înălţa mori de scoarţă pentru orice fată lua loc la masă, răbda de foame, știa să doarmă pe o ladă într-un gang, își bătea joc de toate aiurelile care nu ţin de viaţă lungă, fuma sticlos și arunca fumul numai în ochii lui Dumnezeu, bătea din aripi ca să spargă felinarele oarbe și să stingă luminările înfipte în bucate grase, blestema, se plesnea cu palma peste burtă când era sătul, striga să fie spânzuraţi lingușitorii, turba dacă-i dai bere caldă, își mobila odaia desenând pe pe reţi paturi, șifoniere, aparate de radio, juca în filme cu haiduci (Toader care frige berbecii.

Toader care aduce vin din pivniţă cu hârdăul), își săra buzele sărutându-se cu toţi calicii, era un foc peste care nu-ţi dă mina să sari și era mai cu seamă poet — un poet care cânta paragina, lacrima, sufletul scăpat din frânghii și din lanţuri și ajuns în destrăbălarea bucuriei.

Fără el vor fi triste grădinile de vară.

El era ocaua mare. Coamă și barbă de leu, gâtlej în care clocotea veselia, ca turmele la frecă tori, Toader Pică se împletea cu legea râsului ce fulgeră.

Pică era prezent în făgăduinţa sfâșierii, purta în inimă vorba care tăgăduiește și ducea pe umeri umbra lui Dimitrie Stelaru. Plecând să se amestece cu pustiul a luat cu el un lac de lebede.

Zurbagiul ne-a lăsat daireaua lui de aur, ca să ne măsurăm iubirile, iar poetul, vis rotund închis în perlă.

Cum cade vântul, apa cum se-nvinge
Și cumse-ncheagă liniștea-mprejur.
Cum, din tăcere jalbă vreau să fur
Un voal adormitor peste meninge…
Vechi cavaler — nici teamă, nici cusur –
Ca un delfin prin aer cu o minge.
Pe care-o suie, joacă, n-o atinge.
Aș vrea să fiu, sterilizat și pur.
Și-n dansul fin, nici aplecat, nici drept.
Să nu ademenesc, nimic s-aștept…

De n-ar fi zbaturile care-mi zic:
„Bătrâne vrăjitor, urzești nimic!”
„O, Teodor, neiertător e ghimpii!
Înfipt în buza gropii tale: Timpul!”

Cei ce-au băut și s-au încins cu nuiele din sălciile lui, trebuie să știe că, murind, a lăsat la căpătâi o cană cu vin ne-nceput.

Vânt negru l-a trecut sub trandafiri

Octav Pancu-Iași a fugit din copilărie cu graba aceea năzdrăvană cu care silful din povestirile nordicului Andersen se închide într-un boboc de trandafir, și în fiecare an, mai mult decât toţi, se întoarce în acel ţinut aurit, cu pereţi de cer, și scrie povești pentru toţi băieţii și fetiţele de șapte ani, prieteni nedespărţiţi cu Fram, ursul polar, cu Apolodor și, câteodată, și cu caii mei albi.

În ajun de An Nou, Pancu le-a dăruit copiilor cartea cu „Tartine cu vară și vânt”. O iei în mână, o deschizi și lângă tine se așază o sobă în care arde focul, ferestrele se lărgesc și peste ele se apleacă cu fruntea iezi vrăjiţi, care pot să fie și cucuieţi și începe un ceas de taină, umflat de o ploaie tristă și dulce, iar anotimpurile îşi pierd răbdarea să mai fie ce-au fost, din patru se fac șase și primul dintre ele ne numește, bineînţeles, iarnă, al doilea, duminică, al treilea, concediul, al patrulea, al plăcintelor cu mere, al cincilea, anotimpul secret, unde, normal, nu trebuie să ne vârâm nasul, iar al șaselea, al vopselelor cu apă pe care-l cunosc pinguinii, un lapon și mai cu seamă băiatul pe care toţi din bloc îl strigă Ducu. Dar toate astea până într-o dimineaţă de toamnă, când băiatul „face din palme o pâlnie, apropie pâlnia de urechea fetiţei și suflă în ea ceva care sună așa: De azi mă cheamă Du-mitres-cu Radu”. Lung și silabilisit și, în ziua aceea, toată lumea are șapte ani, inclusiv buni cul și bunica, iar el, Du-mi-tres-cu Radu, în cepe să se mire de ce zice mătușa că plăcinta e clasa-ntâi, la fel a zis și anul trecut, adică, ce, plăcinta e repetentă?

E o lume a râsului, a leagănului de vânt, cu vara multă și fermecată, în care stelele nu dorm și se lasă numărate și trase de cozi. A iubirii, a vieţii, o sărbătoare a bucuriei fragede, în care neliniștea doarme sau încă nu s-a născut, cu nori care se rotesc în noapte, cu trenuri gonind spre munţi și spre mare, cu aeroporturi mi nuscule, luminate de lanterne, cu un băiat care mușcă din soare, din gheţari, cu un papagal gal ben cu verde, numit Coco și alt papagal cu verde și cu puţin albastru la gât numit Maco și pe care Ducu, nedevenit încă Du-mi-tres-cu Radu, se străduiește din răsputeri să-l înveţe să spună: conopidă, galoși, ostropel. „Și Coco și Maco, tac. Învaţă în tăcere. Niciodată nu spun ce-au învăţat”. Spre deosebire de Du-mi-tres-cu Radu, care, în momentul când a învăţat să numere până la o sută, declară că de aici înainte totul e simplu.

Du-mi-tres-cu Radu se miră și crește. Și mirarea nu mai e mirare, ci zbor înaripat al fanteziei: „ziceam că eu eram un avion, și era noapte și nu vedeam unde să cobor ca să iau castanele, care ziceam că erau portocale”.

Gândul către altceva, aripă care intuiește ideea zborului înainte de a se desface credinţa în frumos și desăvârșire — iată ideea din subtextul cărţii lui Pancu, scrisă pentru copii și citită, cu îndoită plăcere și cu nostalgie, și de maturi. De douăzeci de ani, Octav Pancu-Iași împletește seri de mătase și de zăpezi. Cărţi de-ale sale ca:

Scrisori pe adresa copiilor mei, Făt-Frumos când era mic, Albă ca zăpada și cei șapte ani de-acasă, Marea bătălie de la lazul Mic au fost traduse în zece ţări şi au cunoscut aproape cincizeci de ediţii. Adevăratul poem despre Du-mi-tres-cu Radu (deschideţi cartea și după câteva pagini veţi simţi, ca și mine, cum vă vine să-i cântaţi numele) se așază între ele ca duminica în săptămână.

Închei, cu un gând al băiatului în clipa când s-a apucat să mănânce tartine cu vară și vânt: „Strașnice tartine… Păcat că au și un cusur. Când se termină vara, nu se mai găsesc. Și tartinele cu toamnă nu-s la fel. O, nu, nu-s la fel”…

Și, iată, acum mă bate-n suflet cu vânt negru: Octav Pancu-Iași a fugit din lume, cu graba năprasnică a mărilor îndrăgostiţi de viaţă. Copiii nu trebuie s-o știe (e mult prea de ajuns că o știm noi), ei trebuie să se mire de frumuseţile lumii și să crească înalţi, ducând în inimi numai anotimpuri fermecate.

Chiciură de mărgean

De la Brăila în pustiul luceafărului, și din nou la Brăila crailor de apă și de suferinţă, umblă printr-un „ţinut copacal” și apoi spre inima noastră. Aceasta e Miraria sau darul de floare pe care ni-l face Marcel Gafton. Poeţii sunt sca fandri în apele cerești, totuși, când le vine apa-n moara lui Don Quijote se divulgă unul pe altul.

Nichita Stănescu l-a pârât pe Marcel că, în copilărie, a lipsit de la lecţia de îngerească. E foarte adevărat. Pe vremea când Marcel umbla tuns chilug și intra sub masă fără să se încovoaie, ca să fure tutun drăcesc, la Brăila nu se învăţa îngerește, găseai pește în hale și jumătate din locuitorii orașului erau doar căpitani de vas.

Eu l-am cunoscut pe Marcel la o lecţie de foame, la facultatea de miercuri și vineri. Nin gea prin crăpăturile pereţilor și mai erau acolo un actor, un jucător la curse, o dansatoare, o lampă cu fitil și o sută de grame de votcă la cinci inși, dar trebuia să vină din moment în moment un chelnei cu nume exotic — Casablanca! — încărcat cu pâine, cu șuncă și, mai ales, cu sticle. Marcel recita:

Ah, și dulceaţa paharelor între fugoși pereţi
fete-pahare, fete-băieţi,
cârciumă — cârciumă…

neștiind, nici el, nici noi, că chiar în ziua aceea, Casablanca era chemat să plătească pentru vinul îndoliat, cu apă. Ai tu pe tine, sub zeghea văr gată. Cămașă de culoarea speranţei?

Marcel Gafton mărturisește necontenit poarta de acasă și versul lui e punte spre Brăila, unde a deprins boarea privirii și unde pământul *„de făt frumos în rădăcini îl umple”.* La malul — Du nării a învăţat să „aleluiască vocative”, a ascultat ecouri de calm împărat și s-a speriat de iubire:

Erai *chiar năvălirea barbarilor!*
din cuibarele de gheaţă incendiată a ochilor tăi amândoi
pădurea
puhoia spre mine în culorile zilei de-apoi
sângerate orgolii de vulpi implorau drumul…

sau:

Tristeţea aduce noiţe în unghii
echilateralul departe,
ochiul cu care mă-njunghii
primenitoarea mea moarte

Poate-i noiţă! poate mai crezi!
Oare-i noiţă? oare mai crezi?
tu, răsuflare-joc în doi iezi,
coadele-ţi boante, scumpe dovezi!

Noi, cei de la Dunăre, purtăm Dunărea curgându-ne pe trup, cum poartă fetele părul, Dobrogea, berbecii și Târnavele, coșul cu struguri. Ne oprim la fiecare casă și strigăm: luaţi o cofă cu apă nemuritoare, ca să vă scăldaţi copiii și să vă-nroșiţi florile din geam, luaţi o umbră de pasăre, să vă scrie visul cu ger măzărat, viaţa cu tinereţe și ziua cu

Dimineaţă clară de la Rarău
sfinţească-se numele tău.

Poet „al cărui Ier șoptit cu nestemate” a ajuns în amiaza colindelor, Marcel Gafton e os născut să fie scăpărat cu lună

Din brazi mi-adie o ispita,
o vlagă veche, proaspătă ca vinul
rindeaua mea de virgule palpită…

Rupt de muncă, el e călător păgân cu gândul. Sfinţindu-și sângele ca bucureștean, respiră teiul și iernile lui Ion Ghica, pune să fumeze-n candelă veche grai din uliţele boierești și topește-n șoapta cântecului aur de toamnă și de răcoare.
Îngenunchează ca Odobescu și e copac încărcat cu chiciură de mărgean. Și

cade repede în păcatul de a găsi toată lumea în el.

Să nu. Uiţi: în necântăritele mele plecări
privirile s-au lungit ca guma unei praștii,
în mâini de copil,
mi-e asfaltul arterelor mănos și bogat
ca-n Egiptul antic pământul de la stânga și
dreapta de Nil…

La Brăila, întorcându-se, Marcel se simte ca într-un *„golf de violoncel”* — iar eu aud în vorba asta cum sună și se zbate zmeul deasupra livezii de la Medeleni. Marcel cinstește iia ca pe o *„veghe la prispa unei guri de rai”* — iar vorba asta mă duce să mă închin doar colţului de pământ căruia și marea vine să i se închine cu delfini. Pot rosti cu el, *„la zăplazuri de izmă jurată”,* într-o amăgire de cercei, că-n noi vi nul e

vin ca bătaia de inimă
închinare câmpiei — Bărăganului nostru patetic…

și mă despart de el acolo unde-l aud zicând:

…un bob aducă, chiar un bob
în pâinea lui concisă
șoapta pământelui ce-am fost…

fiindcă, altfel de nebunie de la Dunăre, mie-mi place numai cântecul vesel, un borș, un pumn de ardei şi-o toamnă, băută toată, sus în deal la Huși; să urc acolo în septembrie și să cobor la Bobotează — să-mi văd dușmanii pocnind de căldură la gura sobei.

Aiurez, bineînţeles, căci Marcel, construit fiind din *„metalul inoxidabil al fricii că rămâi dator frumuseţii”* suie cu mine, ca să cânte seara:

…luna *răsturna măreaţă*
raiul răsturnat în raiuri…

și să strige în cenușa dimineţii:

…din zoaiele vinelor noastre, Doamne, să guști și
grăuntele să ni le înghiţi ca pe acadele
în preajma acestei bătălii foarte grele…

Departe, o clipă de dor

Vasile Rebreanu a fost în America așa cum te duci în unele clipe pe o colină a sufletului ca să-ţi cercetezi de sus câmpia, livada și drumurile ce le unesc. Imaginaţia europenilor, sinceră, naivă, perfidă sau hulpavă scaldă ca alte două oceane coastele Americii — de aici prejudecăţi, resentimente, liturghii negre sau încântătorul gând că poţi nimeri în raiul viu, care s-a mutat de pe malurile Eufratului de-a lungul fluviu lui Mississippi, pe toate văile Californiei și în orașul Las Vegas unde nu plouă niciodată cu adevărat, dar plouă, noapte de noapte, cu aur, cu aventuri de lux și cu cele mai frumoase vorbe de iubire… „Vei fi ca o-șampanie în som nul meu". Vasile Rebreanu a intrat în America așa cum intră ţăranii, toamna, în vii, fără teamă, puternic și prevăzător și mai ales fascinat de pustiuri filmate, de povești care ne-au răsucit tinereţea, urcând-o pe culmile extazului sau ale delirului, orgolioase, vitale, clocotind de dorinţe, de căutări, arzând în soare și pe rănile noroaie lor. Civilizaţia supertehnicii, a *building*-urilor, a râurilor de neon, înfrigurata cădere a Niagarei, zăpada ei ca o nouă religie, nopţile din Marele Canion, atât de aproape de moarte și atât de aproape de zâmbet, mirificele câmpii, munţii purtând ecoul turmelor de bizoni, cetele de hippy, crima, șantajul, strugurii, băncile, fil mul, drogurile, regii marilor călătorii, toate s-au înscris în el, dar cei ce i-au pus vâlvătaie în pa har, vuiet în scoica amintirii și iasomie de vară californiană în vârful condeiului cu care a scris Un *caz de iubire la Hollywood* au fost oamenii Americii, cu toţii cuprinși de o turbare a voinţei neîntâlnită în altă parte a lumii și — culmea! — trăindu-și viaţa în haloul de taină al dragostei. Vasile Rebreanu ne pune în faţa unei Americi necunoscute, în care bate etern inima fetei ce se numea Scarlet O'Hara. În această carte a lui (poate cea mai bună pe care a scris-o) sunt trei romane de dragoste, trei imnuri în poarta *Cântării cântărilor* „Capul tău măreţ cum Carmilul, iar părul ţi-e de purpură: cu ale lui mândre șuviţe ţii un rege în robie". Un *caz de iubire la Hollyroood* (scris pentru Neyra Doroty Vetusi) are darul de a fi asemeni unui mare clown al Americii „toată lumea se înveselește văzându-l, uită de dureri". Îndrăgostită, Neyra se mută într-un cais în floare. Îndrăgostiţi, toţi oamenii pe care Vasile Rebreanu-i așază într-un câmp de licurici dat brusc în exploatare sărută umbra fulgerului, fac luna să răsară în secret și văd soarele trecând peste căprioare de fum din Salinas. Când iubești „marea e despărţită de mare de căderea zilei. Zorile zăbovesc multe ore în geana joasă a răsăritului; mai întâi se lumi nează avanposturile uscatului, apoi întinderile de coastă… și peste tot era ea, fiinţa ei și gândul meu care o însoţea".

Mă întreb, ca o exagerare a acestei ierni ca re-a scăpat hăţurile din mâini înainte de vreme, de ce cartea lui Vasile Rebreanu n-a întâlnit până azi decât critici grăbiţi, mahmuri sau încurcaţi în hăţișurile unor stăpâni goi de vise?

Iată-l pe Vasile Rebreanu cântând la malul oceanului: „… mi-e dor de pasul discret al urși lor care vin tiptil, ca niște elevi, în livezile bistriţene, în haite de cincisprezece – douăzeci, *o clasă* de urși, goi și stângaci sub lumina lunii și, sfioși, ca într-un ceremonial ursesc, se apropie de merii cu ramuri grele de fructe ca de

aur în lumina lunii. Și apoi se urcă în copac, ca noi, când eram copii, un urs pe spinarea și umărul altui urs, și, nu ca noi, care prindem o singură creangă, ei, ursii, prind trei, patru crengi de odată și cu labele duc măr cu măr, la botul lor ursesc, sub lumina tâlhărească și ursească a lu' nii și, lăcomoși și copii, înghit merele podgoriilor bistriţene, merele de aur, aromate și zemoase, și le curg balele pline de aroma lunii… Aici, la New York, mi-e dor de ursi, de o mierlă, de un botez, de o nuntă…

Bucuriile prietenilor, bradul sfârșitului de an.

Olimpia, migdal pierdut

Nea Victor Tulbure face parte dintre poeţii care se pregătesc pentru decapitare de la primul pahar cu vin roșu pe care-l beau. Tăindu-li-se capul (sau așa li se pare lor), le crește pe umeri un imens măr plin de miresme de stepă afundată-n pâclă din care ei scot viori, căline, umeri de căprioare, mesteceni și supărări (cele mai multe, închipuite și ajunse să treacă drept adevăr).

Cu Tulbure m-am întâlnit pe Griviţa, la jocul vieţii (banul la pahar, joc cubanez, ai că-l cât dunga oceanului, te sfâșie rechinii) ca să-l iubesc fără de moarte, pe el și pe prietenii lui care-au ars cu tălpile goale în biserica Suspiciunii și Intoleranţei ca să încalţe, când mult prea devreme au plecat să se tutuiască cu Dumnezeu, bocanci, sandale de sfoară, cipici – Stelaru, Mihu, Tăutu, George Dan, Vasile Moldoveanu. Tulbure m-a adoptat să-i fiu mânz și lăstar, fiindcă veneam de la Brăila și spuneam despre Mihu că atunci când i se va întinde paharul, paharul va fi plin cu trăsnet îngropat în Dunăre și cu duh de corabie scufundată, și fiindcă urlasem în prima zi de curs la Școala de literatură o frază din renegatul (pe atunci) Ionel Teodoreanu: „fără scriitorii lor, orașele ar rămâne să doarmă în sicriele lor geografice". Mă credea (ceea ce am și rămas) o haimana, născută să se-mprietenească cu banii. „Știi, mă, că de cincizeci de ani numai pictorii din Brăila sunt chemaţi să deseneze biletele de bancă? Bine-ai venit să desenăm covrigi pentru săraci! Eu sunt soldat, dar îţi doresc să n-ajungi să afli cine-a desenat primul centiron și primele moletiere".

Tulbure a fost și a rămas un mare soldat. Versul lui miroase a tutun păstrat în cartușieră (nemaipomenita ţigară din mahorcă răsucită în hâtie de ziar și suptă lacom între două atacuri):

De *patru zile, rupţi și nemâncaţi.*
Pe puști plecaţi, ședeam în gropi, la pândă.
Mai aţipeam, din când în când, furaţi
De liniștea apăsător de blinda.
Dar zorii ne-au gemut la căpătâi
Și ne-am trezit în focul bătăliei
Și mă aflam acolo-n linia-ntâi
Eu, cel mai tânăr caporal al României…

Tulbure a plecat pe front minat de ură și de dihania foamei și s-a întors cu o vioară roșie, ca să întâlnească iar foamea și lupta:

O, vremea când la Giurgiu, în port, la Ramadan
Biet simbriaș al foamei, cu faţa subţiată
Eu îmi plimbam pe uliţi —, fălos și făr-un ban
Cămașa fericirii, cam ruptă și-nnodată! (…)
Uitând de ziua lungă, de prânzul ei fugar
Când noaptea pe alee îşi desfăcea păunii
împrumutam la steaua din ceruri un sutar
Să-ţi cumpăr, poezie flămândă, jimbla lunii
Pe-un manifest cadenţe notam mai apăsat
Și așteptând lumina să îmi inunde pragul
Adeseori pe mese dormind, la sindicat
în noaptea de noiembrie mă înveleam ul steagul !

Luat în braţe și apoi aruncat — într-o vreme, cei auriţi pe dinăuntru trezeau frică — Tulbure și-a păstrat culorile nealterate. Nu era voie să te împodobești în culorile lui aprilie cel albastru și septembrie cel galben; te mișcai printre culori cu destin îngenuncheat sau sugerând râs turnarea unui corn de lună tristă în văile singuratice ale inimii, plăteai. Lui Tulbure nu i-a păsat, a intrat cu picioarele în toate băltoacele și s-a umplut de umezeală până la genunchi și până la umeri. Poate că era un protest mic, dar nea Victor și noi cei din preajma lui l-am trăit cu avânt și desfătare. Olimpia (barul calicilor), două porţii de ghilimele pentru fiecare persoană, două vrăbii fripte-n ceapă verde, secărică, izmă, pară, salt în butoiul cu scrumbii de la nea Picu (alături de grădina unde Gala Galaction mânca prune apucându-le din pom cu gura), vin acrișor, Maria Lătăreţu, salată de păpădie tocată cu briceagul, sacou rupt în coate, tramvai de noapte scăpat, felinar deocheat, somn în stal la Marna sau Marconi, frecţie în

Gara de Nord, adevăr de sticlă spartă, botez cu câini împăiaţi, spaţir cu fată de avocat ieșit la pensie, la şalul cel negru și săpun din vadu gropii, mititei cu lada-n piept, oaie născută din iadă, pod de fructe-n pivniţi cu băuturi clan destine, trei furnici cu mâna-nfiptă-n gâtul vieţi mei ce moare-n lanţuri grele, mersi și mâine seară va fi mai frumos pe banii de i-oţi mai găsi prin buzunare…

Era în vremea când Tulbure tălmăcea vechi cântece arabe, catrene de Omar Khayam, vor suri gravate de Byron pe mormântul unui câine sau Cântece armenești de dragoste, de lună și de vin:

Migdal frumos, ce iute-ai înflorit!
Și florile-n migdale se schimbară!
Amar și dulce-i zâmbetul ivit
Pe gura ta și dulce și amară
Din mina ta, eu iau pocalul plin

Și închinându-l fericirii tale.
Sărut, pe-argintul parfumat de vin
Amară dulce urma buzei tale…

Dar Tulbure e pe deasupra a toate poetul cu porţile deschise spre munţii și râurile ţării. Fântână albastră, ceas vioriu, un prieten apărând în ușă, Vârful cu Dor, o ramură înflorită-n primă vară, mărul oprit lângă pridvor — toate trezesc în el un cântec dulce… *Cântă-ne să crească griul.*

Plămadă sunt din lutul românesc
Pe el îmi port și dorul și mândria
Nu clipa, nu-ntâmplarea, ci — firesc –
De-acest pământ mă leagă veșnicia.

Amăgiri, catarge de umbră

Despre Dan Deșliu au scris mulţi; unii foarte rău, și mă întreb: pe bună dreptate? alţii, aducându-i cununi de laude, și mă întreb: erau sinceri? — iar astăzi, iată, mă simt îndemnat să chem și eu amăgirea.
L-am întâlnit pe Deșliu după ce-l citisem. Și l-am iubit, fiindcă el era atunci:

Lângă hotarele de iască
în teritoriul interzis
pe care-n febre mari de vis
se-ntâmplă să-l întrezărească
cei ce-au iubit ori au ucis
pândește
știu
pe-o pură mască privirea ta neomenească
de mătrăgună și lapis…

Dar, brutal ca toţi adolescenţii, i-am spus, după ce mă pusesem la adăpost (îi spuneam dumneavoastră): nu trebuia să scrieţi multe din versurile pe care le-aţi scris. Și pe la 30 de ani (Cocteau pe care nu-l admir nici măcar ca de senator zicea că „am 30 de ani, stau călare pe creasta vârstei mele") când mi-a cântat un cocoș nespălat cu boabe de rouă și o bufniţă botezată pe mormântul altuia, i-am zis iar: „Dane, cred numai în poeziile tale de dragoste". L-a durut, mi-a purtat dușmănie, iar eu am vrut să-mi rup buzele, pentru că gura care știe să se întâlnească fericit cu vinul, trebuie să fie cuviincioasă. Mai ales că-l văzusem mergând în genunchi pentru o fată pe o distanţă ce-ai trebui declarată probă olimpică. Ne facem prea puţini prieteni în tinereţe ca să ne permitem să pierdem fie chiar și un dușman atunci când ne colindă cu bocanci cazoni singurătatea:

minuni, minuni, minuni, minuni, minuni…
O, ce minuni trăiesc de la un timp!
E cineva care poate preface
în fiere — fiece gură de aer.
Paharul colcăie de limbi de șarpe.
Subţiri, șuierătoare limbi de șarpe…
În orice strop — doi irișI inocenţi
doi ochi de fiară tristă, două stele
ce-au explodat în altă galaxie,
mortale, pe pământ, doar pentru mine.
Minuni, minuni…

Azi, împreună cu mulţi colegi de generaţie, zic: „e bine, e foarte bine că Dan Deșliu și nu altul a scris poemele *Lazăr de la Rusca* sau Minerii *din Maramureș.* Alţii, pot să jur, le-ar fi dărâmat definitiv. Și pe urmă, foarte puţini sau poate niciunul dintre ei (pentru aceasta barba de pot fi oricând pedepsit) n-ar mai fi izbutit să păstreze credinţa în cărările muntelui pierdut.

Eu cu Deșliu ne-am certat pe viaţă de vreo douăzeci de ori. Dar, punând mână de la mină, am luat sifoane, zăpadă, vin și multă tristeţe și ne-am împăcat. Citind din Gorki, ca doi vaga bonzi neîmpliniţi — Celcaș, de bună seamă – am plâns și ne-am spart barca (și vâsla era pulpă de muiere!) sub vapoarele scufundate în butoaie cu rom.

Undeva către nord într-o zonă incertă,
e insula Dikson,
pe un meridian paralel cu uitarea,
sub steaua polară.
Rocă neagră
Sub neaua de-o paloare mortală
scânteind melancolic,
ochi de sloiuri albastre
în care-a-mpietrit
marea de miazănoapte…

O data am mâncat, noaptea, o pâine cu un miliţian. Ce pramatie de om și sergentu-ăla!

Avea în buzunar o ceapă și niște sare și, la despărţire, ne-a zis: „măi tovarăși, mergeţi și vă culcaţi, pe cuvânt de onoare că sunteţi în stare de ebrietate”. Câte pogoane de coajă de pâine am înghiţit noi doi fără să știm că la mijloc sta ascuns adevărul griului! Sânge de voinici, ne-am plesnit și-n faţa lumii. Cu gura, se-nţelege, dar era mai bine s-o fi făcut cu pumnii, fiindcă amândoi am călcat pe câte-un șarpe — eu, în drumul ce duce la Brăila, el, în cetatea de pe aer legată cu patru șiruri de covrigi de schelele Galaţilor — și-amândoi ne-am vindecat otrăvind șerpii cu

înjurături.

Între mine și Deșliu se va afla mereu nu măgar bun de biciuit, iar în pielea măgarului…

Ei, de câte ori ne-am culcat noi cu capul pe un pepene și ne-am trezit cu picioarele îngropaté într-un pui de pupăză! Dar nu face nimic, pentru că noi știm că:

…Betealã ca părul porumbului
pomul purta și mijea
steaua păstorilor prin pletele sale
și pasărea-liră dulce delira
printre pașnice păsări-podoabă
de zahăr de nea
pitulate-n frunzare
şi-o doină de ducă zicea
pomul de aur dând să zboare
cu ceaţa
cu tihna
cu tristeţea mea.

Ghitară la oglindă

Îl cunosc pe Emil Balș (căci așa îl cheamă) din vremea când eram în stare să mă-nvârt o viaţă întreagă pe călcâiele nestricate de drumuri lungi, iar el, chip desemnat în lemn de Orient, era grav bolnav de scrisori de dragoste.

Numai scrisorile mai pot lega
distanţele, ca lebedele multe;
……
Ascunse-n tine neștiut le porţi
ca pe-un văzduh al patriei în suflet,
ca o cenușă a larilor tăi morţi,
mici clopote de aer fără sunet…

Luptase cu arma-n mână împotriva fasciștilor, pentru apărarea Bucureștilor, și din cauza asta mi se părea bezmetic de frumos, născut dintr-un manifest şi-o alăută. Ne ţineam zilele c-un sfert de pâine unsă c-un fel de marmeladă despre care azi sunt convins că era captură de război, cu lecturi interzise (!) din Platon, Tucidide și câţiva autori americani celebri, și cu studierea până la amănunt a lucrărilor în proză aparţinând unei liste de pensionari atașaţi cu trup și suflet (în clusiv șoșonii) de Cenaclul Neculuţă. Eu, Emil, Andriţoiu și Ion Petrache mergeam acolo ca să le stricăm media de vârstă și să-i îndrumăm spre viaţa reală și tumultuoasă, mai ales spre șantiere.

Datorită nouă nu cred că există temă majoră pe care să n-o fi atacat-o bătrâneii aceia porniţi să cucerească gloria. Mi-amintesc (poate că Emil a păstrat manuscrisul) de un septuagenar din grupa mea, venit la Emil acasă să ne citească o baladă din care reieșea că el, de o săptămână, când asfinţea soarele, se urca în stâlpul de telegraf de la colţul străzii și se uita, plin de mândrie, cum s-aprinde lumina electrică în satele din Bărăgan, după care se întorcea în odaie și o dădea pe cântec…

Balș și cu Mihu Dragomir sunt oamenii care m-au luat de mână și m-au suit treptele spre revista „Luceafărul". Clipa aceea o port vie în inimă și n-o voi pierde niciodată. Era o toamnă cu cerul desfrunzit de ochi albaștri, o seară de îngropat secrete pe stinghia lunii, un pui de lup mânca o căprioară de salcie de la Brăila, era îi niște și eu tremuram și s-auzea, ca-n două vor suri ale lui Emil, cum…

Trec *păsări prin iris și strigă*
a noapte, a zi, a pământ…

Sus, în chilioarele de la „Luceafărul" (o stea logostea și o literă frumoasă, de început de roman sau de pisanie poate răsări numai din sân gurătatea unei chilii), în grădina lui Dobrică și în gropniţa mirosind a izmă și a secărică de pe strada Lahovary, unde ne întâlneam cu Stelaru.

Tulbure, Tăutu, și-a lucrat Emil mireasma poeziei, podul din lingouri de lemn, legat cu inele de ceaţă și cu beteală subţire, pe care-l trece, noaptea, ca să se întâlnească cu „Coarnele orei", păgâne unde cuvintele se alcătuiesc în zidiri de cântec:

Aceste *câmpuri pline de cer…*
Plopii-n lumini viscolite
înfipţi în văzduhuri pân-la mâner
au semne detoamnă-n cuţite.
Poate nimeni nu a știut:
Inima mea astă seară
e luna care-a trecut
prin lamele lor să rasară.

Prietenia înseamnă iniţiere, răbdare, încredere. Intră în ea și puţin busuioc și puţin mister și o rană arzând: pierderea e înscrisă în toate lucrurile pământului, ca o părere, ca un capăt de funie. Balș, poate unde-a găsit ghitara lui García Lorca, sau brazda ei dureroasă, e plin de oglinzi fermecate, în care te vezi mereu bun, purtând o creangă verde, încărcată de vis și hohotind de tristeţe. Un suspin din Romancero gitan:

Lasă-mă să urc încalte
la balcoanele înalte,

lasă-mă să urc, mă lasă
pân-la verzile balcoane.
La balcoanele de lună
unde apa adânc răsună.

Prin zăpezi

Ne despart două magnolii în care suspină de febră, căutând loc în candelă, ploile de primă vară. Ne unesc povești părăsite în mirodeniile timpului și un drum cu mașina, iarna, sub lună, printr-un ţinut înzăpezit. Erazi naivi sau poate cedri (ramurile scânteiau albastru și se legănau, trunchiurile se visau schimbate-n lăzi de zestre') ne erau prieteni fără deznodământ. Erik.

Maiteny, lângă umărul meu, spunea de dragoste:

În urmă și-nainte
a fost și fi-va cântul –
ulciorul plin, izvorul,
ulcior de lut: pământul,
o, liniște-nfrunzită
a orelor fugare
rima-răspuns discută
cu rima întrebare…

Și eu, ascultându-l, mă simţeam prizonier sub un portal ornat cu lămâi și-mi sprijineam sufletul într-o bardă bătută cu stele. Ningea. Și noaptea era plină de elan, cu ochii lângă oala de rachiu amestecat cu piper. Și cum Erik se adâncea mereu în cântec, mi se părea că ninsoarea cre cază încă o dată lumea, așezându-ne pe noi doi în centrul ei, care e arhipelagul pericolelor.

Eram buni și veseli și triști și, de bună seamă, intangibili — dac-am fi avut am fi dăruit câte-o sanie fiecărui om — și Erik:

…De mi-ar fi tare frig
aș rupe din coline catifea
— Un lat de palmă doar –
să mi-o-nfășor la gât…

Noaptea era ca o moară în care sună un clopot rătăcit, era un omagiu adus nesiguranţei, iar noi ne înscriam în singurătatea ei ca doi piraţi în drum spre marea buzelor ce se doresc sărutate.

Astăzi știu că a fost acolo, pe terasa unde câmpia se petrece în munte, și un lup, ca un fruct imens al iernii, a ieșit într-o rariște ca să mă soare ninsoare egală în străfundurile ei fantastice numai cu răbdarea și cu foamea lui. „Păcat că n-avem să-i dăm nimic", a zis Majteny, și-n glas avea o tristeţe de piatră lunară.

Erik a cunoscut foamea pustiitoare (cinci ani în care n-a curs niciun strop de milă prin câte rupturi suferă lumea!) în răsăritul ei de sânge vânăt. De aceea strigătul poeziei lui e un mig dal în marginea inimii, o pâine din care ies aburi, o lumină de vin subtil, ca un duh de de mult.

…Și-am rătăcit pe străzi și m-am gândit
că e timpul să redactăm, în sfârșit,
dicţionarul enciclopedic al culorilor, catalogul
sunetelor și noua ediţie critică a miresmelor
Și m-am urcat în tramvai ca-ntr-o navă
Și geamurile vibrau și coastele de fier
înălţau armonia lor simplă și gravă
și-am străbătut între valuri și cer
golfurile pieţelor și strâmtorile-adânci
ale clădirilor și m-am gândit atunci
dacă pe ceasornicul electric de la capătul liniei
mai flutură oare a lui Iason tezaur –
lâna de vis și de aur…

Cascade redate liliacului și izmei.
Iar acelui lup înjugat foamei, un uger cu lapte nearătat fântânilor.

Nu trageţi în marţieni

Ion Hobana, pe numele adevărat Lela Mantarosie, s-a născut ca să ne dovedească, fără pu ţintă de tăgadă, că toţi suntem acoperiţi de-un cer bântuit de farfurii zburătoare. Bărbaţi sau femei, ne învaţă Lela, ne putem pomeni într-o zi, faţă în faţă cu un marţian și să vezi atunci schimb de pumni, de ghionţi și de epitete cosmice. Trubadur pe Calea Lactee și elegant fiu al Bârladului, Hobana încearcă să pună la zid gândul că am fi singuri în univers și să ne deschidă poarta unde sufletul visează așezat călare pe cornul lunii sau purtând pe deget inelul lui Saturn. E un fel de vrăjitor, de la Jules Verne cetire, cu urechea aplecată spre muzica sferelor și cu ochii înfipţi în obloanele ce închid taine de care ne e frică să ne apropiem, convinși că sângele nostru nu se poate hrăni decât cu mere dintr-un singur pom al cunoaşterii. Lela crede în o sută de lumi paralele. Sub masca de om perfect stăpân pe sine e un exaltat care s-ar vrea spălat pe mâini cu apa mărilor care gândesc și cu stropi de lumină de pe îndepărtatele planete de unde el zice că ne vin semne și trimiși pe care niște fermieri grosolani și cârcotași i-au primit cu pușca în mână — pas și mai ia contact c-un nemernic care vrea să te ciuruiască sau să te înfunde în beciul primului șerif (și ăla burduf de whisky!). În canistra mea cu iluzii, ruptă în colţuri și cârpită cu ași de treflă se clatină ideea că odată și odată pământul a fost vizitat de uriași din alte lumi care ne-au ciomăgit zdravăn, dar nu atât cât trebuie — dovadă desele colocvii în ternaţionale pe teme science-fiction —

și că se vor întoarce, fie măcar ca să ne distrugă miliardele de tone de explozibil cu care vrem neapărat să spulberăm ordinea și armonia firii.

Fiindcă închipuie lumi neatinse, Hobana scrie poezii pentru copii, ceea ce înseamnă că în rouă visului se întâlneşte cu cei mai îndrăzneţi și mai frumoși dintre oameni.

Fermecat de patima cu care privește cerul, vara, în iulie și august, când din înălţimi plouă cu trandafiri roșii, îi vând mereu câte o stea drept obiect zburător neidentificat și el mă plătește și mă trece ca martor cinstit în cartea vieţii. Nu știu câţi bani mai are pentru a cumpăra cosmos cu litra, dar eu știu că am pe culme o puzderie de stele și nu mi-e greu să le las să umble când mi-e foame sau mai ales mi-e sete.

Povestind despre verișoara din landă

Mopete are mutra unui plantator de bumbac din sudul Statelor Unite ale Americii, căruia i s-a furat mașina de angrenat și nu mai știe încotro s-o ia, trebuie să se apuce de băut sau de scris versuri. Cu faţa arsă, venind parcă din amiaza crucilor de iarbă, cu nasul cât un cep îndesat în vrana unui butoi plin cu cărţi de poze, singurătate, margini de lume sărată, descrieri dintr-o vară ce n-a avut loc, iubiri neștiute, o foame năprasnică de trecut, puţină sclavie dinaintea lacului din munţi și amurguri ca portrete de doamnă, Mircea Ivănescu arată a om pornit să caute o slujbă la un felinar peste care va ninge curând, la o fereastră unde râcâie urâtul cu unghie plictisită, la o neplăcere sau la o poveste care sună așa:

Pallida mors — și profilul ei palid
când îmi recita versurile acestea,
și eu o ascultam îngrozit — și avea
privirile fixe, pierdute. Ca un colind
de moarte sunau cuvintele latinești –
și se spărgeau într-o iarnă murdară
în sinea noastră înspăimântaţi într-o doară
Închideam răi obloane sufletești
să nu se mai audă. Și zăpada care atunci
nici nu începuse afară, înăuntrul
nostru îşi așeza pragurile adânci
chiar sub ferestrele zăvorâte. Blândul
sunet osos al silabelor afară, cârnate de ea
aici se pierdea. Stăm într-o liniște rea…

Noi doi am întârziat de multe ori și în poienile acelea pline cu irozi care sunt cârciumile.

Acolo, dacă știi cum și cât să locuiești în scaun, fiecare zi e o dimineaţă de duminică, o lună de miere sau un corb de iederă roșie zburând peste pământul unui

suspin. Pe vremuri, Mopete ne-a înmuiat tuturor celor ce-o meritam lista completă a cârciumilor bucureștene și unii am lipit-o pe suflet și o păstrăm și acum prinsă în fir de maghiran, pe prag de gutuie, în partea de primăvară și de toamnă a inimii. Departe de lumea din stradă, fiecare din noi e un roman de atmosferă, dar…

…Mai degrabă am putea tocmi un povestitor
foarte reţinut în comentarii, care să spună
cum linia buzelor strânse — dar nu de ajuns
ca să ne facă să ne gândim la un surâs
puţin amuzat — o face să semene cu acea verișoară
din casa de ţară de undeva dintr-o regiune de nord,
și care, în picioare în faţa căminului, căci tocmai s-a întors
de afară, de la plimbare prin vânt, pe landă,
ne privește fără să spună nimic, cum noi ne pierdem șirul gândurilor…

Meserie ocultă, povara asta de a scrie poezii! Însă dacă te-apucă năbădăile, trebuie s-o duci până la capătul înfrângerii. Să scrii mereu înseamnă să umbli îmbrăcat în hamurile morţii. Dar ai început și în clipa aceea e mult prea târziu să te lași. Mopete știe lucrul acesta mult prea bine și îl numește Jocul de-a Sanseverina:

…Și eu surâd — dar e un surâs fals,
adevăratul surâs e cel cu care ea — și urmează
gândurile, și spre mine-și întoarce absenţa,
și totul continuă…

Mircea dezmoștenește cuvântul de toate fructele livezii. Din toate bucuriile îi lasă numai una: „înţelepciunea vântului de seară. De la americanii Fitzgerald, Faulkner, Truman la poale, pe care i-a tradus cu pasiune, a împrumutat un lemn straniu, puţin neurastenic — lemn pentru scaune episcopale sau pentru viori ca aceea la care cânta Bacovia, spre asfinţit.

Mopete nu invocă pe nicăieri florile. O pisică-i culege mereu gândurile și le trece strada ca pe niște pale de fum. Citindu-l, simţi că se face iarnă, îţi ridici gulerul și pleci la cârciuma din colţ. Niciodată la un han. Nicicând între mo zaicuri și vitralii. Plouă — și presimţi nebunia — primul pas din dansul ce va rupe echilibrul. Toate ploile sunt numai peste burguri germanice. Sau poate mă înșel, poate că ploile acestea nu sunt altceva decât întunericul acelei uluitoare nașteri din Joyce?! Rar de tot întâlneşti la Mircea Ivănescu un vers despre care poţi să zici: această zi pe care vara n-a vrut s-o trăiască în august și ne-a dăruit-o în februarie. Poezia lui are culoarea întunecată a vinului păstrat douăzeci de ani în pivniţă, ca să ne bucure gâtlejul septentrional și să ne scufunde în vis.

De trei ori Ahoe

După câte ne-a făcut, mi-a făcut și *și-a* făcut, căci e propriul său câine și leviatan, Tudor George ar merita să fie tăiat în paișpe cu un cuţit strâmb. Dar nu pot să ridic mina împotriva unui băiat din ţara de rugby, taur tocind zăpezile în faţa porţilor de la Canossa (smintitul nu cere iertare, vrea doar să se bată în coarne „cu Sfântul Cnut al Legii”). Și pe urmă trebuie să adaug un lucru, eu sunt, pe undeva, singaporean, adică o ţandără de piatră dintr-un leat liric.

În hruba noastră
— zisă „Singapore” –
O navă eșuată-n bulevard –
Ne-am petrecut,
damnaţi
atâtea ore
Cu pâlnia lui Bachus
pe stindard!

„Singapore” — port stins, plantat la o mare imaginară, port acoperit cu nisip, zdrenţe, corăbii de oase, vitralii strâmbe, năvoade pline de melci puţind, borhot, drojdie, și plin de piraţi cu ochii teferi, scânteind de inteligenţă, liberi să înjure și să moară de foame — acolo se intra cu un copac de mină și în inimă cu trandafirul limbii române, acolo luceafărul era corb, luna, pui de lele paceaură, acolo au fost arși pe rug sau urcaţi în șbilţ toţi ajunșii, toţi popii și mulţi dintre poeţii care mai trăiesc și astăzi dar, de fapt, au murit în ziua morţii lui A. Toma, cel ce-și păstra manuscrisele într-o cutie de con serve. La Singapore beam speranţă, pătrundeam în morfologia sufletului bucureștean, sărutam fluturii veniţi de pe mările calde de navigat, însă navigam, cu ghetele sparte, doar prin băltoace de zăpadă topită, beam votcă împărtășită cu apă, rom mascat, îl iubeam pe Villon și arătam lumii feţe de purtat pe sub basc, nici măcar de furat cireșe. Era în vreme când:

…Era o tragică nevoie
De-un ţipăt omenesc: Ahoe!

Mulţi au tras acolo moartea de mânecă și-au plecat împreună în stele. Și după fiecare plecare, timpul se făcea subţire ca într-un schit văratic. Fiecare pleca, dedat smintelii sale. Sau, poate, o coţofană neagră fura câte-un sonet al bastru și-l ducea să fie citit în ceruri. Cei ră mași cântau împreună Ahoe:

…Un *ţipăt:*
Valul de lagună
Însângerat de-al lunii sclipăt
Când calamarii-și rup o mână

Pe chei tirându-se-n lip-șipăt…

La Singapore (n-ar trebui să i se spună Peștera), Ahoe înființa imperii, punea păsări în pocale și aprindea lămpi necunoscute-n altă parte a Bucureștilor.

…A fost un timp
de sunet,
de culoare
Și de profunditățI
și de volum
Și un protest vital
că nu se moare
În voia orișicui
Și orișicum!

Lui Tudor George, picioare și aripi i-au crescut la Singapore. Și tot din groapa aia are și astăzi spirt în busolă. În douăzeci de ani a dat de pe el un rând de solzi și a pus alte patru, niciun foc nu i s-a stins în came, plodește ciorchini de chihlimbar, năpăstuiește vinul, ciupește de șold stafiile Mării, insultă mașinile dricari lor, desenează femei cu chiștoace-n gură și balalaici în spinare, îşi trimite pălăria sa se umple singură cu ouă de porumbei părăsiţi în clopotniţe, scuipă pe nerușinare și pune gușteri pe scaunele din care te privesc găvane goale sau o hârcă învelită cu tichie de mătase. Și uneori, când tristeţea i se răsucește-n suflet ca iedera de cameră, se-apucă și potrivește toamna:

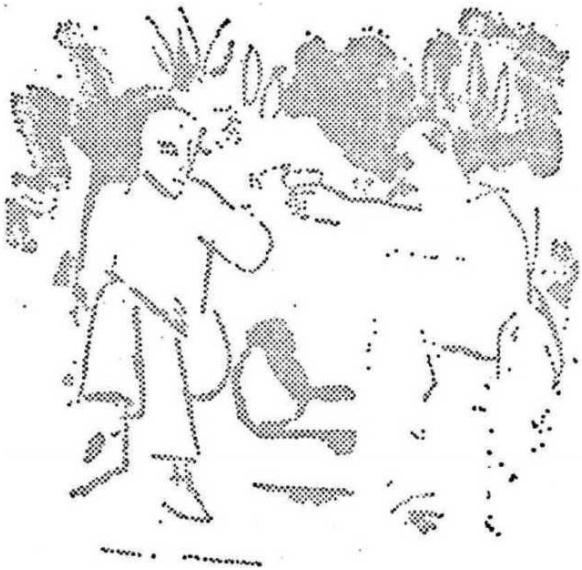

…Prelungi mătănii
berze și cocoare
Preatimpuriu pornind cerescul tren
Spre acel tărâm de vis aborigen –
Mi-aţi deșirat tot ochiul scurs în zare !
Mai staţi o clipă !
O, de s-ar putea
Să nu v-aprindă darul aripa!
Să vă-nturnaţi, din zborul către Nil.
În Delta Mea cu stuf azur-vernil!
E-un sol divin
Poetul ce vă-ndeamnă:
Mai staţi!
Să celebrăm eterna toamnă!

De la un timp, ca și cum ar vrea să-și scornească o nouă celebritate, Ahoe bate Șoseaua Kiseleff, citind în cărţi „creșteri din descreșteri" sau poate viceversa. Luminez locul cu un ciolan de cal și vă spun că în clipele alea, omul din ţara de rugby se gândește că cel mai teribil cântec e tot ăla născut sub masă.

Deschid
Creierul — Meu
precum o Poartă
Mirifică –
— Din Hermannstadt –
greoaie
Şi-o lume-ntreagă-n basmul ei mă poartă:
un peisaj de Bruegel crește-n foaie…

Ca un preţ al înserării într-o prietenie veche, îl invit să strigăm împreună, de trei ori: Ahoe! Ahoe ! Ahoe!

Oborul — ca un mânz aplecat la uger

Nu știu locul unde s-a născut Dimov, dar sunt convins că s-a născut într-o seară de co linde, mai păstrând în ea urmele misterelor eleusine! într-un vis autobiografic pomenește ceva despre Piaţa Chibrit, care seamănă (am locuit acolo vreo cinci ani) cu un pepene spart în capul unuia ce ţi se așază la masă nepoftit.

Acolo, în zilele cu vreme pierdută, când iulie trimite câte-un smoc de iarbă în oraș ca să bea păcură, îţi vine să te rotești într-un picior și să te întrebi ca-n Dimov:

…Ce *zici suflete portocaliu punctat*
Cu mici pete de precipitat?…
și apoi să strigi la nevastă:
Intră mai iute-n odaie
Pune pe plită să fiarbă
Buture vânăt de oaie.
Scoate-mi ciulinii din barbă.
Uite, venit-au sătenii
Iar să le spui despre mine;
Pune te rog mirodenii
Negre și mestecă bine!…

Dimov s-a născut cu darul de greacă veche și darul de-a intimida statuile. Se uită fix la ele și statuile se acoperă cu ploaie; una chiar s-a umplut cu trotil, apucând drumul în pul bere după modelul ce-o inspirase.

Dimov e un învins de voluptatea visului, de iubire și de cărţi. Versul lui are, adesea, aroma caisei, a tutunului dulce și a romului purtat pe mări ca să-și așeze capela pe-o ureche, iar pe noi să ne așeze în buricul cârciumii de unde să nu ne mai miște nici trăsnetul:

…O, cum *se numără rudă pe rudă*
Frunzele umede din labirint!
O, cărămida din cufte, udă.
Cumse-nconvoaie într-un alint!
Aprinde-n tindă opaiţ verde
lată-nserarea că s-a lăsat.
Lasă durerea să ne dezmierde.
Deschide ușile: ploaia a stat!

Într-o dimineaţă de vară sărbătorită de salcâmi, la ceasul când soarele arată piept de dro pie și vulpea trage lupul de urechi, l-am deșlușit pe Dimov în Oborul Bucureștilor și l-am citit fără să mă vadă. Intrase în Obor să se povestească și să-și umple foile cu Orient. Eu mă dusesem în Obor ca să văd o căruţă de cavaleri răsturnaţi. Dimov se duce la Obor ca să se hol beze la un om de zahăr ars, care spânzură în permanenţă deasupra unui cazan cu ţuică. Se duce la moși. La desculţi. La mormane de oase. La roșii, leuștean, urzici și păpădie. La înjugă urs, la giolari, la cuţitul păstrat înfipt în grindă, la de doi lei speranţă, la mărgele pe cruci de lemn, la suflet dumicat, la iubire balcanică, la poarta covrigului rupt în coate, la fagurile limbii române, la unde se coase-njunghiaţii cu aţă de pește, la visul făcut fitil de lampă, la zambila trecută prin subţioară de lalea neagră, la mânzul aplecat la uger, la-njuratul mișeliei, la rupt gura raiului, la floarea pe lingură, la-nvăţat graiul cartofilor, la pământ bătut cu călcâiul, la buluc de vorbe-n dungă, la hoţ cu șaua-n spinare și lăutar cu of, of, of, zale de Olt, la Ion, la Vasile, la Stan, la Ilie, la un neam

de po rumb, de grâu și de vin, la miros de otavă, la plugul arând prin toate timpurile.

Lăsaţi aici baterea fără toartă
Din gol, privirea să-mi înfig în artă
Și când de smalţu-i orb voi obosi.
Să-i beau poșirca din afuzali.
Lăsaţi și iataganul lângă mine
Să-mi fie aproape, negura când vine.
Plecaţi acum, vedeţi-vă de treabă.
Rămân aici de pază, la tarabă.
Vântoasa, visele să nu le fure
Ce le-aţi adus în străchini de pădure…

Leonid Dimov cultivă poezia de ceas moale, umbra din colţul ochilor de fată pierzându-se-n bazarul exotic, alternând-o cu cin te cui scăpărat în buricele deștelor în care tremură „verzi jumătăţi de văpaie" și grindina înscrie profeţii ciudate în genunchi, în tălpi și-n șolduri. Roată mare lingă-un foc, pe un mal de râu. Gem podarii, ursul calcă și drege umeri, iar în zarea unui conac și-a unei călești de domnită bălaie crește-un drum în pierdere, amăgirea îşi risipește fumul, sună lung o dorinţă de-a căpia, se încinge cu aur dragonul din garda sabiei și începe să urce pe crânguri curcubeu păstrat în untdelemnul coborârii. De la Eleusis, prin convoaie de praf, pe sub stoluri de potârnichi de aramă, de noroi și de măslin, până-n vadul ursitoarelor de bine unde se desface Dunărea și arde-n vâlvătăi iedera mistică din începutul domniei dorului:

Doarme hanul de cleștar
Cai vrăjiţi nechează-n poartă.
Aburesc a băligar
Zorile de sticlă spartă.
4 *plouat albastru iar*
Peste florile din curte
Călăreţi de chihlimbar
Suie prunci în spade scurte.
Timp cocor, unde le duci
Ca o pasăre măiastră?
Himalaya grea, de tuci.
Rugineşte la fereastră.

Chiar și când scrie despre Horea din Albac, Leonid Dimov e tot salcâm din străzile Bucureştilor, plin de inel, inel de aur, adică de belciuge în care atârnă caii, înainte de-a te scufunda pe o prispă cu boltă de viţă și cu praf de pușcă presărat pe fundul paharului.

Apa ca întâmplare

Scriind despre George-Virgil Stoenescu, trebuie să încep prin a vorbi de Brăila. Căci și el, care se simte mereu dator să-l caute pe Hamlet *(Cercuri la Elsinore)* și eu, care încerc să dezgrop cu un fir de iarbă umbrele înjunghiaţilor și cu o lacrimă de lună poveștile bălţilor amestecându-se-n câmpie, stăm cu o parte a inimii zidită între apele Dunării. De de mult, și zilele o adeveresc necontenit, peste firea brăileană cade-naltă poezie.

…Mai simţi durerea-aceea ca o punte
Pe care treci cu gândul în venin?
Ţi-e aerul o iarnă și ochiul un destin…

În cărţile sale, George-Virgil Stoenescu cultivă, din patru zări ninse de Ion Barbu (pe care-l numește fantastic!: „corb senin") și din podul de cupe în care fierb visele tuturor poeţilor români încifraţi, un imn al împăcării cp fierul. Spunând „pe dinăuntrul meu amiaza este-ntreagă" el se include organic spiritului modern ce-a înscris poezia ultimelor decenii sub semnul unor mari răzvrătiri și mari îndrăzneli. Tânăr și îndrăgostit de *apa întâmplare,* George-Virgil Stoenescu se vrea un fagure de fier, ceea ce, într-un fel, e nebunia dăinuirii. Dar simţind și plăcându-i să simtă că fierul e o coroană grea, poetul de la Brăila, să nu uităm, schimbă totul pe o vorbă din Bizanţ: *simonie.* Ceea ce, după câte-mi dau seama, vrea să însemne iubire cu noroc și nenoroc. Său. Cum tot el o spune, cu învârteli într-un călcâi pe luciul Dunării, „și capetele din care bem, nu ajung".

„Poet tăiat din stele de-un cuţit", sub pământurile lui ard merii şi-şi mișcă oasele lihnite de foamea de-a ieși cu corăbiile pe oceanul lumii Prinţul Excluderii și lucianicul sol Dimitrie Cantemir

…Te urcai pe corabia aceea covârșită de oglinzi
Era fatal să te îmbarci într-o zi pentru Alpha și Omega
O direcţie imposibilă cu mijloace obișnuite
Dacă n-ar fi fost Prinţul Excluderii.
Inima lui cu 12 dimensiuni avertiza sângele comun
Tu ai ridicat această mănușe sonoră
Sunteţi așteptat la masa Orhideelor Negre
Alpha și Omega să ţină paraşutele caste!…

Robit tinereţii — și nimic nu poate exista mai presus — el e mereu bătut de îndoieli și acoperit de dor. Dorul după vitraliile speranţei în care să se ridice, pus cu pensulă muiată-n azur și cu simonie de noroc un zid murmurat în corali.

Aproape ca mierea pierzaniei

Lucian Raicu are umbletul adumbrit de-o taină, ca și cum s-ar duce la o întâlnire a dedulciţilor în descifrarea sigiliilor de pâclă, iniţiată de enigmaticul Mateiu într-un ţinut de paj ere. Cunoscându-ne de tineri nu ne mai salutăm cu gesturi înalte, ne zâmbim numai, pentru că zâmbetul ţine de inimă, iar salutul, cel mai adesea, de pălărie.

Fluturii, când vin dintre hotare împletite cu neștiinţa noastră, se atârnă, cu mierea pierzaniei, mai mult de miresme decât de flori; pentru că e singuratic și ziua întreagă şi-o trece visând ca-ntre zăpezi, care și ele se visează aşternute numai pe brazi. Raicu mi se pare mai aproape de ciorchinii de frică ai pământului, adică lângă foșnetul stelelor, cuprins în verbul a înţelege, dar neputând intra în verbul a lovi.

Port în mine crezul, scris cu dunga lunii de la miezul nopţii, că un om trist e o statuie de marmură în care s-a spart un gând uluitor, cu o clipă mai înainte de a învia. Raicu e unul din puţinii oameni ce-mi clatină credinţa asta. El, când e trist,

scoate din mânecă o floare, îşi aprinde cu ea ţigara şi alunecă printre arbori, către un drum ascuns pe care ştie că trece o troică plină cu poveşti din Malorusia lui Gogol, unde miroase a iarbă cosită de Ion al lui Rebreanu şi unde s-arată, ca să bea apă cu luceafăr de moarte, o căprioară din munţii lui Labiş.

Născut pe lângă Brăila, într-o zi am ajuns cu Lucian Raicu într-un oraş de la Dunărea înaltă şi subţire. El, timid ca un pârâu venit să se în chine izvoarelor cu întreg sufletul şi toate căr ţi le citite, eu, bezmetic, cu uşa tuturor anotimpurilor dată de perete şi cu buzunarele pline de legende de la Dunărea de jos. „Auzi, mi-a zis Raicu, şi vorbele alea vor rămâne totdeauna în mine, ce toamnă nemaipomenită, ce basm trebuie să fie acum pe Dunărea de la noi, la Brăila şi la Galaţi, hai să facem o năzdrăvănie să ne trimită ăştia mai repede acasă". „Bine, Lucică, i-am răspuns, dacă vrei tu, dacă-mi dai mână liberă"… şi-a doua zi eram în drum spre ţară, amândoi sub nume fals, eu cu paşaportul lui, el cu al meu ş.a.m.d.

Avem în România, susţin listele Uniunii scriitorilor, o sută de critici literari. Dintre aceştia sunt prieten cu unsprezece, dintre ăştia unsprezece respect şapte, iar dintre ăştia şapte iubesc sincer numai patru. Dar pentru toţi unsprezece şi chiar pentru alţii voi scrie câte o poveste.

Lucian Raicu e pentru mine ca o oală de lut, plină cu vin nou, care mă aşteaptă pe masa din pridvor. Pentru el voi scrie o poveste care începe aşa: Când eram mult mai blond decât azi şi umblam prin lumea toată, am băut cu un sticlar de la Marea Mediterană. Vinul era căptuşit cu răstignire şi uitare, cu laudă şi cu poezie. Când bei vin, mi-a zis bătrânul meşter, să mulţumeşti sticlarilor pentru paharele ce-l lu' minează şi-l fac să vină din vremea prinţilor de odinioară… Iar eu i-am răspuns: când bei vin cu un prieten, trei foi de flacără se rup din sângele fiecăruia şi ard în bucurie nopţi în tregi…

Năluca străzii Sărindar

Radu Cosaşu se amuză să fie, între noi, scriitorul de pecete pur bucureşteană, cufundat în lumea cartierelor având ca pivot biserici vechi, hanuri stinse, mirosind a bob de orz, aplecări şi întoarceri cu chervanele de la Lipsca, luminat, strecurat şi organizat pe străzile, ca nişte candelabre de taină împletite din iederă, crengi de castani, floare de tei, liliac şi spic de zăpadă, veşnic albastră, din linia Curtea arsă, Antim, Arionoaiei, legată cu inel secret, într-o mitologie încă scufundată, dar care se va constitui pentru viitorime într-un domeniu al coroanei literaturii româno, cu uliţele Popa Nan, Agricultori, Delea-Veche. Lângă apa Dâmboviţei, în valurile căreia, în nopţile acestea, domnul Cuza va intra din nou călare cu doctorul Davila, Co saşii îşi luminează drumul cu o flamură de ziar, pentru că, din generaţia mea, el este (şi este!) poate singurul om care nu-şi permite nici prin absurd să-şi imagineze lumea în afara câmpiilor de plumb din tipografii. Dacă n-ar fi existat tiparul, lucrul chinuit pe un colţ de masă dintr-o redacţie, unde toată lumea se vin tură, se agită, caută şi lansează bombe, curierii gonesc năuci cu şpalturile, iar secretarii cer mereu materiale sau urlă la tine: taie, domnule, doi cuadraţi, că pagina

aia nu-i de gumă!, Cosașu, sunt convins, ar fi refuzat să se nască. Nimic nu-l incintă mai mult pe acest veșnic licean teribil, cu plete negre umflate de vânt, ca și cum ar sta mereu la fereastra unui tren gonind prin iarnă, cu ochelari de premiant care știesă râdă molipsitor, cu toată fiinţa, decât scrisul

(scrie numai cu creionul, niciun rând nu e strâmb, semn al unei discipline de fier, și a avut, lucru sigur, un profesor de caligrafie de menţial de pătimaș și bun).

El mă iubește pentru că iubesc caii — a fost soldat la artilerie, dar ce zic eu soldat? a fost sergent major! — acolo s-a lipit de cal și de ideea de hipodrom, jocul la triplă, la event, și mai ales de clipa de nebunie de dinaintea cursei, când caii ies la promincă și se izbesc cu tot trupul de aerul mirosind a sudoare de iarbă și sunt năluca speranţelor noastre. Eu îl iubesc de când ne-am întâlnit, ne-am cunoscut, adică ne-am izbit umăr la umăr pe o scândură, un dulap pe care urcai din curte la etajul I, în redacţia, Scânteii tineretului" (o cărămidă pentru Casa Scânteii), unde puneau la cale cuceriri și nicio înfrângere Labiș, Mirodan, Mazilu, Mândrie, Tic, Băieșu, Iureș, Andriţoiu, Lucian Raicu și bineînţeles Cosașu. Grupul m-a pus la încercare și m-a adoptat. E bun, a zis Cosașu, miroase a grâu „băiatul" — și la reportajele despre parăzile militare îmi rezervau partea introductivă. „Orele 8. Trompeţii vestesc deschiderea parăzii. Generalul M.H. intră în piaţă, călare pe un cal alb, superb". Calul ăla, totdeauna alb și superb, niciodată murg sau roib, a intrat în gândurile lui Cosașu și va necheza într-o carte de-a lui — îi plăcea la nebunie! – cred că-l ţine închis în casă și se duce cu el, în prima oră a dimineţii, să cumpere ziare din staţie de la Mântuleasa, uneori de la Gara de Nord, ca să le citească la Cafeneaua Union, sau merg împreună la cinema, căci Cosașu mănâncă cinema pe pâine, la micul dejun, la prânz și seara, ca Felini, Antonioni, Ciulei. Lacom să știe totul, ca o agenţie de informaţii, duminica se ascunde în peluzele stadioanelor și joia iscălește în „Sportul" cu pseudonim, Belphegor" — iar eu înţeleg că a trecut prin zilele săptămânii, atent și încordat, cum treci prin sălile muzeu lui Luvru.

Pe-un altar în formă de jug

Lung și uscat ca o flintă, umblă ticălos prin șapte arte încât nu-i de mirare că într-o bună zi o să se trezească pus la blesteme din patru puncte cardinale. Când nu înjură din senin sau nu ne seamănă, pe amândouă mâinile, pistrui teoretici, e un băiat care stârnește în mine bucurii și dor, asemeni podurilor din lemn de peste râuri — acolo îşi povestesc fetele iubirea, bătrânti beau apa morţilor și depărtarea e o armonică şoptind înserări și împletind zodii.

Muncește mult și pe întuneric, ca un ţigan au rar, cu mâinile rumenite de șerpii dragostei, ai alcoolului și ai nebuniei de a pleca în toate zările. E rău. E colţos. E și scandalagiu, dacă trebuie. Nu iartă pe nimeni. Vine întrebarea: pe cine iubește? Cred că în primul rând iubește drumurile și corăbiile de popas, cum îmi place mie să le zic cârciumilor cu pereţii pângărind ideea de stuf sau ideea de pădure. E un călător fanatic, cred că în altă viaţă a fost mag purtând pe veșminte pulberea Asiei pe care atât de frumos o cântă și în ochi fantoma palmierilor crescuţi lângă ape

dulci și în coaste de caravanseraiuri. De la Arghezi — nu văd de la cine altcineva — Paul Anghel a învăţat să spună și să scrie în loc de livadă, livede, călcând peste îi gorile dicţionarelor, ca să lumineze în om pământul fructelor, frunza ce îmbobocește în suflet în ceasul revărsării zorilor, poarta prin care ne pătrund în inimă câmpia și munţii, secundele și istoria — căci Paul e și un mare călător în istorie, pe toate pragurile ei de abur și de sunet vechi. Mânios și pieziș, se schimbă în Duce de iarbă de mare atunci când întâlneşte speranţa și fluviile ei. Am fost cu el în Portugalia, pe vremea când Portugalia era diamant încătușat, ne-am împodobit umerii cu papagali albi, am băut câte o gură de apă din Atlantic și multe pahare de Porto, am îngenuncheat pe altarele de lemn în formă de jug de pe care marii corăbieri au plecat să descopere lumi noi și ne-am închinat vântului și libertăţii la Cabo da Roca, cel mai vestic punct al Europei — locul unde încep speranţa și credinţa în adevăr, unde puterea ia forma omenească a gândirii și lacrima e pasăre ocolind pământul și întorcându-se acasă. Acolo, ca și la Păcuiul lui Soare, în Dobrogea, și pe malul redutelor de la Plevna am stat și ne-am zidit amândoi în vis.

Eu și Paul ne zicem: vere, ne belim de două piei când ni se întâmplă (și vai, mie mai ales mi se întâmplă) să fim lași, ne zugrăvim cu stele, ne îmbrăţișăm zgomotos, bătându-ne peste umeri și peste coapse, căutându-ne adică de pistoale, și mergem, mergem mereu în aceeași diligenţă, calul meu trage-ndărăt, calul lui trage spre șanţ, cine merge înainte?

Mătăniile unei haimanale

În elita hoţilor de cai de la Dunăre, în miezul ei ameţit, Slobozia însemna ospăţ și trei zile de jaf, tot așa cum satul Bisoca, unde munţii Buzăului se varsă în Ardeal, însemna dragoste desfrânată, ascunzătoare de nedescoperit, loc ideal pentru cine nu știa să mânuiască bine ar canul și voia să înveţe.

În caietul neuitării, care e copilăria, citesc aceste însemnări tulburătoare. La Slobozia e un lac plin cu lebede negre — cântă în nopţile când sunt spintecate iepele și li se fură mânjii nenăscuţi, la mănăstirea din Slobozia, în a doua zi de Paști, care e ziua iertării păcatelor, se întâlnesc căpitanii cetelor de hoţi, se duc unul pe altul în spinare până la altar, acolo, călăreţul sărută mâna Maicii Preciste, iar calul, piciorul copilului Iisus, apoi beau împreună, strecurându-l prin liliac și prin iarbă crudă, vin roșu, vin alb și argint viu ca să nu prindă ură între ei și să nu se vândă jandarmilor; la Slobozia, în noaptea când înflorește secara, vintoate drumurile câmpiei și aduc plocoane nului lalomiţa pentru că așază pâclă pe zăvoaie în clipele de spaimă… Poveștile astea se spuneau de obicei seara și atunci, în dedesubtul casei, se auzea tropot de copite, în odaia din Crivăţ, rezervată oaspeţilor de seamă, s-auzea vântul ca un nechezat de cal cu nările rupte și smocul de pelin de la icoane scutura dor de ducă. Trebuia să-i vezi pe hoţi când plecau spre Slobozia. Se un cau șapte-opt inși într-o căruţă fără scoarţe, așezaţi spinare în spinare și cu picioarele atârnate, îngânau un fir de cântec și sărutau o ploscă plină cu rachiu și toţi râdeau și făceau cu ochii femeilor și ele, aţâţate de

fărădelegea aventurii, care e sângele vieţii, azvârleau cu bolovani, prefăcându-se că vor să-i nimerească în tâmplă, dar în fapt urându-le sminteală până în pragul pier zaniei și întoarcere cu noroc. Marea și nespusa mea bucurie pentru ei s-a schimbat în mătanie cu absint la pragul Sloboziei în ziua când, într-o odaie din vechea clădire a Luceafărului, a apărut Cezar Baltag, urmat de Ștefan Bănulescu și mi-au întins să le citesc versurile lui Mircea Dinescu, un băiat de lângă lacul eu le beţie negre.

…Sunt tânăr, Doamnă, vinul mă știe pe de rost
și ochiul sclav îmi cară fecioarele în sânge
cum aș putea întoarce copilul care-am fost
când carnea-mi înflorește și doar uitarea plânge.
Sunt tânăr, Doamnă, lucruri am așezat destul
ca să pricep căderea din somn în echilibru,
dar bulgări de lumină dac-aș mânca, sătul
nu m-aș încape încă în pielea mea de tigru.

Dormisem cu Labiș în același pat, băusem cu Nichita vin cu bujori în obraji pentru intrarea noastră, în același timp, în pușcăria literei, eram călit pentru surprize, vreau să spun, băusem zăpadă în patru culori, fără să-mi rămână limba pe clanţă, târam după mine destule adevăruri înjunghiate, iar în crăpăturile palmelor câte-o amiază pusă în genunchi și, totuși, în ziua aia, n-am putut să mă scutur de ideea că târgul cu lebede negre îmi răscumpără cu patru versuri durerea de a nu fi intrat în el ca hoţ și ca om liber:

…Atât de mult, în alţii desigur n-am greși
de nu s-ar pierde vorba precum o iarbă dulce
spre mieii de podoabă nevinovaţi deși
o tulbure dorinţă în moarte o să-i culce…

Promisiunea umblând în haine de duminică ne pune ghitare de gât și așază în coloana dumnezeiască din noi două vertebre pe care timpul nu le poate usca:

Numai masa de brad șade verde în munţi
neașteptându-mă
numai eu știu cum se cântă fără prieteni
în cușca azurului ca un cobai sinucigaș…

Nepurtând cămașa altora, ci numai pe a noastră, am fost născuţi să fim prieteni. În numele ghilotinei de fum din grădina Ghetsimani, când era în armată, l-am adus paznic peste magazia sportivilor de la clubul Dinamo (tovarășului general care-mi spunea la telefon: „omul dumitale doarme, cu capela pe ochi, sub castanul din fata biroului meu”, îi cer iertare cu versurile: „Fierbem toţi în aceleași cazane / biciuiţi de

extaz și erori"), l-am angajat apoi portar la Asociaţia scriitorilor din București (pe sub braţul lui au intrat acolo numai libelule), l-am logodit cu vișinii și sămânţa princiară a Mogoșoaiei „amurg înfipt până-n prăsea în pieptul meu" — și haimanaua, bineînţeles, mi-a pus îi piton unde aveam pielea mai subţire. Nu mă pot supăra, însă, pe el fiindcă

…De *boarea florii-soarelui atârnă*
iluzia ca o paiaţă cârnă…

Totdeauna am gândit că prietenia adevărată e posibilă numai între oameni de aceeași vârstă, restul, cum zice Mircea, e o biblie de pâine, mușcă fiecare cât poate. Nu abdic nici azi de la credinţa că prietenia peste generaţii e numai rodul unei tragedii… dar, acest băiat cu mamă din frunze — „aproape mi-e rușine că scriu poezii" — mă convinge mereu că tragedia înlănţuind doi prieteni se numește poem:

…și dovedește-le cât sunt de sfinţi
înţepeniţi pe crucea socială
acuma când istoria îţi spală
cu neștiuţi eroi frumoșii dinţi…

Lunecând prin anotimpuri

Nicolae Dragoș vine de peste Olt. Din ţara unde poezia e de piatră și doimi dur. Câteva se cole la rând, acolo cântecul a fost de ananghie, de răscoale, de temniţă, de sate arzând, de cai însângeraţi. Gruia lui Novac, Tudor, Iancu Jianu. Speranţe și simboluri intrate-n alcătui rea echinocţiilor și solstiţiilor. Sub zodii reci, ce-și păstrau ouă miruite cu brumă în cuib în pletit din flinte și pistoale bătute în sidef, ţara de peste Olt a acoperit pământ și nuri cu ba lade, panduri, haiduci și coloane fără sfârșit.

Lipsit de Olt, sufletul românesc ar fi în afara timpului. Cu Oltul — pasăre bătută cu dia mante în grădina României, simţi, ca și Nicolae Dragoș, cum:

…cade *ora peste suflet…*
sufletul e prinţ la toate…

Prin locurile de unde mă trag și care formează centura de pelin, de alge aromate și mărăcini a Brăilei, se spune că cea mai bună sare (sarea cu care se spoiesc blidele de nuntă și de botez) e sarea din Oltenia, aia păstrată în tigvă de turc atârnată la streașină ca s-o bată vântul dinspre Vidin. Gloria Constandini — înalţă imn de slavă sângele — și o roată de căruţă curge ameţitor pe uliţele Fanarului:

…nesfârșite drumuri duce către lume

răsărind dintr-un semeţ trecut
ţara, cer nestins și vârstă legendară.

Dragoș e om de la sat. Din pământul surâzând a grâu, zice el. Un prun înflorit devreme este, în ultima picătură de lumină a zilei, stropul de argint în trei petale ce unește sufletul cu eter unitatea; satul, în poezia lui Dragoș, rămâne (sau poate a fost acolo d întotdeauna) în afara timpului dăruit cu moarte, veșnic suspendat pe grinzi de cireș, lacrimă de rouă răsfrângând amintiri de miazăzi în streașină peșterei care duce spre ţinutul lui:

„… te pierd… te caut… te mai sper”.
E griul nalt în luncă? lucerna semănată?
cum vă maz duceţi viaţa?
e bine? nu e bine?
aud că ger-nvinse săracele albine
că te-ai cuprins cu iarnă, ca-ntr-o minune, tată
și ce mai face Motrul? tot trece și tot seacă
lăsând în urmă umbre să-i povestească taina?
ascultă, uită asta și strânge bine haina
că prea se lasă seara și parcă-i frig oleacă…

Dragoș se sprijină de steaua frumoasă a poeziei mai ales în clipele de întoarcere a aerului în spaţiul dintre două bătăi de clopot:

…lunecată ca-ntr-o doară
palidă în umbra lunii
lași uimirea să mă doară
până-n marginile lumii
ai venit să-mi tulburi visul
și tăcerile să-mi furi
drumul șoaptei vechi, ucisul
să-l învingi sub noi securi?…

El știe bine că în răgazul circular al fântânilor se topește tot atâta soare cât și umbră, că unei case, ca să vieţuiască o sută de ani, îi trebuie un nuc lângă pridvor, un șarpe sub prag, o dragoste împlinită și una amară:

…sub altare nevăzute
numai tu
nu revii și cu
nefirea amenințţi
ah, cocorul, iată-n
dreptul inimii trecu
și-adormi nostalgic lângă

pleoapa vechilor părinţi
sub altare nevăzute
nimeni nu se-arată, nu!

În tinereţe, într-o scurtă trecere, plină de înfrângeri și pahare sparte, prin facultatea de îi tere, i-am mâncat lui Nicolae Dragoș, eu și Grigore Hagiu, un an din viaţă. „Băiatule, i-am zis noi, dacă vrei să rămâi urcior întreg, ne treci prezenţi în fiecare zi". Atunci bănuiesc că a scris el versurile:

…nici nu mai știu când am uitat să fiu
copilul cu păr negru, fără grijă…

și tot de-atunci, eu și Hagiu, putem declara cu mina pe inimă că oltenii știu să fie prieteni buni, indiferent că cei mai mulţi se răspândesc în trăgători prin ţară, cu speranţa de-a ajunge să calce primii în urma ploii, când dovlecii urcă sâni galbeni pe garduri. Dragoș știe vorba des prelună și cearcăne viorii, știe să deschidă ochii culorilor. Și mai știe un lucru care li se întâmplă numai poeţilor: să facă portretul unui dans, al unui anotimp, al unui suflet în veselă des frunzire:

cu al lumii vechi păcat
zidind viaţă, îmi port veacul
și mă duc de-a berbeleacul
vinovat, nevinovat
pentr-o umbră de oftat
răzimat de buza gropii
mi-am jertfit în toamnă plopii
vinovat, nevinovat.

Fiul sultanului

Primul fiu.al sultanului. Înalt și ascultător, îl mingi le sultanul, căutând cu mina în tipsia plină cu frumoase rodii — și-l înjură din priviri și-l dăruiește cu cireșii crescuţi în vitralii, primind în schimb iezi crescuţi pe mormânt de vorbă bucureșteană. Semne de pace lungă. Dar când dau la o parte o frunză, văd că un gând bălăior scormonește adânc în fiu: eu sunt cel ce-a apăsat cu talpa pe gâtul ţapului înjunghiat în asfinţitul Bizanţului! Și tot eu am băut otravă dulce sub zidurile Cartaginei!

Din toate timpurile, un pumnal ia pulsul arborilor mari. Așa cum viforele de nisip sunt măștile mortuare ale orașelor dispărute, pumnalul, chiar păstrat în borangic, visează necontenit să pună o mănăstire dintr-un os în locul mănăstirii dintr-un lemn. Glumesc. Sau dacă vreţi, am vrut să urc un cal să are cu plugul pântecul unui urcior. Căci lui Dan Mutașcu, ca oricărui mare închipuit, îi place, mai înainte de orice, să fie.

…repaus de asfodele și perle triunghiulare
într-un cer de parfumuri…

Poet cu izvoarele sub asfalt, Mutașcu se apleacă asupra florilor numai ca să le lovească cu cârje de cărăbuși. Floarea stârnește suspinul și ideea asta-i dă leșinuri. Mai bine o seară cu diamante de salivă decât o floare cu luminarea în poală. Dăruiește iubitei orhidee, dar cădelniţează pentru ghimpi. Singură viţa de iederă, împletită pe casele lângă care te pierzi în alt timp — moale, ușor, sfâșiat de nostalgii și zboruri pierdute — îl ţine cu inima în ascunzișuri plânse. Meteahnă de levantin!

…fructele pâclelor sună
la o lege așezată pe chip
și-n mine umblă cineva
împrăștiat de mult în taine…

Mare și fermecător flecar (a fost vizitiu pe trăsura crailor: haideţi la Amoteni, vom câștiga trișând și ne vom întoarce în genunchi, printre garduri de dafin, târând de limbă un câine de pripas), Mutașcu îmi amintește de cea mai hie ratică seară din tinereţea mea, aia când am îmbrăţișat leoaica zăpezilor…

Treceam pe o stradă veche, înfrânt, ca un lămâi ce-a fost pus să lumineze un supliciu, mă înneca ninsoarea, nu mai eram rege în nicio ţandăra de os, vântul mâna prin cer trenuri de gunoaie, lupi agonici se băteau pe o coastă de zeu azvârlită dintr-o cârciumă, când, deodată, la o fereastră joasă, am zărit o fată, dansând sub lumină verde. *„Dansează vântul — fandango”.* M-am oprit fascinat: la doi pași de mine, fata se întâlnea cu primăvara și cu logodna. *„Trap limpede în apă verde, statura de aer, ieșind în mijlocul unei ploi de sensuri”.* Mi-am scos capul de pe umeri, l-am rostogolit în odaie și-am plecat spre desemnul unei eterne promisiuni.

Atunci:

…mi-am auzit somnul
umplându-se de fapte;
prigonire moale de vise
ungând cu semne și minuni
odaia pământului alb.
Mi-am auzit inima
și sufletul de fapte umplându-se
din Sarmis până-n Capadocia,
prorocit la roci când
ședeam de-a dreapta orei…

Ca prozator, Mutașcu încearcă o pătrundere într-un defileu unde alţii au murit de îngâmfare.

Și, pentru că-i dat în boziile a șapte gârle, izbutește să ajungă la capăt. Acolo unde crește mesteacănul, ca un popas al uimirii.

Mi-e drag, fiindcă e rupt din vorbă rea și că nu-ntrebuinţează arme exotice.

Un căpitan cu epoleţi de polen

Lotreanu cântă fluturii și mai ales oboseala lor curată. Trec fluturii, ca fiinţe preclasice, lunecate din pânzele stepei către munţii unde, în mari lanuri de lemn, se cântă un lied cu fluturi.

Îl ascultă mestecenii și un soldat lungit într-o poiană, cu un fir de iarbă în dinţi. Fluturii ţes tihna gărilor mici, pătrunse de mirosul apelor curgând prin mănunchiuri de izmă și păzite de meri veșnic încărcaţi de gloria așteptării, se adună în ciorchini — și atunci sunt tuberoze minate de vânt spre pridvoarele în care fete cu obrajii plesnind de sănătate beau laptele răsăritului de pe creștetul brazilor și aud în noaptea sângelui galopul îndrăcit al calului pe care vor pleca, furate —, se desfac în pâraie de cu lori și intră în somnul grânelor sau se unesc cu florile și umilesc norii grei, mărăcinii neștiind să dea roade și drumurile goale. Fluturii sunt decrete roșii pe câmpii, sunt martorii fecioarelor care apun în râuri și picături de rouă pe sărutul trădării. Ei văd…

…O, *cum se-ascund sub sânii tăi*
Sfioase păsări migratoare!…

și iau pe aripi suferinţa din aer și o duc în pus tiuri sterpe.
Fluturii — semnele cerești ale unei veri norocoase.

…Mă *așteaptă monumentul șoaptei, tăcere!*
Fluturi, pe soclu, exersează sintaxa căderii.
fulgi crescuţi cu migală în ocne cerește
renunţă la forma de păpădie.
Solzii de faianţă ai șarpelui
vor sluji unui grup statuar.
Ce e șoapta?
Zgura puţina și mai multă plutire,
teama de lemnul din frunze,
de jocul din oase…

Pe unde trec fluturii, cerneala e bolnavă de adevăr. Arme și fluturi! Ciudată împerechere de vorba! Eram la Madrid, sute de cocoși de miez de nucă ciuguleau ochii toamnei (noi treceam prin acel septembrie, plutind, lăudaţi de vinuri dulci, căutaţi de-o trompetă azvârlind garoafe în Spaniile din înaltul văzduhului) și i-am zis lui Lotreanu: să căutăm cârciuma pe care-o descrie Heiningway în *Fluturele și tancul* și să bem acolo vinul ăla care seamănă cu jocul morţii, când moartea vrea să-ţi dea o șansă și ușile se mișcă pe picioare de om. Am umblat toată ziua (sau poate-am zburat?), ne-am închinat la Prado (Mantegna, din pensula căruia

izvorăsc toate lunile aprilie!) și seara am în trai, plecaţi, pe iarba din care calul lui Don Quijote și catârca lui Sancho Panza rup câte-o gură şi-o duc în grădinile raiului. Acolo am prefirat printre degete, pe cea mai frumoasă cale a sufletului, versuri din Eminescu, am sărutat mâna Dulcineei del Toboso, am rupt și am mâncat măsline crude, ca să ţinem minte că amară de neasemuit e numai viaţa. Iar noaptea, după ce-am colindat grădinile regale (platanii și iluzia că luna s-a topit pe frunzele lor), unde doi bătrâni scoseseră la plimbare cincizeci sau o sută de pisici care lingeau stelele, am pus pe noi mantii de adolescenţi sau de visători înfrânţi, ne-am scobit genunchii, am îndesat în ei ouă de lemn și am pornit război împotriva morilor de vânt.

Am fost bătuţi și, în zori, Lotreanu a făcut jurământ de supunere, în numele amândurura:

„Floarea-soarelui creștea lângă moara de apă,
acum scocul putrezește în scripetele expoziţiei,
vizitatorii-s grăbiţi. Pe aici valul trecea
ca o turmă de melci împinsă de rouă.
De pe borul pălăriei pudra bolnavă lipsește

o muzică sfântă se-adăpostește-n auz.
Voi, mori ieșite la pensie,
munţii vă mustră,
multe râuri rămân neiubite de-acum…

Tipar de ospeţe

Când eram tineri și ambiţioși și romantici, când fabricam depărtări, pajiști și ceruri exotice, când cerneala ni se părea opium și ne ameţea, când dădeam de pomană vulturilor numai gânduri glorioase, am locuit, o vreme, într-o odaie cu Aurel Covaci și Alexandru Andriţoiu.

Ei dormeau într-un pat învelit în negru (le plăcea să fie socotiţi corbii literelor române!), iar eu într-o cadă de baie în care nu curgea niciodată apa. Ne hrăneam cu heringi sau sardele turcești (un bolovan de sare purtând în ele, îngheţaţi pentru veșnicie, câţiva solzi de pește) și Covaci sfinţea orice masă cu o sticlă având un cep de lemn aromat. El era și atunci, ca și astăzi, un trunchi de nuc cu miros amar de care atârnă Ţara dintre Crișuri, cea făurită din atâtea mici pogoane de cântec.

Suflet mare și larg, când vorbește despre inima lui, Covaci are tot dreptul să spună:

Mai încap aici geometriile
Certate cu problema paralelelor,
laolaltă cu pirostriile
pe care fierb mămăligile ielelor.

Spirit robust, Covaci e unul din puţinii prieteni care nu trăiește și poate nici nu cunoaște spaima ca formă de mărturisire a tenebrelor.

Pentru el, viaţa înseamnă muncă și apoi Petre cere. În *Ikebane* sau *Cele patru capete ale zeiţei Kali* (carte pe care mereu amână s-o publice), Covaci se mărturisește simplu și frumos, ca o apă în care curcubeul nu moare niciodată:

De când ne știm am urcat și ani coborât munţii
gândindu-ne la ziua de apoi,
pictată pe catapeteasma frunţii
în etaloane de berbeci, măgăruși și oi
Tot timpul am plecat din noi înșine în transhumantă…

E, în aceste versuri, o pulbere de ceruri ful gerate cu ienupăr și cu vânt ce bate vinerea să usuce dorul verde și dorul negru, e gândul, în tipar de peruzea, că noi toţi, în casele noastre rătăcite-n marile orașe, întemniţăm o uliţă din satul natal, roata fântânii aţipită-n noapte, un mănunchi de fire de izmă și unde tragice din sufletul părinţilor.

De la Titus Popovici sau de la Andriţoiu, sau poate de la amândoi. Știu că Aurel

Covacia învăţat cele șase limbi străine de circulaţie universală din care traduce, stând cocoţat în carul cu fân.

Scăldat în mireasma limbii române cea destinată reveriei, adolescentul de demult îşi lumina sufletul cu culori adunate din toate părţile lumii. O carte prost tradusă e nesocotinţă și negarea actului de cunoaştere. O carte strălucit tradusă e o insulă trandafirie ce se lipește de ţărmul limbii române, de cetina brazilor din Bucegi, de șarpele de argint visător al apelor ce străbat crmpia română și nopţile ei de iulie.

Dacă folosește cuiva la ceva, atunci e bine să știe că Aurel Covaci a tradus până acum, numai în volume, peste 130.000 (una sută treizeci de mii) de versuri. El a tras lângă malul românesc epopeile *Lusiada de Comdes, Ierusalimul liberat* de Torquato Tasso, *Paradisul* de Milton, *Martin Fierro* de José Hernandez, volume reprezentându-i pe W.B. Yeats, T.S. Eliot, John Keats, William Carlos Williams, Quevedo, Pablo Neruda, José Marţi, Otto René Castillo, Marina Tvetaeva, Tvardovski, Baratiński, Tirso de Molena…

De sub albă mâna ta (așa îmi închipui eu că încep rugăciunile paginilor), Aurel Covaci poate strecura porumbelului din zori, din amiază și noapte singura frază care-l explică: daţi-mi, cei ce puteţi, o sută de ani de viaţă, fiindcă nu vi-i cer decât să lucrez, iar în rarele clipe de odihnă, să-mi mingii sufletul și să-mi răcoresc degetele roase de creion cu un pahar de vin.

Dar pe deasupra a toate, înăuntru fiinţei lui, Aurel Covaci e un om ce cară în spinare e că prioară pentru un ospăţ cu prietenii.

Cheia de mătase

Sunt la mare și beau vin cu Victor Torynopol.

E cald, ai noștri sunt în apă, noi sub boltă de viţă împletită, desferecaţi de toate întâmplările urâte și Victor, cică:

…Vinul are densitatea mării
și unduirea e dulce ca un amurg…

Nu mă lasă inima să fiu de altă părere. Mai ales că pe malul mării s-au copt pepenii și zilele au culoarea. Pâinii. Vântul de la sud, mierea Dobrogei, întinde funii de clopoţei în ierburi, pe nisip, prin plopi și prin sufletele noastre. Un cântec bun și frumos plutește ca o barcă mică la geamul de floare rară al paharului din care bea Victor. E o minune, zice el, să trăiești visând, ca mesteacănul ăla cu tulpina de lună din care vor măgărușii ăia să bea frunze. Ce-ar fi să-i chemăm la masă cu noi? Nu se poate, râs pune, vom fi reclamaţi. Ai dreptate, zice, vrei să-ţi spun *Auana?*

Tropicele, perpendicular ca ghilotina
cădea s-o taie-n două, inegal
Auana se topea în golful meu ca mierea

dar suferea amarnic pe ţărmul de coral…

Sigur că ne e dor de tropice, dar, mai înainte de toate, fiecare am vrea să fim băiatul acela care poartă pe umeri un coș cu struguri și cu piersici și e așteptat de o fată în mijlocul drumului. Sin tem în ora când sufletele gonesc după potârnichi în miriștea cerului, puzderie de fluturi albi joacă în largul mării — nu sunt cumva fluturii aceștia gândul de dragoste ce îmbobocește în capul trandafirilor, în zori, pentru o creangă de glicină? — strigătele pescărușilor au cearcăne de sidef, lumea întreagă miroase a pod de lemn cu picioarele îngropate în izmă sau a livadă în care se scutură merele de ploaie.

Stepa galbenă, marea verde, un sărut furat – toate astea seamănă puţin a nemurire. Deci a poezie, spune Torynopol și, lepădând ochelarii, întinerește, îşi ia avânt:

…Versul e ca tulpina plantelor perene,
zace de frig, dar se trezește iară,
îmbracă găteală de cer și de soare
să umple timpul cu tril de secară.
Versul e material ca tropotul cailor,
plânge ca iedul pierdut în pădure
taie ca ghearele vulturilor negri,
și șuieră, uneori, ca un gorun sub secure…

E limpede, Marea ne acoperă cu spuză din aurul nebunilor, fiindcă Victor îi cere vinului să ne spună povești cu sălcii. Sarea cea dulce din ţărmul Dobrogei dă ameţeli. Ce-ar fi să coborâm în ape și să căutăm cheia de mătase pe care-am aruncat-o când eram tineri? Uităm ce-am vrut și ne mirăm că nu vedem înaintând spre noi un ied ţinându-se de mină cu doi brazi ca să ne dea vești despre starea munţilor. Totdeauna, în august, lui Victor îi e dor de munţi –

Mi-e dor
de pădurile alpine
Cum aș mai vrea să zbor
acolo unde pieptul meu a bătut
ca un ceasornic, la început.

În septembrie, ne legăm noi (și vom uita!), când în România e jumătate vară, jumătate toamnă, vom merge să vedem cum se bat cerbii sub brazi portocalii și dispar în scorbura asfinţitului.

Se termină vinul la care avem dreptul peste zi și un fel de umilinţă se așterne peste faţa mării. Printr-un nor rupt, în margine de zare, acolo unde se sfârșește Europa, se întoarce în ceruri sângerând de somn, un lup de iarbă.

A fost o amiază în care, stând alături de Torynopol, am cucerit un vis.

Ai noștri ieșind din mare, a trebuit să ieșim și noi de sub bolta de viţă. Plecând să ne găsească soţiile cuminţi, Victor a murmurat:

…Trebuie să ne smulgem unul de altul,
să ne îndepărtăm puţin,
mierea nu poate fi dulce
fără un strop de venin…

Amurg de cocori

Și eu și Valeriu Bucuroiu locuim, fiecare, în patruzeci și șase de ani. Iată un fapt care ne leagă și mă face să-i întind mâna de pe Dunărea pustie de păsări în acest septembrie peste Călmăţuiul adânc cât o tulpină de mac, până spre munţii Buzăului, unde ascundeau ai noștri de la Brăila caii de furat. Între Brăila și Buzăul lui Bucuroiu, toamna înalţă cazărmi de pepeni, luminează pământul cu chihlimbar galben, pune câmpia să împletească funii de nisip și să privească stelele cu ochi de mure și risipește chihlimbar negru, acolo unde munţii încep să-și profileze fiinţa.

În munţii Buzăului, zice Bucuroiu, oamenii îşi potrivesc pasul după cântecul livezilor, vinul se limpezește cu viscol și apele fac jurământ de întoarcere pe căi ce-au văzut răsăritul și amur gul cocorilor:

Apa
trebuie să rămână
mereu
cu ochiul limpede.
Ea trebuie să vadă
înainte.
Pașii ei
vin
de departe.
Apa-i fără noapte.
Apa este și ea
o fiinţă care s-a născut
din lumină.

Aceste versuri dovedesc că poezia e o trecere în altă fire, e un ţipăt al cărnii exaltate, o izbucnire de măr cu obrajii roșii sub fereastra unui copil abia trezit din somn. După fiecare poezie bună pe care o citesc, mă înalţ și întreb uimit: cine-a făcut atâta gol în jurul meu? o floare sau chiar Dumnezeu?

Născut în drumul turmelor care urcă în fie care primăvară spre vârful Penteleul, Bucuroiu a văzut de mic că un om poate să ducă o jumătate de ţară în spinare. Cântecul lui are umbletul moale, legănat pe frunză și îndulcit de ierburi fragede al bărbatului care știe că muntele trebuie străbătut timp de o viaţă și timp de o veșnicie.

Crinul se trezește cu noaptea-n cap.
Vrea să fie primul care vede soarele.
Aurul cerului sărută acolo, sus, lângă stânci,
cu *dragoste, izvoarele.*
Gize șovăielnice reîncep să cutreiere
lumea pe drumuri de vânt.
Când noi mereu căutăm: unde e? unde e?
miracolul acestui pământ.

Bucuroiu are în el numai întâmplări cu crânguri și cu munţi. Iar întâmplările fac să-i sca pere fulgere în suflet…

sub cearcănul vântului greu
când norii sunt plini de porunci
iar eu am uitat să fiu eu.

Citindu-i poemele, am avut impresia că mi-a răsărit un deal în fereastră, și era luna. Versul lui este o fiinţă mergând prin râul în susul apei, uimită că malurile sunt umbre de pasăre, dornică să afle numai spre seară clipa izvorului pe care o presimte amară. A fi înseamnă a sui în spic. De aceea poezia bună, poate chiar înainte de-a se împlini în cântec, e făptură de pâine.

Întâmplare cu fulger.
Întâmplare în spic

Cel ce duce în ispită

Printre atâţia critici cu fagurii plini de ale lui a și amintiri. Gabriel Dimisianu curge-n lume învelit într-o ploaie subţire și cu irișii spre stingere, care prevestește un anotimp de melancolie dunăreană — mai degrabă anotimpul retragerii vapoarelor decât cel al înălţării zmeielor între coloane de praf jucând în largul câmpiei de la Brăila. Dacă trece prin frig, gerul scârţie a unt de lemn de dăruit oamenilor cumsecade — înţelegeţi, deci că Dimisianu face parte din rândul celor ce închid ochii când li se iau (sau li se fură) stafidele din struguri de Corint.

Gabriel a crescut într-o librărie din Brăila. La ei în casă mirosea tot timpul a cotor de carte și e de bănuit că, uneori, găteau pește cu clei de lipit coperţile. El o primul critic din generaţia noastră care ne-a apărat și susţinut în anii de început, când cultivam povestirea scurtă. În vremea de porc de câine a studenţiei (cu şi guranţă că toţi eram mai talentaţi în ale vieţii decât azi) am vrut să-i vând pe o sută de lei un porc câştigat la zaruri pe-o uliţă din Urziceni, dar a rezistat; am încercat să-i vând și niște pepeni pe care pusesem ochii la drum de seară, însă a declinat și cea

de-a doua ofertă. Faptul pare cu totul de necrezut, fiindcă Dimisianu e singurul dintre brăileni care, când urcă la munte, îi e foame, nu sete. Dar tot lui îi era scris să-și întunece sufletul cu un păcat de piatră: în prima lună de facultate l-a invitat pe Nicolae Velea la o bere (prozatorul din Ceparii de Argeș *nu băuse* până atunci un strop de alcool), și din clipa aia Velea salută cu plecăciuni zilele când înflorește glicina, mâneca Maicii Domnului și mai ales hameiul.

Gabriel îşi trăiește liniștea sau tristeţile surâzând. L-am văzut lovit pe negândite și zâmbind prin răni. Dacă mi-ar vinde jumătate din mustaţa uriașă, care-n niciun caz nu-l face fioros, aș lucra din ea o pensulă cu care să colorez luna trecând în stufurile toamnei. Verbul lui Dimisianu e drept și simplu. Nu-i place stilul tăios.

I se pare că dacă te înfurii, vorba se duce pe copcă. Puţin grec (o fi. Oare și puţin perfid?) eu îl cred născut pentru călătorii pe care-i e frică să le întreprindă singur. Dac-ar fi după el, ar sta tot timpul într-un golf mic, mărginit de doi portocali, gândind la lumi utopice. Iubind tă cerea, îl supără acustica străzilor. Trăiește în tens magnetismul întâlnirii cu apele — ai lui au părăsit Brăila ca să se mute la Constanţa, lângă faţa mării — și e cu totul inapt pentru acţiuni spectaculoase. Umblă cu luntrea, neauzit, zile lungi, prin limanul lui cu ape dulci, ne umflate de vânt, iar când trage la mal îi place să citească numai cărţi cu întâmplări zgomotoase și tulburătoare, îl iubesc fără acoperire — dar Dimisianu rămâne, totuși, cum ani zis, puţin grec și eu am văzut, la faţa locului, că grecii mănâncă mai mulţi miei decât toţi lupii lumii împreună.

Vin otrăvit cu pâine

Eugen Simion e un prieten repede. Cu toate gardurile de mărăcini deschise. Oamenii cu ochi limpezi nu știu să păstreze taina, prefiră păcatul printre degete și se apără de dușmani cu o creangă încărcată cu albine. Mi-e drag din tinereţe și de două ori mai mult din clipa când, pasăre rănită în săgeţile catedralei Notredame, el și-a făcut din mărturisire o spânzurătoare. Eugen e ca timpul frumos: începe-n aprilie și se continuă la fel de înalt în minunile iernii. Când bate podeaua străzii, de la Operetă spre Universitate sau spre lacurile orașului, poţi jura că duce de braţ o prinţesă nevăzută, încât simţi nevoia să-l saluţi sau să-i răspunzi de două ori la salut. El ar vrea să-l credem făcut dintr-o urzeală neagră, în realitate e violet și pictat cu pietre rare, ca jungherele Văcărești lor. Duce o viaţă dublă: acasă muncește ca un rob, în oraș îi place să audă vorbindu-se despre arătă ciri, ascunzișuri și alte izbânzi ale abdicării… „Ce lucruri noi mai știi? Spune-mi tot” — și așteaptă lacom ca tu să scoţi din Ian stoluri de potârnichi necunoscute și-i tremură nările și pe buze-i flutură parcă o bucată de foiţă de ţigară. De această pornire decadentă suferim toţi cei care muncim mult. Semănând iarbă aromată în calea multor scriitori de azi (și mulţi îi datorăm câte-un arbore), el nu știe, totuși, dac-a deschis un făgaș de gheaţă sau unul de argint? La urma urmelor, toţi criticii sunt niște oameni ce-au scăpat în fântână și găleţile și lanţul și care încearcă vrăji pentru a risipi supărările apei. Eu gen Simion are darul, foarte rar întâlnit, de a fi,

oriunde s-ar afla, un om fără depărtări, care se simte bine numai aproape și în preajmă. E un mare îndrăgostit de București (acesta să fie drumul mântuirii?) și, dac-aș avea, i-aș dărui, pe lângă Băneasa, o livadă, cum avea Eugen Lovinescu la Fălticeni, ca să-i cadă merele în pagină și întoarcerea tinereţii în fiecare frază. Luptător de excepţie pentru o literatură modernă, el poartă în sânge, și nu va încerca niciodată să le distrugă, multe boabe de timp vechi: glasul pământului, glasul iubirii, glasul înfrângerii.

L-am văzut o dată, fără să mă vadă, privind lumea de tei ars cu miere, lumânări și vin otrăvit cu pâine din lespedea de lemn migălit în cununi cu focul a bisericii Stavropoleos. Noaptea cvasifeudală a stranelor seamănă în el vedenii, asemeni bibliotecilor căptușite-n piele de Cordoba. Tâlharind pe drumuri despletite (Eugen Simion n-ar fi putut a ajunge tâlhar celebru, fiindcă vorbeşte câte două ore în șir la telefon) l-am văzut și-ntr-un compartiment din Wiener-Walzer. Cu ziarele de la Paris pe genunchi, liniat de razele soarelui răsărind pe faţa celor dintâi piersici din toamna Balcanici, ședea cu fruntea aplecată pe miracolele Europei (acolo unde toţi se luptă pentru supravieţuirea prin artă și nimeni nu mai crede în creion) și cu tâmplele îngropate în mătase de psaltire. El iubește proza robustă, vitală și o face uneori c-un ușor aer de conservatorism. Îi repugnă gângăniile ce dorm în tigăiţa pipelor fumate de alţii. Când se plimbă pe sub copaci de porţelan, adunaţi în legi de porţelan crăpat și pe sub vorbe ce îngână o vârstă și o dragoste târzie, Eugen Simion îmi place mai rar. El e dator să zică un nu categoric și răului obosit, împodobit cu lacrima bătrâneţii urâte și începătorului băgat cu umărul în artă și viaţa literară. Ambiţia unui critic literar de talia lui Eugen Simion trebuie să fie de a uni aspiraţii și convingeri, uneori foarte deosebite, într-un suflet colectiv care e literatura română.

Știind că nu mă pot înnegura împotriva lui, Eugen Simion zice că eu fac parte dintre primii cinci prozatori români (cine sunt ceilalţi patru?!). Sceptic, uneori, în ceea ce privește destinul pro zei și al poeziei, Eugen Simion e plin de clopoţei ca manechinele pe care învaţă meserie hoţii de buzunare, când vine vorba de critică literară. Ar fi în stare, cred, să pună gard de lemn câinesc jur-împrejurul pogoanelor de critică și să le sărute, noaptea, pe lună, când iarba lor se umple de rouă.

Fără milă, fără căinţă

Râde în ape subţiri. Și când râde, de fiecare mugur de val atârnă o căpiţă de câini. Nu-ncercaţi să-i mângâiaţi, câinii ăștia sunt mereu flămânzi de degete murdărite prostește cu cerneala.

În el înnoptează amintiri de grâu, raboteze, macarale, luna cea mai plină de năravurile verii și luna septembrie toată, plină de bucuria întoarcerii studenţilor, de boare de măceș înflorit a doua oară și de galopul suspinat al vântului prin pieţe bogate. Autorul *Comicologiei* e un om vesel, ţap învelit în solzi de ananasîntre coarnele căruia bate-un înger din călcâie și-i răspunde un schelet pocnind cu patul armei în pragul cerului. În marmura sării lui poate că e timid, cu toate astea nu

cunoaşte mila, ar fi capabil să construiască un eșafod până și din așchii de mesteacăn. E singurul om care cântă c-un ghimpe la chitară. Nu are-n zâmbet nici cir ciuma și nici stafiile vinului dansând pe umeri de femei furtunoase. Când era mic a trecut peste el Carul mare și i-a lăsat o stea în palmă, el i-a dat formă de secure și, de două ori pe săptămână, după miezul nopţii, sare din somn și toacă pe butuc romane, poezii, nuvele, bălţi de critică, încercând să scoată păduchii din gândurile oamenilor cumsecade. Atunci când seceră cu gheare de crab orzul pătat de neguri, seamănă cu un lup nimerit într-o stână de fete. Are în totdeauna o vorbă bună despre prieteni, dar când scrie și umbla cu judecăţi de valoare se oprește de obicei la cele negre. Devoţiunea întunericului? Ar fi prea puţin măgulitor. Mai degrabă, o neliniște plină de elanuri. Îi face o deosebită plăcere să se ocupe de autorii eșuaţi.

Privește la ei ca la niște canguri pe schiuri și se miră: ia uite la ăștia ce ghiftuiţi sunt de știinţa întoarcerii zilnice în moarte; ţin pe cap, în eter uitate, un ulcior spart, iar sub picioare niciun început de cărare! Critic fără căinţă, Ma nan Popa e poate criticul cel mai urât de adversari. Ca să-l învingă, adversarii sunt gata oricând să se unească pe deasupra pâraielor de ură otrăvită. El râde și e nepăsător și puternic, afișând un portret de fată care-a ieșit să viseze între ierburi uscate. Când analizează cărţi da zice sau cărţi în care ard vertebre de soare scriitorii contemporani de excepţie, Marian Popa calcă pe urme mari şi-şi împodobește numele cu o lampă în care culorile se combină singure spre a stârni ameţeli și scuturări vegetale. Suferă când se simte împins la margine, dar când poate, rotind coasa, să facă loc gol în jurul lui, mișcă, unduindu-le fericit, treizeci de cozi de motan. Prin urmare e limpede că Marian Popa face parte din asperităţile vieţii. Actorul din el, însă, nu știe să se păzească sau nu suportă să se învârtă multă vreme în cercuri dătătoare de noroc. Și iese la arlechin. Surâzător și plin de păcate. Vezi Doina Doicescu și Nelu Georgescu, romanul pe care s-au năpustit în salturi mici și repezi toţi adversarii lui, ca să-l târască în câmpiile sterpe. Fiecare din ei se poate lăuda de acum înainte: în ziua când am împușcat o petală…

Pentru mine. Marian Popa rămâne omul aşezat în primăvara unei seri cu lună nemuritoare.

În lumea ciudată a cântecului, el știe numai cântece de vară și cântece de toamnă.

Pentru de toate câte le face și nu se va opri să le facă, m-am înzăpezit cu inima lângă el, ca lângă o insulă din care izvorăsc sticle cu vin vechi.

Umbra pumnalului

N-a scris niciodată prea bine despre cărţile mele. Și nici n-o să scrie. De altfel nu ne-ar fi nici unuia de folos. Lucrul ăsta ne dă un fel de egalitate în drepturi — măcar egalitate în dreptul la a fi piezișii.

Manolescu e un tip făcut tot din unghiuri as cuţite, unghiuri de cocori ce pleacă ferm convinşi să nu mai încerce drumul înapoi. Și mai e făcut din ghimpi, din mirări târzii și din bătăi îndesate în propria ușă. Dacă-l privești cu sufletul rar îţi face

impresia unui seminarist întorcându-se veșnic spre o odaie care trage prin toate colţurile. În realitate, eu îl știu gata să prindă cuib de pasăre frumoasă pe coșul hornului. Are mâini de argint. Le-o fi păstrând într-o cutie de betelă sau, noaptea, doarme legat în cătușe? Afurisit. Fumează subţire. Crede mult în literatura scrisă pe la miezul nopţii, aia prin care pătrunzi ţinând palmele la ochi ca să nu te zgârii pe faţă. Are cultul cuvântului. Până în prag de pierzanie. Ceea ce înseamnă că tremură în el foaia de cositor a sorilor despre care Matein zice că se întorc de demult. Se pricepe câte puţin și cu patimă și la poezie și la proză, dar cel mai mult iubește critica. Dacă l-am ghicit bine, seara, târziu, îndoaie pagina cărţii și lustruiește sfeșnice de bronz din care se pot turna statuete. Nu-și răsfaţă prietenii decât după moarte, fapt pentru care mă rog lui Dumnezeu să mă înjure cât mai multă vreme. Inteligent și cu dispoziţie pentru humor — latură care putea să-i lipsească, fiindcă un academician zice că humorul e o trăsătură străină geniilor (se referea probabil la mulţimea de genii în viaţă, nu la Creangă și Caragiale). Senzaţia de lumină orgolioasă, acel fel aparte de a spune fără cuvinte: eu sunt scurt și cuprinzător Nicolae Manolescu, care i-a adus lui Manolescu multe aversiuni, mie mi-l face drag. Fiindcă eu cred că fiecare critic poate să spună: sunt propriul meu idol și al pomului din faţa casei. Acest drept, social, printre pomi, îl au măslinii. (Măslinii cu mistica lor rece și adoraţia pentru critică, iată lucrurile care-mi leagănă mic clipele de vis.)

Manolescu îşi cunoaşte darurile și le udă cu izvoare limpezi. Nu-și cunoaşte bine defectele sau nu vrea să ia știre de existenţa lor, socotind, poate, că a-ţi nega o parte din fire înseamnă a te arunca premeditat în braţele dușmanilor. El și-a crescut un spic de iarbă cu gâlceavă și l-a pus la păstrare între stele, ca pe un mal drag de Mediterană. E timid. De aceea e și apucat și are, într-un chip foarte pronunţat, intuiţia veninului, pe care-l și secretă. Nu l-am văzut vreodată purtând o floare. (I s-ar părea, cred, că se coboară între trandafiri, care sunt prea aproape de picioarele câinilor!) Am observat, însă, că-i place să-l îmbrace marea. Și râde fericit când o păţește. Dacă se-mbolnăvește de exaltare și laudă (o dată, de două ori pe an) face impresia că și-a trimis ideile să ningă în altă parte. E acasă când e rău. Nu se simte vinovat în faţa nimănui — și asta-i dă tărie. Respinge sau adoptă, la adăpostul unei perdele de marmură prin care i se zărește numai umbra surâsului. Stă ascuns și-ar trebui să stea și mai ascuns. Ca de altfel toţi criticii. Cred că Mano lescu e unul dintre puţinii oameni cărora uneltele scrisului li se ascut singure și dimineaţa ei trebuie să le răzuie cu cuţitul ghearele crescute peste noapte. Aș putea să stau îndelung cu el într-un pridvor și să privim munţii. Nu l-aș simţi lângă inimă-n câmpie. Asta înseamnă că-mi place și-mi displace, fără să mă crucească.

Se teme de prevestiri și nu-i stă la suflet să-și găsească asemănări în alţii. E un ambiţios, dar chipul și umbletul moale te fac să crezi minciuna că gândurile lui se odihnesc, departe de luptă, departe de flacără. Idee contrazisă de forţa, obsesia și bucuria riscului înscrise în căr ţi le sale. Îl bănuiesc că în taină ţese romane, dar nu-mi închipui că va avea curajul să le publice — pur și simplu fiindcă insomniile din nopţile cu violete se povestesc la optsprezece, douăzeci de ani. Iar dacă va

îndrăzni, multe îi va fi dat s-audă…

Colţ de triunghi din cabală

Poeţii fac parte dintr-un batalion de taină. Nu se pedepsesc povestindu-și lumii faptele (neputinţa? spaima? sau firi de brânduşă crescută-n coapsă de catedrală?). Nu le poţi cunoaşte drumurile decât citindu-i cu ochi în care ard doi stropi de tristeţe legănată pe oceane, seara, când pe cer trec, spre vaduri cu apă rece, stelele ce și-au sfârşit menirea, o înd lângă sângele fetelor îmbobocesc jderi și dă-n spic secara spre a fi adunată în braţe și sărutată cu sânii, iar sufletul fiecăruia din noi caută un colţ de primăvară ca să se-mbete spunând: bună seara, scânteietoare ploaie de aprilie, cu care mână vei semăna poveşti pe maluri de viu? Atunci se leagă punţile și se întâmplă miracolul pe care Vasile Nicolescu îl bate cu boabe de ienupăr spre a-l schimba în descântec.

…Niciodată atât de aproape
ca-n noaptea
cu crengile rupte…

Vasile vine din *Liturghii negre,* dintr-o ceremonie petrecută sub zăvoare de umbră. Era în cartea aceea de început o deznădejde căutându-și triumful, multă poză adolescentină, cum e și frumos să fie, dar și glezna unei tulburătoare mâhniri, pe care-aș rezuma-o-n ideea: nimeni nu vrea, nu mai găsește timp să meargă ca să privim în ochii macilor — ce de vârtejuri negre pe gura roșie a lumii!… Tânăr, curgea spre inima vieţii într-o luntre cu prova împletită nu mai din margarete de toamnă. Înaintând mereu spre oglinzile albastre, înrămate cu păsări plecând spre cer, ca să coboare, ducând coșuri de greieri, la ţărmul toamnei de acum unde.

Înnebunind de rugină arborii nu știu niciodată ce se întâmplă
și-ntind unii spre alţii crengile îndurerate de așteptare.
Jefuind curcubeiele râurile se retrag în sine
și inima — alergător de cursă lungă — repetă înaintea frunzelor
Doar toamna seamănă blând nemurirea în lucruri.

Aceste cuvinte, ca niște frunze de iederă.ro șie, aceste frunze de iederă, ca niște limbi de vulpe stăpânite de duh de foame veșnică. Într-o pagină, „asemenea cămășii izvorului Vasile îşi vinde cumpăna nopţilor, spunând că el trăieşte „cultivând rouă". Citind această spoveda ale, ţi se pare că auzi sunând un clopoţel la streașină Vilei Minovici.

Ca om, Vasile e un înrăit în carte. Un lucid. Din neamul celor ce-și încercuiesc viaţa cu frânghii de fier și gropi de var, cu două coarne de zodie și un colţ de triunghi din cabală. Înrăiţii în carte fug de sentimentele pustiitoare, dar nu-și pot închide călimara cu o gheară de leu. Orgoliul e frate bun cu piaza-rea. De aceea, ghicitor în cerneală, eu știu că Vasile Nicolescu nu-și scrie poezia nici la vioară, nici la

chitară (lucrul ăsta e de nasul unor tineri revărsaţi pe mese de cârciumă), dar poate să planteze o floare în urma ce-o lasă un iepure pe zăpadă. În el duc viaţă amestecată apărătorul firului de iarbă și al ciorchinelui de liliac cu procurorul desemnat să ceară pedepsirea hoţilor de orhidee. Umblă cu picioarele goale prin rouă, ca printr-o pieire și se zvântă pe mâini în trestiile din seră.

Această înverșunare — o scăpare spre undeva, o întoarcere spre ceva — dă patimă și neîntreruptă înviere talentului său. Îl colindă cu ploi și ninsori. Verbul și versurile lui Vasile Nicolescu au rasă veche. Duc viaţă liberă și frumoasă. Duc viaţă calmă. Sau duc viaţă zbuciumată:

…M-am prins de sunetul tău, clopot neauzit din seminţia
fără prihană a unei lumi ce-o să vină,
semn, hieroglifă, mușcătura de șarpe, arsură a unei revelaţii,
clopot cetate,
rămuriș de cristale,
vameș al porţilor ce nu se deschid niciodată,
călcâi de cenușereasă împotmolită în aurora,
carapace a stelelor plutind în oceane,
pumn bătând pe-nfundate,
clopot,
ivit din moarte, ivit din viaţă,
în *ele prelung indu-te deodată,*
tot mai stins, tot mai puternic,
tot mai încet, tot mai sălbatic,
tot mai lent, tot mai năvalnic,
tot mai rar, tot mai năprasnic
clopot!

Frate cu gnomul verde

În pomul meu cu alăute, Sandu Căprariu urcă sub forma unei corzi de viţă de vie. Cine mă iubește îmi știe iarba de leac. Vechi prieteni, ca două cruci pe aceeași creastă de biserică, stăm cu braţele întinse și pentru porumbei și pentru corbi. Și stând noi așa chiar din fragedă tinereţe, un prost care nu s-a născut la timp ca să fie paznic de închisoare a umblat cu cuţitul prin pânza destinului nostru, rotund și ascuţit.

Vreau să spun că amândoi avem călcâiele tăiate de ghilotina zilei de ieri, dar n-am învăţat să ne ferim degetele ele ghilotina zilei de mâine.

Spiţă ticăloasă, din neamul lui „mi-o foame, n-aveţi ceva de băut?”. Ne-am pomenit pe lume — răi de aur și buni de tablă ou solzi, din aia din care se croiesc cocoșii de pus în vârful caselor, ca să asculte vorbele scuipate pe horn și să se-nfrăţească-n neliniște cu gnomul verde al serilor de aprilie.

Auziţi? auziţi galopul ciudat
al nu știu cui prin ierburile ninse de lună?
Auziţi? auziţi cum respiră prelung
acel nu știu cine la marginea lacului
Dar cum? Nu-l vedeţi? Acum își apleacă
obrazul viril și frumos și-ntristat
către mpăcarea din ape
și-adânc se privește în chiar ochii săi
voind să-și citească în suflet
Acum ascultaţi! N-auziţi ce suspin
venit de milenii se stinge în el?

Sandu Căprariu e singurul om în care am văzut cu ochii mei cum moare tinereţea într-o sân gură clipă. Asta a fost de mult, într-un an trecut cu bubă coaptă, într-o seară plină de râie.

A fost într-o vreme acoperită de un frig de cretă, o vreme în care, cum spune Pirandello, unii „își vedeau de interesele lor în paguba altora". Distanţa între acum și atunci se măsoară cu o câmpie topită-n floarea-soarelui. Îmbrâncit cu colţii numai spre ceasuri dureroase, Căprariu a ales catifeaua nisipurilor, aceea pe care se scriu, zice el, povești nemuritoare:

…Eu scriu așa mai pe-ndelele.
Și numai când nu am scăpare
De-o tainică și aspră sete
De arderi mari ucigătoare
Și cânt *așa, mai pe șoptite*
Cum plopul freamătă la drum
Când vechi lunatice ispite
Fantasme iscă, lungi, de fum
Și scriu până iubirea spune
Cu glasul ei sărbătoresc
Să piară toată-n mari genune
Și-atuncea nu mai scriu. Trăiesc!

Când nu scrie, cântă în gând, fiindcă din tot ce are viaţa mai dulce, Căprariu a ales cotul burlanului, locul unde apa ploilor de vară înalţă ciorchini de șoapte sau fantomatice păduri de brad din care jderi de fum se aruncă zvâcnit spre stelele cu bot de veveriţă.

Ion Băieșu susţine că Sandu Căprariu își joacă ascunzișurile vieţii „legănat și fără noi". Fraza respectivă a fost rostită în Place Pigalle.

Redau discuţia, aproape cuvânt cu cuvânt.

— Mă, zice dramaturgul de la întorsura Buzăului, tu, care n-ai decât memorie,

ia spune versurile alea scrise de colegul Căprariu, în care veștejește această piaţă plină de viciu și cap cane!

— Sunt foarte frumoase.

— Dă-i drum', nu le mai lăuda, că tot nu-i spun lui Căprariu.

„A devenit aproape ritual: un whisky, un fotoliu, o ţigară,
și-ntoarcerea în Place Pigalle,
bine-nţeles cu gândul, și spre seară.
Dinţi sclipitori de negri și neon,
femei trecând în ţipătoare rochii,
un bătrânel cu pipă și baston,
la care-i strălucesc fantastic ochii,
iuţi pactizări, făcute din priviri,
perechi, apoi, destine câte două,
și trupuri care trec în unduiri,
acum în Place Pigalle e ora nouă,
ţigara mi se stinge fumegând,
paharu-i gol, tristeţea e deplină
și amintirile, sever, pe rând
se duc spre o nevăzută ghilotină.

— Reușite! apreciază Băieșu, cu aerul că Parisul e sătucul lui natal. Și ca un mic adaos: eu nu-s canalie, eu nu ţin minte ce spune omul la mânie, dar îmi face impresia că prietenul Căprariu, ca și noi, dacă-l legi cu fularul la ochi, când coboară în Gare de l'Est, ajunge în Place Pigalle în opt minute și nejulit de nicio mașină sau de vreun trecător. Știi, în tinereţe, am colaborat frumos cu Sandu, am jucat pocher două zile și două nopţi, până la leșin, și ne-a luat ba nii o pușlama din Bărăgan, că tu măsluiai cărţi le și i-ai băgat ăluia, imbecilule, un careu, iar nouă câte-o chintă de Brăila. Jură, cu faţa spre Montmartre, unde atâţia artiști au trecut prin viaţă cu damigeana în mână, că n-ai făcut juma-juma cu pungașul ăla.

— Juma-juma.

— Iată un lucru care mă face să fiu mândru de tine și să-mi trag două palme că te-am bănuit de cinste o singură clipă. Căprariu știe?

— Nu.

— O s-arunc un franc francez pe o carte poș tală ilustrată.

— Înţeleg.

— Mă mir. Adică nu mă mir, fiindcă cei mai mulţi înţelegeţi franceza, dar n-o vorbiţi…

Dragă Alexandru Căprariu, te rog să mă ierţi pentru chestiunea cu asul de treflă (eram mic şi nu prea-mi dădeam seama), iar când ai drum spre București nu uita să-mi aduci Sintaxa vi nurilor din Transilvania. Mi-ai spus că e limpede și ţi se învăluie cu bucurie pe suflet.

Trifoi de aur

În patria capului său, poezia se află în veșnică sărbătoare, ca un cerb în colindele de iarnă.

Harfă cântând în cea mai frumoasă trecătoare pe care-o deschide Oltul spre Transilvania, Ioan Alexandru este un poet neprevăzător. La început încerca trăsnetul cu dorul de-a lovi nu mai în piatra vitează.

…Din clopot sunetele-n cer se scurg
și-ngreună plantele,
pe inima ta astă-noapte
n-ai auzit un fel de uruit?
O moară uriașă cu venele tăiate tropăind
îşi caută originea de sânge, universul.

Iar acum, când i se pare că s-a născut numai din vârtejuri blonde, el face din cuvinte păsări de lapte scăldate-n trandafiri sau nuferi aruncaţi pe covoare roșii și versurile, fiecare, tind spre singurătatea sângelui îngheţat în carnea paharelor de Murano. Și, totuși, așa cum vinul purifică buzele și izvorul pietrele, Ioan Alexan dru face din sufletul care se apleacă peste literă un arc de pod ce apără lumea intrată într-un vad al suferinţei. Citindu-l, vezi prin somn comori. E în el o forţă excesivă și mlădioasă care vrea, se luptă să încorporeze în spaţiul metafizicii cât mai multe lucruri reale. Dar cum să răpești viaţa simţurilor și s-o îndeși într-un fund de pălărie neagră!? Alexandru întârzie în această capcană, asemeni unui zeu de piatră, cu tălpi de fier, nimerit într-un câmp magnetic.

Fagure pentru ploile repezi și pentru curcubeie, Alexandru știe să miște o mediterană de spice și ierburi, șuvoaie de vulturi și de clopote, fascicole de dorinţi, „stele duble în cer", mistere primordiale, foamea de lup a iernilor — toate revărsându-se din roca durerii și a trufiei, proiecţii și obsesii ale unei vitalităţi având drept spadă ideea că e bine să te naști „Chiar dacă drumul duce nicăieri". Poet pentru care vântul e un depozit de voci umane, el imploră bucuria de a fi fruct pentru Transilvania.

Grecia și mai ales Germania, atât cât i-au fost jocuri, i-au fost jocuri de luni și de marţi și de miercuri, Transilvania fiind o întotdeauna jocul lui de sâmbătă și de duminică.

…Aici am venit să-mi aud vocea depășindu-mă, să sacrific și să fiu sacrificat…

Destinul lui mi se pare viscolit cu ierburi de mânie… „Poetul — coroană de spini pe fruntea generaţiei… / Umilinţa, zic eu, e un copil pe care l-a adoptat cu ochii închiși. Tocmai el, care are niște ochi mari, de parcă i-a turnat cineva în mijlocul feţii două găleţi cu lună!

Unii spun că o credinţă nedezlegată de nimeni îl duce spre epuizare, dar eu știu că odată, peste timp, Ioan Alexandru va fi el însuși crez, adică acel mănunchi de săgeţi pe care-l scoate soarele din oceane și mări ca să străpungă vieţi, înclinaţii, încordări, judecăţi și execuţii și apoi să redeștepte speranţa.

Pe câmp să prășim viţa
ne-am dus toţi trei din casa fără nume.
Unul și unul, tineri lovind cu tâmpla-n grindă
și călcâiul în moarte
cu dinţii albi hrăniţi în piatră și zăpadă
și râsul plin de golfuri odihnitoare.
În zori ieșeam pe-o poartă cenușie
spre negurile lumii,
împinși din spate de coama unui zeu blajin
……...

când apăru în zarea lumii
profilul unui leu flămând,
ochirăm toţi
cu armele de spaimă,
nimerind din plin
unul în capul celuilalt…

Iarba pe care-aș pune-o să ardă pe altarul poeziei lui Ion Alexandru e un-trifoi de aur.

Înhămat şi cu șaua pe el

Marin Sorescu umblă cu Oltul pe cobiliţă de la Marea Neagră la Atlantic și strigă la oameni:

Totul trebuie măsurat riguros
Nimic să nu ne sen pe
De in fluturii din jurul sufletului
Până la golul unde se pierd privirile în gol
Totul — cântărit cu grijă…

Atunci să măsurăm și să cântărim. Lui Marin i-a bătut toaca lângă Tismana. La naștere bunică-su, Ion Bălan Sorescu, care *„a murit tânăr de tot, săracul”* și avea un prieten care *„umbla desculţ, zicea că decât să dea doi poli pe-o pe reche de opinci, mai bine-şi cumpără de-un franc ace și scoale la mărăcini din picioare”,* a zis: nepotul ăsta al meu o s-ajungă în America şi-o să prindă un pește din biblie. Și bătrânul lui, care, sunt gata să jur, săruta porţile mănăstirilor cu botul cailor, ca să simtă călugării că nu e vreme de făcut mușiţă, știa că Marin s-a iscat pe lume ca să se înhame la *„toate lucrurile înhămate și cu șaua pe ele”.* Făcut din oase scurte, cu excepţia celui care-i împarte în două faţa îngustă ca un bot de lup, Sorescu îi dică poduri din frunze de aur, și prin burlanele casei lui, din mătase, se revarsă pe cerul pământului floare de curcubeu și penele păsărilor din vis.

Una înaltă de la vultur.
Una roșie de la pasărea paradis
Una verde de la colibri.
Una. Vorbăreaţă de la papagal
Una fricoasă de la struţ –
O, ce aripi mi-am făcut!

Talent strecurat prin ochi de stea, în serile când stelele sunt femei și înscriu cu linii neînșelătoare drumul corăbierilor în întoarcerile spre casă, Sorescu a înţeles din prima tinereţe (zic prima, fiindcă adevăraţii artiști întineresc, întinerindu-ne,

până când mor de bătrânețe) că poezia *„nu se poate face decât în însingurare, pe baza meditaţiei dezinteresate, sincere și profunde”* și că *„nu există ceva mai individual de cât actul artistic”.* De crucea lui s-au scărpinat, uneori, căţelandri setoși de sângele picurat în hârtie; el, ocupat până peste cap să înalţe altare pe care să pună flori și pe Dumnezeu stând turcește între ciobani și povestind despre drumul robilor, a zis: Iii! și-a adus aminte de niște versuri răzleţe:

Boii cunoșteau calea, fuseseră de multe ori
Cu lemne, cu treburi
Erau umblaţi, văzuseră multe și chiar învăţaseră câte ceva
Nu ca alte dobitoace. Se orășenizaseră întrucâtva…
…mugeau la mine superior:
Mu-uu! Ce știi tu !?

Sorescu caută sau are *„geniul înălţimii, ca peștii zburători dorul aripilor adevărate!* și știe că

cel mai sprinten,
care are mușchii cei mai oţetiţi, mai dresaţi
și stăpâneşte cel mai bine
legile avântului
ia și cele mai multe pocnituri în cap.

E, îmi vine să zic, rudă, prin arborele de pâine, cu fraţii Buzești. Coleg de gâște cu toţi bunii poeţi din Europa, înrolaţi sub ordinele lui Don Quijote, el aduce în acest cor, care *„nu poate declanșa nici războiul, nu poate încheia nici pa cea”,* vorbele cu flacără îndoită, culese de pe comorile haiducilor de peste Olt:

Brazii îşi vindecă scorburile
Picurând într-una rășină.
Cum se ung și lebedele c-o grăsime
De nu li se atinge apa de pânze.

În geografia noastră de frunţi bătute de lună, citindu-l și citindu-i pe cei de o seamă cu el, mă pomenesc murmurând:

Câteodată mă simt așa de bine
Totul îmi merge
Ca lisus pe valuri
Și cu vârful degetelor pot să culeg aburul
Și să-l gonesc înapoi în lucruri
Cu capul pe umeri
Îmi plac femeile în spatele perdelelor lor de sâni

Trebăluind pentru binele omenirii.

Aflându-se mereu în preajma căpitanului Ahab și a unsului Iona, n-am izbutit să ne-mbătăm ca lumea împreună. O vom face. Când teatrul, pe care-l iubim amândoi și ne primește nu mai pe sub punte, ne va arunca să stăm de serviciu la spitalul de cârpit pește. Se pare că suntem prea urâţi ca să fim scoși la arlechin.

Desen în tuş al tăcerilor

Ciudat! — scriu și-mi dau seama, uimit, că în Transilvania am intrat mereu numai noaptea. Numai în nopţi mirosind curat a pulpă de măr, a cositor și a poduri de liliac. Alunecare în basm sau simplu joc al întâmplării? Cred mai degrabă că am avut noroc, Transilvania e luna aprilie a României, și icoana primăverii nu poate fi cuprinsă cu sufletul întreg decât noaptea. Atunci fiecare stea e o fântână minusculă, iar luceafărul un copil intrat în albie să-și spele părul cu frunză crudă. Și de fiecare dată când intru în Transilvania se face că-mi deschide porţile fixate între candelabre de mesteacăn

Aurel Rău, și parcă-i aud glasul aducând a atingere de vânt în munţii Rodnei:

Cât *mi se pare de frumos, seara…*
zeii mei de argint, de abanos
s-au retras fără zăbavă — la mănăstiri
……..
E frumos astfel seara în Ardeal
și vin în casa ta oaspeţi
păduri, ţări streine, oraşe
și stau la masa tăcerii cu tine
la cina cea de taină
ca să nu mori de tot, să te pierzi
prin atât întins neţărm…

Ca prieten, Aurel Rău se mărturisește prin tăcere — pesemne că vorba necuprinsă-n vers o simte ca pe un jug. Ce va fi zicând despre vorbele mirosind înșelător, asemeni săbiilor de Toledo? Aurel Rău e un desen în tuș al tăcerilor sângerând în cărţi. Aș zice, ca și el, că e mereu „departe cu fruntea-n mâini”. Nu l-am întâlnit niciodată la Cluj, ci numai la București, în pridvor domnesc, unde lui i se părea că totul e:

…Înalt albastru întreg albastru.
Și turla ca o stepă mongolă
pornește brusc prin mulţimea abia stârnită…

și la Constanţa, în malul mării, ascultând „tur cu vântului” — dovadă că și el bea

duh balcanic, ca și mine, și se cufundă uneori în timpul pedepsit.

Când urșii dau cu noaptea peste toată Transilvania, și luna e o halbă cu bere de hamei, mi-l închipui privind cu ochii lui negri ca de cireașă spartă de păsări pasul cailor trăgând căruţele morţilor.

Încet,
dureros,
cu câte-un spasm,
cu câte-o spaimă,
trec noaptea.
Cobor
— Încă tot mai sperând s-adorm –
spre zi,
ca un ac pe cadranul ceasului.
Când iată încep să sune
venind de departe cu plânsul Iancului
Ilicit,
înșelând toate veghile
se strecoară-n timp
morţii
pe pietrele
Clujului. Copite
de cal. Adiere nebună
de rai
pe pământ.

Poezia lui Rău, cel mai adesea, e viscol lângă tâmplă, mister ce-așteaptă întruparea unei sănii de la sudul întunecat de răni. Iar când poetul coboară în inimă, asediat de obsesiile împădurind vremea, pare tot nevindecat de tăcere. Îl înţeleg, el nu vrea să plângă cu ochii, lacrima-i lunecă între ferestrele caselor.

Tatăl meu încă ară pământul
Crește oi
Suie până târziu în seară
pe cer, între crengi, să culeagă merele
brumării. Taie iarna-n pădure lemne
și vede urși și căprioare și cerbi traversând poiana
fără grabă.
Când mă-ntorc dintre cărţi acasă
rămân mult
lângă mine
în tăcere
distins și mai bătrân.

Poet de seamă în sigiliul verde al Transilvaniei, Aurel Rău, având aceeași vârstă cu primii cosmonauţi (generaţia noastră de lunateci!), stă la masa lui de brad din istoria literară, „în ţara scrisă" și pune lebede, care se văd numai în mierea înserării, pe apele Someșului, sau câte-un pod de lemn…

…nu știe
podul de [lemn din răscruce
că la întoarcere îl iau cu mine…

Moara mea furată dintr-un câmp pierdut și plutind aiurea printre oracolele de dincolo de munţi se va opri totdeauna să macine grâu roșu lângă versuri ca acestea, bune de tipărit în pânza vinului:

Noi pe zăpadă suntem forturi negre.
Veveriţa se joacă și pata ei albă
de la piept
este când sus când jos;
Pădurea nu cunoaşte migrene
la atâta rotire, răsturnare, frumos.

Ca umbra plopilor, albastră

Poezia lui Ion Horea e un amurg prelungit — amurgul unei zile de demult muncite — în tins peste o moară ruptă, peste o apă făcută din ochi de cal murind și din limbi de vacă smulse, cu care mergem alături, întâlnindu-ne numai în melancolie. Dar cel mai adesea, zarea lui e de pâclă verde (râul ăla de abur numit Târnave, cu izvoare în palmele lui Dumnezeu!), verde de iarbă cosită, adică verde stins în floare dulce, când gura serii e încă de carne, verde care nu se uită pentru că, dormind în el o dată, nu te mai poţi scutura de aer de pasăre liberă, fără să devii mărăcine. Noi doi i-am sărutat mâinile Penei Corcodușa — eu, recunosc, ca un golan de Brăila, cu două spice de orz drept mustaţă, darul nostru-n fapt de vară și-n iatac de verișoară, ei, însângerat de adevărul vechilor — și atunci! — desăvârșitelor înfrângeri. Pentru că el vine, ca o chemare de clopot, mai de dinainte de naștere, sau — durere rămasă! — umblă printre două clătinări cu pasul coborât în cocostârci incendiaţi de neplecare spre niciunde…

Las altui timp disperările,
semnele punice,
mă preocupă migrările
începând cu cele germanice…
…și nu aflu niciun remediu
clepsidrei lui Dumnezeu…
Secolii evului mediu

întârzie-n sângele meu.

Ion Horea, zămislindu-și făptura de poet (ne-o facem singuri, să ne-nţelegem!), s-a des picat în două cu lemnul — lustruit de atingerea atâtor creștete — cu care se desparte timpul în zi și noapte. Uneori e bine că o face rar, și deci cu credinţă. El bea cu lingura aerul cetăţii Alba-Iulia, luminat de oasele din fier de coasă ale lui Horea-mpărat, cu luceferi spălaţi în laţul de spânzurătoare al lui Cloșca, bătut, ca să dureze-n milenii, de pintenii lui Mihai-Viteazu, și când va fi băut acest aer al crucii, va trece să bea o altă cetate, căci nimic nu este eternitate, nici zidurile, nici timpul și nici măcar morţii.

Dar ceea ce-mi place mie în poezia lui Ion Horea e… „sentimentul toamnei”…

Orașele-s încinse și-i toamnă în hotar
Sfârșitul verii cade pe noi ca un pieptar.
Și ploaia câteodată e-o ploaie de culori
Prin care în adâncul fântânilor cobori.
E-o pace şi-o rotire-a lumii peste tot
Găleţile răcoarea din adâncimi o scot.
Și ies la drumul ţării ori încotro apuci
Cu umbra lor verzuie coroanele de nuci…

Toamna, în poezia lui Ion Horea, e o mănăstire de pruni spărgându-și sâmburii galbeni și pietroși în propriii ei dinţi și înmiresmând dealurile Transilvaniei cu ceea ce, în mod subtil și dublu rafinat, numim ţuică sau palincă. Sufletul lui Horea, brumat de un cântec pe care mi l-a cântat Romul Ladea când eram foarte tânăr:

„Oile, oile!” și, probabil, tot zăcământul de lapte și produse derivate (eram beat și, sărutându-i inima, peste timp, maestrului, eram beţi, nu-mi aduc aminte celelalte vorbe) e înalt între coastele sfinţilor din mănăstirile de pruni, și când mâna prietenului meu zice (căci sunt și mâini care spun!): „printre butoaie începem să cunoaştem diferenţele sociale ale vinului, titlurile lui nobiliare stabilite și recunoscute de lucrătorii pământului, clasele acestui imperiu împotriva căruia nu se va ridica nimeni”, sufletul meu se umple de „umbra plopilor”…

…Și vom călători odată
Pe unde n-am mai fost nicicând
Ca umbra plopilor, ciudată
Alunecând, alunecând…
Și va rămâne-n urma noastră
Doar tremurarea urnii gând.
Ca umbra plopilor, albastră.
Alunecând, alunecând…

Copil fiind și răsfirând degetele, probabil că simţea cum îi curg pe lângă

genunchi Crișul Repede apoi cel Alb… Cel negru nu știu dacă l-a atins, pentru că nimic defunct în poezia lui!, ci numai continuitate, de pe Argeș în sus, pe Târnave-n jos, fiindcă Horea ne vede pe toţi ca pe un anotimp trecând în alt anotimp numai încărcaţi de atributele celorlalte anotimpuri ale pământului nostru de pâine — și pentru că mulţi nu-l cred poet integral și, poate, nici nu este, în ceas de vară, mă închin păgân cu aceste versuri;

Marea spre tine veni,
și nu erai Annabel Lee
să-ţi spun că noiembrie trece
și nu peste mult va pieri,
să-ţi spun cât se poate, în ceaţa
ce cade pe noi într-o zi,
să-ţi spun cât se poate iubi,
și nu erai Annabel Lee!
Marea la ceasuri târzii
aproape de tine veni,
să-ţi spună cum nici nu se uită
și nici nu se poate muri,
să-ţi spună ce-n voi niciodată
noi n-am fi putut auzi
atât de tăcuţi și de singuri
noi n-am fi putut *auzi;*
și cât aș fi vrut, o, cât aș fi vrut să pot auzi
cuvântul pe care de-o vreme
îl pot între noi bănui,
cât aș fi vrut să știu cât se poate iubi!
Tu nu erai Annabel Lee,
când lungi și albastre fâşii,
tăiate de ploi cenușii,
că toamna în curând va sfârşi.

Cu barba îmblânzită de vin

Petre Stoica umblă într-o caleașcă trasă de libelule. Ca poet, Petre Stoica e un aprilie și un septembrie de altă dată. Și nu poate fi, deci, lucru de mirare atunci când îi scrie unui coleg ca

Ne aflăm pe vremea războiului troian
stimată domnișoară sunt nespus de viteaz…

Vrea să ne spună — și ne convinge! — că e „Copilul habar nu are" sau bufonul care-și scoate halebarda de sub pat într-o seară când ne doare umbra verde-a

asfinţitului în care am fi putut să dezvelim faţa lui Dumnezeu sau a dragostei celei mari și n-am îndrăznit. Utilizând măsuri de greutate din zilele când bunicile încercau să alunge moartea punând gutui în geam sau strângând mijlocul mireselor de turtă dulce în cingătoare de stafide (spre a ne tulbura nouă, nepoţilor, cerul gurii, cu un gust nepieritor și pe urmă nemaiîntâlnit), Petre Stoica ne poartă pe sub roata zodiilor, lăsându-ne impresia că atârnăm de întâmplările trecutului nu cu amintirea, ci prin două funii care nu s-au putut aduna în ochi de spânzurătoare sau în laţ de păsări — întâi, fiindcă au fost împletite de un păun, la lumina de fum elenic, din garoafe, o șoaptă de tango și plecarea poetului în lună, al doilea, pentru că oricât de neevlavioase, funiile încep și se termină în două măciulii de păpădie crescute sub altar; cred că Nichita sau Breban —, sau Hagiu, sau fiecare din cei trei mi-a deschis în prima tinereţe o poartă de grâu copt spre un pod cocoţat deasupra Bucureștilor, la care se ajunge printr-un burlan de piatră, unde Petre Stoica legăna pe picior un copil dolofan (și azi mă întreb cu ce putea să-l hrănească?) și striga spre stră zile marelui oraș:

După trecerea ploii devenim profeţi și spunem în cor
vom avea mai multă glucoză și mai multe urzici…
…devenim profeţi și avem o încredere oarbă
în bărbile piticilor de gips din grădina părinţilor
în rest medităm.

Nu puteam bănui că va scrie mai târziu versul năucitor:

Un rechin cu numele de votcă mi-a băut numele și viaţa.

Acum, când și eu și el suntem, într-un fel, tre' cătorul de demult, când știm că

Moare copilăria și nu rămâne decât
albul cretei cu care să-ţi scrii
pe negrul palmei negrul treflei din jocul pierdut…

mă gândesc cât de frumos am hoinărit noi împreună, fluierând foarte mult a dispreţ, dar mai mult a pagubă. Și-mi vine să cânt c-am trecut cu sufletul poticnit în vii și livezi peste groapa mizeriei în care ne-au rămas două roţi de izmă, smulse din inimă, ca să nu mai pută îngrozitor nămolul pentru cei ce ne vor lua urma. Mă jur, cu Petre Stoica am băut vin dintr-un iepure de casă, într-un anotimp de păstramă. Venea, pe sus, un vânt în frunză, ca dintr-un blestem al lui Voiculescu, eu m-am făcut zimbru și Petre Stoica plop, el a zis, șoptit, din Hölderlin și din Georg Trakl și-alături lumina teiul bătrâneţii lui Martin Heideger. Bănuiesc că în jurul nostru toamna era foarte veche, ca un sigiliu rupt sau ca un preot fără biserică, și departe.

…departe
dincolo de pădure
foarte departe
liniștea în urechea lupului.

De câţiva ani, Petre Stoica s-a retras în câmpie. S-a mutat la marginea continentului, undeva, pe lângă zăvoaiele Argeșului. S-a schimbat în tufă de jaleș. Vreau să cred că și-a făcut rost și de-o luntre cu care, pe vreme rea, trece păsările din drumul mare în hăţișurile pline de negură ce se rostogolesc spre Dunăre. Cu oamenii, fără îndoială, nu se încurcă. Singur și de parte îi iubești mai mult. Acum, când plouă, îl simt stând la geam și gândind astfel:

am sădit o vie
hoinarul beţivul mi-a băut întreaga recoltă
și a plecat cu barba îmblânzită de vin
ninge peste încălţările lui de cărbune…
……..
…hoinărind cânta
amintindu-și lungile asprele drumuri
și trandafirul se deschise în mii de petale
fiecare petală tâlcuind câte-o zi din câte au fost
și ghearele caută mierea din miezul de nucă
pentru rănile anilor.

Îndrăgostit de-un zeu pe jumătate sunet

Cezar Baltag… e un dar pe care mi l-a făcut un fulger înnoptat dintr-o vară a tinereţii, parcă spunându-mi:

Crinii de palidă flacără
ai miazănoaptei se aprind
Inima mea e castelul
prin care trece Harnici citind.

Cui cânţi uitarea mea blondă,
tu stearpă risipă de tei?
Nu lăsaţi să se-nece Ofelia
în verdele ochilor mei.

Bântuie luna. E-o toamnă
a frunzelor din capitel.
În stânga trece Horatio
„Sau numai o parte din el.

Locuit de înţelesuri împletite-n mâine, e ca o parabolă, iar uneori ca o tavă de capul unui rege dat pieirii, Baltag îmi umple uliţa prin care bat toaca singurătăţii cu arţari coborând spre asfinţit. Când îl întâlnesc se face-n jur un început de toamnă cu biserici mici și-n văzduhul dintre ele se zbate-o credinţă de mătase. Și mă simt cu:

…frunte în Casiopeea,
gleznele-n Săgetător…

Cezar e o coamă a chinului pe care se sparge, incendiind cuvintele atinse de gravitaţie, un centaur venind din toate furtunile risipite:

Despină a frunzelor, iată-mă.
Sunt eu, așteptat și străin.
Ciudat îmi răsfrânge fiinţa.
Departele din care vin.

„În sufletul lui prinde noduri lemnul încordării. Pare mereu adânc plecat peste undele unui râu curgând în mitologie. Sau poate caută rusalii în câmpiile unui pământ necunoscut, ori poate sămânţa din lucruri și măsura ceasului cu os de diamant, care-l devoră cu pleoapele lui verzi și neclintite?

Ei *în ochii mei trăiesc,*
ei în ochii mei iubesc
ei în ochii mei gândesc,
ochii mei și-i amintesc.

Trece Nimeni visător,
blond și înmărmuritor,
printr-un veșnic șir de numeni

Cel ce nu ea venit,
cel ce e s-a risipit,
lângă tâmpla mea începe
plus și minus infinit…

În clipele lui de înfrângere, clipe când șarpele urcă cu luminarea în cuibul de barză, Cezar îşi închide corăbiile-n zid și se îngroapă el însuși îndărătul unui surâs întâlnit pe glicinele scufundate sub păsări. Și tăcerea lui, atunci, e odihnă în ţipăt. Am tatuat, împreună, cu fosfor din ochii pisicilor care ne-au tăiat calea (n-am căzut noi împreună și de la „Luceafărul” și din alţi pomi cu coroana știrbă?!) braţul străzii Cuţitul de Argint și genunchi îndoliaţi de rouă. Dar spre deosebire de mine, carele, într-o zi, m-am aruncat în cap și am rămas în continuare în poziţia asta, el s-a făcut

totdeauna numai de lemn de palisandru și numai rareori de lemn câinesc. Îndrăgostit de-un zeu pe jumătate sunet, Cezar plutește pe străzile Bucureștilor, ţinând în palmă o moară la geamul căreia râde o fecioară de arţar.

Cântând îşi *deschide*
poetul hotarele destinului…

O, tandre viziuni, o dulci ispite

Poet care îşi spune basmul sângelui,

(aceste pasări cresc din mine
……...
dar nu se pot de mine despărţi
sunt unica lor hrană
și cât mai am un jir de sânge
le simt făcându-și cuibul pentru pui
născând în umbra celui ce le-am fost
ciudata vegetaţie legănătoare…),

îndrăgostit de culori și de cuvântul vulnerabil să se schimbe-n zodie. Ca om, Grigore Hagiu nu trăiește decât două anotimpuri: toamna și iarna. Primăvara se pierde cu pictorii și cu zugravii de biserici. Nu vă-nșel, l-am văzut pe pereţi de biserică stând la *Cina* (cea de taină) lângă Iuda, şoptindu-i pe sub podul palmei: ascultă, mă, după vânzare, te-ntorci cu banii și plătești masa. Vara, habar n-am pe unde se duce; ci ne va mi-a spus că l-a văzut la Otopeni, numărând avioanele; se poate, e-n stare.

Toamna, când merele se logodesc cu lumina melancolică a dealurilor dinspre Muscel, apare pe bulevardele Bucureștilor:

Ba da, e vremea, este timpul,
deschisă-i, să deschidem ușa.
Uscată-n urne stă cenușa
și nu mai prevestește ploaie,
furtunile s-au depărtat.
Nu, nu mai sunt aproape,
orice veţi zice, nu mai sunt
Dar tremurul de sub pământ?
Dar fulgerul de peste ape?…

Și înaintează spre iarnă, necunoscând o clipă „Greul șederii pe loc”. Legea lui de căpătâi e dansul mișcării, prietenia şi-o falnică nepăsare faţă de timp, de durere și de ce-o fi să se întâmple mâine. Ochii lui, mereu aprinși de bucurie par să

citească pe cer numai versuri scrise de el:

Noi ne visăm unii pe alţii
urcând din visător în visător
sacrificând pe cei visaţi
bucăţi din noi visează
alte bucăţi din noi
ne suprapunem visului de vis
privind mereu câte puţin
de nu am fi mereu visaţi
chiar și cu pierderile noastre.

În tinereţe, când umblam după pământ în București (cam cât duce o rândunică pe aripi), Hagiu ţinea un cap de stână goală, largă cât distanţa dintre urechile măgarului, într-un sub sol pe lângă Radio, și m-a luat să dorm la el, pe un pat acoperit cu o scoarţă imitând timbre din toată lumea.

Treceau pe-acolo: Labiș, Aioanei, Petre Stoica, Rautki, Piliuţă, Vasile Niţulescu — unii veșnic daţi cu bidineaua.

O, *tandre viziuni, o, dulci ispite,*
la despărţire,
la plecare…

mă juram să nu mă mai întorc, dar seara mă înfiinţam din nou. Și când Labiș s-a dus pentru totdeauna (ceas de asfinţit în vad cu luceferi), în locul lui a apărut, de la Ploiești, Nichita, dat în Paște, cu o șampanie la subsuoară, urlând toată noaptea poezii nepublicate, bocete, râsu-plânsu, cântece de dragoste nepetrecută și cântece de javre din mahalale sparte cu cuţitul.

Motan m-aș fi voit să fiu.
C-un ochi sașiu, cu-n ochi zbanghiu…

Grigore, exmatriculat de la Institutul de teatru (lipsă de respect faţă de-o franţuzoaică: *Din somn sărind de-a dreptul / în arbori și în flori),* cășuna pe mine (eram colegi de grupă, la filologie):

— Mă, mâine avem armată, dă-i una peste gură!

— Mai bine scot bazuca și-l curăţ, pe cuvânt de onoare.

— Nu, bazuca o ţinem pentru Lucian Pintilie.

Care Lucian Pintilie tabăra pe noi cu povestiri pentru copii: „Locomotiva roșie", „Mânzul dreptăţii" și alte isprăvi stilistice. Pintilie era îndrăgostit de Marylin Monroe. Noi nu. Noi o dispreţuiam. Din cauza lui Vasile Niţulescu.

Umblând cu ţuică de Pitești, Vasile ne convertise ușor la ideea că o femeie care și-a început cariera lângă un sergent de poliţie e cel puţin nesigură pe sentimentele

ei.

Grigore mi l-a dezvăluit întâi pe Brâncuși. Și pe Ţuculescu. *„Cel chemat să se știe mai bine și să rămână are o mie de feţe”.*

Îndrăgostit de pictură, ca o sticlă de vin de fundul fântânii sau de albia cu gheaţă (nu știu de ce naiba ne plac nouă comparaţiile astea), Hagiu, mai bine decât toţi oamenii pe care-i cunosc, știe să descopere într-un tablou duhul ploii care va să vină, zidirile de fluturi, ceasul de floare și umbra tainelor nedezlegate. Nu colecţionează tablouri. Le dăruiește. Unde e o nuntă sau un botez apare și el cu un carton sau o pânză. La cinci nunţi — cea mai tare a fost aia de la restaurantul Turda, de lângă Depozitul sanitar, când am dansat geamparalele cu mireasa și l-am suit în tingire pe nunul mare — tinerele perechi ne-au înapoiat tablourile, zicând: mai bine daţi dumneavoastră câte 25 de lei, că-i treaba mai sigură. În urma acestor eșecuri, trăite cu toată fiinţa noastră, a scris Hagiu poezia

Cuvenita rigoare

E bine
totul este cum trebuie
spuse piatra mâncătoare de ruine
spuse iarba și mai spuse
arborele înmuiat cu tot cu frunze
întărit în razele de lună
e bine.

Hahalera de la Cornul Caprei

Pe scândura gardului lui Romulus Vulpescu aș scrie cu cretă colorată, șterpelită de la copiii care joacă şchioapa: și nu ne duce pe noi în ispita iubirilor prea mari. Hahalera bucureșteană are în Vulpescu unul din cei mai strălucitţi reprezentanţi. E spin de aur în barbă de in părat și popă fulgerat de anateme trecând în seară verde, plin de cântec subţire și de pofte păgâne, pe uliţi înguste, prin mahalale luminate cu arnici și ochi de fată fugită de acasă ca să bea puţină ţigănie.

Toamna și primăvara, dar mai ales toamna.

Vulpescu mănâncă brânduşi din Isarlîk (violetele de Parma îi fac bube pe nări!), de aceea se pricepe să ia pulsul gutuilor și să înjunghie cu un fir de iarbă duhul florilor de măr. Ascultaţi:

Vine-o vârstă, vine-o veste.
Vine-o vreme, vine-o vamă.
Vine-o voce, vine, cheamă:
Cheamă clipa tuturora.
Cheamă, vine, pleacă, este…
Vine vama să-și măsoare

Porţia de har.
Vine vama cu-nchisoare.
Căci am fost tâlhar.

Ne-am cunoscut într-un timp de ne-mpliniri vitejești, de ambiţii îngenuncheate și învinse și de zăpezi de care nici mie și nici lui, care l-a tradus dumnezeiește pe Villon, nu ne pare rău că s-au petrecut. (Noaptea, uneori, sar din somn și mă întreb de ce trebuiau să se întâmple?!)

Ningea cu ploaie sau ploua cu sfârc de zăpadă în ziua când ne-am cunoscut — și lunecam prin vis ca vinul de împărtășanie pe gâtul elevilor ce-am fost, ca un înger în somnul de miere albă al pădurii unde se arată ieșind din dedesubtul fiordurilor scandinave doi vikingi de un leat cu prima corabie, ca să șlefuiască paftalele ce strălucesc pe burta lui Vulpică la întâlnirile cu cititorii. Era în ajun de Anul Nou, în holul Facultăţii de filologie, el era încălţat cu teniși uzi și vorbea cu Ahoe despre Charles d'Orléans (alt poet pe care l-a tradus dumnezeiește), eu mâncam cireșe congelate, dăruite de Andriţoiu, scuipând sâmburii în calea profesorului Al. Graur care mă trântise la lingvistică afectivă (obiect cu care nu mă înru desc nici astăzi), iar afară bătea vântul cu multă mânie, dovedindu-ne fără putinţă de tăgadă că toţi suntem acoperiţi de același cer gri: și calicii și americanii. Ahoe a urlat vreo câteva poeme, apoi i-a răspuns Vulpescu, și Ahoe s-a făcut vânăt, a înţepenit și l-a luat boala, copiilor, fiindcă dăduse peste unul care vorbește cu două râuri mai mult decât el. Cu Vulpică îmi place să beau, îmi place să mă apuc din nou de fumat sau de ţesut covoare, pentru că în preajma lui nimeni nu mai are timp să sufle o vorbă. El povestește și tu lucrezi. Vulpică umblă prin lume ca un fel de donna Alba, purtând legate de umeri două aripi de șoaptă neîntreruptă și doi pereţi de vorbe compacţi din care poţi face pa late pentru Cassanova, locotenenţi de artilerie, funii pentru spânzurători, sau epitaf pentru frunze:

Frunzele în ramuri?
Prizoniere.
Libere să freamăte? Părere…
Liberă *e frunza doar spre toamnă:*
Libertatea clipei o condamnă
În *căderea liberă, pe drumul*
Consumat între pământ și tumul.
De iluzii veșted se desparte
Liberă o clipă-n zbor: în moarte.

Lui Romulus Vulpescu, Jarry i-a împrumutat un pistol cu capse ca să împuște francul toată viaţa, Rabelais i-a dăruit un boboc de gâscă pe care să-l treacă mai departe, după întrebuinţare, dușmanilor, iar umbra lui Manuc-bey, să rând pe o fereastră din Calea Moșilor, i-a lăsat veninul aventurii, care în piscul ei de otravă se numește poezie:

Nu-ţi pasă — îţi închipui! — crezi că uiţi.
Dar gâtul sec de patimi vrea să urle
În ce pupile poţi să te mai uiţi
Să nu vezi abolirea primei turle!
Sunt îngheţate buzele-n oraș;
De milă — calde, coapse-n așternuturi;
Sleit — surâsul tău de nărăvaș
Pe care, cinic, n-ai cum să-l mai fluturi…

Vulpescu s-a născut pentru a fi artist sau orator la Cornul Caprei din toate parcurile lumii. Lacom, el a ales amândouă variantele. Dar nu numai de aceea ne e drag.

Jarul tingirilor din Bazar

S-a născut într-un crater asiatic, la Medgidia.

Pe buza de smarald a gropii, ciulinii se hrăneau cu vânt, dropiile cu ciulini, ovăzul cu pustietăţi, caii din tabunuri cu spumă de mare, tătarii cu ferestre oarbe, Dunărea cu pepeni, cu frontiere trecute numai noaptea, cu gânduri de adolescent pierzându-și urma în Bosfor și-n Indii. La nașterea lui, luna semăna cu ochiul dracului, ielele aveau trup de arșiţă, ţâţe de iarbă în care pârâie focul și norocul se îndopa cu grauri între lacuri sărate. Prin urmare, Leu e o bucată de fagure din ţărmul Dobrogei, fascinat de crivăţ, de vârtejuri de nisip, de floarea soarelui și de semnele enigmatice răsărind pe fruntea Deltei înainte de a izbucni furtuna. E plin de grâu, de iepuri și de prepeliţe pe amândoi umerii gândului, e plin de lut nebătut de ploi în toate cutele dorului și-i plin, în apusul tâmplei, de coviltire de rogojini sub care dănţuiesc ţigani nomazi. În cărţile lui cele mai bune, eu aud ropotul hergheliilor din Dobrogea gonind să bea aurora și luceferi din ferestrele Brăilei, simt patima și vi ciul subţire, cele două leacuri de viaţă nesăbuită și dulce și trândavă care au făcut slava Balcanici — picături de sânge adunate cu pumnalul din Orient și strecurate în potirul nostru. Leu e amestecat cu petrecerea, ca aurul cu trădarea, cântecul cu moartea din dragoste și cuţitul cu nopţile tavernelor din port. Asta pentru că atunci când era mic, taică-său (Dumnezeu să-l ierte pe Dom Papa că m-a curăţat de-atâtea ori la pocher) negăsind o creșă în Medgidia, îl închidea pe Corneliu ziua într-o popicărie, noaptea într-o cafenea, iar sărbătoarea îl ducea la Constanţa, să-i arate pescărușii de la streașină Cazinoului.

Leu îşi poartă singur sâmbetele: adună vin din toată ţara și-l duce la păstrare într-o casă din Poiana Ţapului, exact în perioadele când toţi prietenii săi se află în vacanţă la Sinaia. Gândindu-mă la pivniţa lui, afirm răspicat că eu urc la munte ca *să cobor.*

Leu scrie ca un om care a umblat cu mâna prin jarul tingirilor din bazarele Levantului. Povestește iubind. Scormonește în arome cu un crin galben. O barcă de sidef plutește pe valurile Fetei Morgana. Moartea, în Halima, e iluzie, ea nu se

petrece decât pe fund de amforă și e secretul, păstrat sub pecetea neagră, al celor duși. Dropia e mai eternă decât moartea, triumful e un mânz și o poveste. Nemurirea trece din vorba în urechea care îl ascultă. La noi se termină Europa sau începe visul? într-o zi, fiindcă amândoi iubim Dobrogea, trebuie să înălţăm în pragurile ci de basm mari lespezi de sticlă neagră și albastră de care să atârnăm șiraguri de scoici pline de vuietul câmpiei care se varsă în mare.

Cu Leu mă întâlnesc și beau într-un pridvor de piersică. Și nu ne desparte niciodată decât un spic de secară.

Ca un măr de Parma

Doctorul Al. Ivănescu, purtat în slavă de ideea că oamenii au nevoie, în egală măsura, și de mângâiere și de poezie, arde în candele de os legende, cântece aduse din iarnă, înserare nostalgică și o ţandără de lemn de mahon, ca să știm că scârţâie în minutarele ceasului, alături de gloria timpului, și zvon de pădure crescută din osia pământului și un turn în care schelălăie foamea și tristeţea…

N-am știut că tăindu-mă-n sticlă
O pot colora
O, lumină!
Din sângele cui ai făcut iarba verde?…

Cu mâna care vindecă, Al. Ivănescu așterne în pervazul inimii răchite roșii, îngeri ca mere de Parma, oglinda ploii și câte un bulgăr de sare ca să-l lingă, fie o căprioară, fie o balerină de fier.

Urăște umilinţa, care e semnul dilatat al milei de sine, fiindcă se hrănește cu hașișul orgoliului, urăște armele stivuite în formă de altar și crede, fiinţă din fiinţa lui Sinbad marinarul sau al unui Cristos cu dinţi de cal, culcat între snopi de grâu și de mohor, că nu s-a născut și nu poate să se nască secunda în care viaţa să fie mai ieftină ca pâinea și ca glonţul. În dragostea lui pentru Bacovia, pe care l-a tălmăcit în limba rusă, plouă cu safire și cu pulberi de bronz, cu destin negru ca o rotire de corb în viscol și cu o carafă de vin răsturnată într-un genunchi în faţa focului din vatră, în faţa reginelor ce se întrupează din flacără scăzută în lungile seri de decembrie.

Mi-e drag fiindcă e încet la mânie și mereu odihnit ca prieten. E ca o duminică încărcată cu presimţirea zilei de luni, când lumea începe din nou să creadă în vis și speranţă.

Gnomii din glastre cred
că pentru din ști scriu poeţii
că pentru ei au inventat profeţii religii
că soarele se-nalţă pentru ei
că pentru ei se-ngeamănă ziua cu noaptea
și fecioara așteaptă copii de la zei.

Iasomia liniștii

Venind din zări sculptate-n fag, Dragoș Vicol aduce cu el o lume în care pocnește primăvara din frunze și femei subţiri de cântec, desprinse din coapsa Dragomirnei, beau ulcioare cu lună.

În vioara lui de dor se frământă nopţile transhumanţelor, galopează haiduci prin splendorile Bucovinei, Cosânzene împletesc brazi în ușa hanurilor, vinul așteaptă voievozi — ctitori de mănăstiri, merii tipăresc culoare roșie ca-ntr-o decapitare a soarelui și se deschide un basm cu pajure.

Vă *poftesc în ţara mea de la Nord,*
pe pământuri vechi cu bouru-n peceţi,
treceţi pragul obeinelor și veţi intra
sub cupolele albastrului Voroneţ
Aici v-așteaptă plinea și vinul dragostei…

La București sau în altă parte, el e mereu în Nord — în septentrionul cu zimbri, cum atât de frumos o spune — în marile păduri cântând ne încetat și lepădând pe ţară nesfârșite clopote de rouă, cu chipul luminat de fântânile Sadovei, cu inima ameţită de trecerea dintr-o zare într-alta a domniţelor de ceaţă, cu ochii albaștri atinși de zăpadă, de un fir de rosmarin și un fir de lerui-ler. Acolo urcă în el deplin iasomia liniștii, cetina îi scaldă fruntea cu aer rotund, Bistriţa aurie îl înconjură cu turle de legendă și pâraiele îl cheamă cu păstrăvi de argint.

…Când coboară soarele pe Bistriţa, sunt răsărit și apus.
Când ies cerbii din culcușuri, sunt iarbă și rouă.
Când sună clopotele la Putna, mă frâng în două:
Jumătate mă duc cu oștenii cei de demult
Jumătate rămân aici pasul și taina să mi le ascult…

Dragoș Vicol, chiar și în supărări, e plin de frunze în care sună o ploaie cu dulci căderi din lumină verde de luceferi. Înjurat de un prost cândva, el nu s-a clintit de pe temelia lui de zâmbet și de om pârguit în zodiile Bucovinei.

Eu și el ne simţim mereu alături ca torţele unui ulcior plin cu multe dimineţi albe.

Ghioc vioriu, amintirea…

Cu obrajii rotunzi și alcătuiţi numai din surâsuri, aplecat pe zile singure și pierzându-se cu bucurie în desăvârșirea nostalgică a Moldovei.

George Bălăiţă îmi umple drumul, când îl întâlnesc, cu o lumină în care încolţesc pulberi roșia tice, desprinse din amurgurile încununând fruntea Ceahlăului. Păgân pe câmpia literelor, el și-a construit o lume în două zile, umblată de doi câini care taie negura, împungând cu boturi prinse în belciug de aur. Păsări fără o patrie în timp se zbat în roţile acestei lumi. Ucenicul e neascultător. A băut vin din petale de tranda fir în pridvoarele de lemn ale celor doi magi tutelari ai povestitorilor români, Creangă și Sadoveanu, dar a știut, spărgând hotare de farmec, să fugă de sub zodia lor și să nu moară. Căci, întârziind sub scuturări de argint, s-ar fi schimbat într-un peisaj bucolic, sporind numărul ce lor înfrânţi de frumuseţe, al celor topiţi, cu creionul în mână, în poieni pline de răsărituri.

Ţine de destin, dar mai mult de inteligenţă (sau de întâmplare!) ca să găsești clipa când să furi două diamante din mitra patriarhului și să-ţi aprinzi lampa singurătăţii tale. E scris, deci, cu pană de colibri, că Bălăiţă s-a născut să izbândească și să fie înjurat pentru asta. Cât mai mult, pentru că știe să îndure și să-și păstreze nealte raţi brazii sub care te oprești să visezi.

Păstrez ca pe un ghioc vioriu amintirea unui sfârșit de martie, început de aprilie, pe care le-am petrecut în Moldova, împreună cu George Bălăiţă. Zile de coborât între prieteni buni și în timp vechi. Presimţind că de la patruzeci de ani încolo toate lucrurile se întâmplă numai ieri, am chemat atunci lebedele din Balta Brăilei și le-am pus să înoate în apele și ploile căzând parcă din legendă și mit peste Agapia,

peste Văratic, peste Humulești, peste Neamţ și Vovidenie. Nu mai străbătusem niciodată acele locuri și trăiam impresia vie și fantastic de odihnitoare că-mi fusese dat să fac acel drum patetic numai lângă umărul lui Bălăiţă (el purta doi ghiocei în buzunarul de la piept și se cunoştea cu toţi mestecenii). Și se mai legăna în sufletul meu un ciorchine de glicină care-mi șoptea că chiar dacă m-aș fi născut în alte părţi ale pământului tot aș fi venit aici să-mi luminez inima cu istoria unui neam nebiruit, stăpân pe datini nepieritoare. Și la fel m-ar fi bucurat să-l văd pe Bălăiţă cum, intrând într-un șopron, la Agapia, cu o măicuţă bătrână, ca să prindă un pui de găină, s-a întors ţinând în palme un arici.

La Văratic am sărit gardul amândoi și am sărutat pădurea de argint, ascultând cum, mai sus, în munte, sunau, ca să fie plină de cântec toată Moldova, codrii de aramă, la Humulești, am rupt fiecare câte o pagină din cărţi scrise de noi, am făcut motocei și i-am atârnat de horn, deasupra vetrei, apoi ne-am dus și ani intrat îmbrăcaţi în Ozana (pe Dumnezeul meu, când noi ne udam picioarele, o huidumă de călugăr trecea podul cărând un scrânciob în spinare!) și, la sfârșit, după ce ne-am înnoit sufletul pe terasa casei de la Vovidenie, unde Sadoveanu privea cum fulgerele plimbă stejari arzând prin rupturile cerului, am făcut popas la Branișteși-am băut vin galben. Iar Bălăiţă mi-a spus o poveste.

Eu, zice, eram copil, pionier, și-ntr-o vară, am venit aici în excursie. Ne-a prins o ploaie năpraznică. El era bătrân și bolnav, sta sub strea șină, privea cum clocotesc peștii în iaz, iar când, s-a întors o clipă și parcă mi-a zâmbit, am știut că voi fi scriitor. Toată viaţa voi crede că numai mie mi-a zâmbit atunci… Știi că la moartea lui sfinţii părinţi de la Neamţ au făcut slujbă și-ngenuncheaţi în biserică au citit capitole întregi din *Fraţii Jderi?*

Fire convulsivă și imprevizibilă am fraterni zat cu George Bălăiţă mai presus de orice, fiindcă el e alcătuit în întregime din surâsuri rotunde și din liniști albe.

Epistolă către chaldeeni

Mi-a mâncat toate miercurile și vinerile din posturile de peste an și m-a legat c-o funie dulce de piciorul sâmbetelor cu ghinion. El se numește Nicuţă Tănase, se bărbierește cu corcodușe și mănâncă îngheţată cu briciul. A făcut totul de-a-ndoaselea (în afară de Dănuţ), cotizează la Rapid, bea cu Nicu Constantin (și mă-njură pe mine), calcă pe câini, scapără din veveriţe, spală dușumelele c-un iepure și într-o zi o să construiască un pod între mansarda lui și restaurantul la care e dator din tinereţe cu suma de trei, bancuri bune, cu un prieten și două paparude de împrumut sau de căpătat. Pe vremuri mi-a dat un pulover, la Sinaia, și m-au sărutat trei fete-ghid și o chelneriţă și toate mi-au zis: mă, Nicuţă, tu ai tendinţe de îngrășare, vezi și ţine regim, căci altminteri tu ai plecat frumos de la Hunedoara.

În viaţa mea, mărturisesc, huăindu-l, i-am urat de multe ori sorcove rupte, gândaci pe copac, vanilie în basma și schijă în cozonac, fiindcă e un prieten lipsit de scrupule — cum te vede cu o fată care-ţi respectă talentul, o ia de mână și dus a fost și buză umflată ai rămas. El scrie cu urși fugiţi, mere tăiate în patru și aruncate

în pahar cu vin roșu, cu două muscele bătându-se cap în cap (din cucuie ies dramaturgi, lăutari și fraţi cu mina strâmbă) și ajunge să râcâie în peretele lumii cu degetul unui tată părăsit de toţi și iubit de moarte. Adoră derbedeii, clinii, liliacul, ţiganii, mahalaua, dragostea din buruieni, biliardul, fericirea altuia, ţuica botezată, icoana făcătoare de minuni, dumicatul rămas în beregata sinucigașului și cărarea spre Izvorul Rece, braseria Riegler și Cabana Cumpătul. Noi doi ne-am înecat în zăpezi, am dat în lapte de la aceeași iadă, am îmbogăţit șoferii de taxi, am căzut cu pometii obrajilor într-un sfârc de lumânare-donatan, am înjurat tot ce ne-a ieșit în cale și am scris Sfântului Petru o epistolă către chaldeeni:

Domnule, de înviere vom tăia doi miei și te rugăm fierbinte să ne trimiţi ca invitat o îngerească brunetă, cu care să consumăm pulpele și să jucăm arșice pe trădările lui Iuda — băiatul ăsta e un repetent pe lângă noi, fie-i gunoaiele aproape!

Ascultând zodiile

Frânt de lună la mijloc, Hauser îşi poartă picioarele printr-o zăpadă târzie, sub care se presimte apropierea unui crâng închizând iarbă în colţită, iar capul pe lângă nădejdea ferestrelor de a primi lumină din ochii necunoscuţi, din car ne de fruct mâhnit sau dintr-un sâmbure gândind izbucnirile toamnei în viţa de vie. Tăcut și avid de uși deschise, asemeni bărbatului rămas singur în sala unde s-a sfârșit un bal, Hauser duce în oase întuneric străveziu, iar în buzunare o sabie ruptă mărunt, gata să se adune cu minerul, dacă e nevoie, într-un pumnal al răzbunării. În depărtarea lui, ca de turn privind melancolic dealurile din zarea Mediașului, se rotește tot timpul, nevăzută, o pajură care nu rabdă coborâri de umbră veninoasă în palidele poieni ale visului. Jumătate din razele cercului său adună soare din Transilvania pentru prieteni, iar jumătate întărită câinii să se suie pe garduri. Hauser se arată totdeauna întreg, dar eu știu sigur că-și poate uita inima, o mână plină de mângâieri sau mintea lângă un om pângărit de durere și umilinţă, într-un oraș amestecat cu petale negre sau într-un cântec prin care trec, mărturisite iubirii, fete de la Sibiu, crengi de busuioc ascunse între sâni și, cel mai adesea, nălucile tinereţii noastre, — mereu chemate să întoarcă primăveri, să legene triumfuri risipite.

Tăcând, poate va fi ascultând zodiile. (E adevărat, Arnold, că unele locuiesc într-un cap de miel spart?!) Cel mai înalt lucru pe faţa lui: ochii. Două scame de fulger, ascuţindu-se pe piatră. Înapoia lor, pe ape verzi, lunecă spre adâncimi, cu zvâcnet de scoică fugind din limanuri dulci, gândul dur că îndoiala trebuie să ne bea sângele din literă și din nume. Hauser e stăpânit de îndoială, ca o prăpastie de tunet, o cultivă și o pune de-a curmezișul în drumul morţii. Un om, Adolf Sommer, dispare în marea noapte a dezertării noastre, de amintirea că reia doar fiii noștri dacă se vor scutura, și nimeni nu-l va mai găsi și pentru că nu va mai fi găsit nu se va mai rosti nici adevărul: Adolf Sommer a fost nevinovat. Uiţi un ulcior pe câmp și te întorci de-acasă după el — un om pierind ar trebui să urce mari talazuri de spaimă în somnul lumii. Dar unde și când se va întâmpla asta? îndoielnicul raport ai lui Jakob Bühiman e un ţipăt care vine să ţi se spargă în auz înainte de-a se porni

să cânte greierii și să trâmbiţeze cocoşul clipa trădării. Aurul cuvântului descreşte și pe cărare, cu cap de șarpe, se arată frica.

Tiparul lui Arnold Hauser e un râu oprindu-se ca să salute clipa scuturării crinilor. Sus, pe cer, nori îndrăzneţi și miresme amare. În curţile ce se sfârșesc pe maluri se culeg merii. Mere și crini, dar undeva, nepedepsit, un soldat taie un vișin cu sabia.

În cumpăt de lume minunată…

…la Mogoșoaia, în nezăbovindă tinereţe, beam vinul turnându-l într-un clopot de oaie. Din ochii mei de-atunci se mai strecoară în ziua de azi lu' ciri împletite din sânziene albe, lupi mistici, iederi insolente, câmpii mănoase, cătini ornamentale, mușterii de petreceri scelerate, duzi japonezi legănându-se ca gheișele, botezuri, înmormântări, fete venite în colind, flori exotice risipite pe te rase și rânduri nesfârșite de ţărani îndrăgostiţi de vișini și vorbind despre nălucile prinţilor. La Mogoșoaia, ca nicăieri în altă parte, sunt zile de iarnă în care ninge bilingv. Peste salcâmii cu ciolanele arse, peste șirul de plopi trăgând îngerii în ţeapă, peste trenurile zdrobind marginea nopţii, peste biserica învelită cu porumbei ninge tihnit românește; peste cuhnea domnească, peste foișorul de piatră care a văzut atâţia boieri mari și voievozi, peste loggia de marmură dantelată și pardosită cu frunză de aur ninge într-o limbă vorbită în strană de umbrele câtorva aghiotanţi ce-și ascut pumnalele pentru o lovitură de palat.

Aceeași zăpadă, la Mogoșoaia, hrănește viaţa și lărgește moartea. Capodoperă și în același timp fals celebru. Fruct aromat și imitaţia lui în ceară. Pasăre bătând din aripi la fereastră când luna scoate pui în poduri și fântână în care nu mai coboară timp înzestrat cu ape. Toţi cei ce-am trăit sau mai trăim acolo iubim năval nic Mogoșoaia. Dar parcă mai adânc decât toţi, cu un simţ al lăcomiei și posesiunii totale, Sânziana Pop. Coborâtă din Scheii Brașovului, unde cânta serenade la trompetă şi se umplea de furtuni stârnite de orga din Biserica Neagră și de sunetul literei lui Anton Pann, căzută în te-aş cul lui Coresi, Sânziana a intrat în opalul Mogoșoaiei, în crângurile ei scânteietoare ca într-o chemare de chiparoși, ca într-un alfabet de miere și de cercei furaţi. Lemn de nuc, Mogoșoaia. Te lipești cu ceafa la el și visezi Bizanţul și cărările Ierusalimului. Și rămâi o viaţă aplecat pe lacul unde, din cinzeci în cinzeci de ani. Mă năstirea Hurez vine să-și răcorească lacrima lumânărilor și să-și vadă porţile și tâmplele ce i-au fost luate ca să împodobească palatul.

Sânziana știe toate poveștile din care s-a zămislit Mogoșoaia. Le caută, le ascultă și le înșiră-n pagină. Hrănește cu legende șarpele de aur de sub pragul casei, ca să nu se ivească paragina. Știe lăstarul și zăvoaiele unde vin privighetorile să limpezească apă-n gușă ca să aibă Dumnezeu cu ce se spăla pe mâini, știe sigiliile de frunză uscată și pământ îmbătat de primă veri unde răsar cei dintâi toporași și tămâioare.

Trecând să iubească acea brazdă de neasemuită câmpie în care și-a îngropat

izvoarele Brâncoveanu, Martha Bibescu a semănat un gând de-al lui Marcel Proust și șapte inele cu diamant din călătorii în Orient, iar Constantin Brâncuși a plantat cruci de piatră, cu umerii groși, cărate din Oltenia (niciun mort dedesubt, fiecare cruce se adună-n pâlc cu alte patru sau cinci alcătuind parcă sfaturi ale ţării care spun că răbdarea noastră curge în eternitate), Sânziana a schimbat crinul nemuritor al zăpezilor de munte pe taina Bărăganului, ţesută din ierburi, grâu, vin, gâlceavă și Crivăţ. Floarea reginei de pe Piatra Craiului schimbată pe un fluture; bradul pe un salcâm în care urcă dovleci roșii și tigve pentru păstrat sarea sau ţuica; ospăţul cu came de căprioară pentru o masă cu grauri rumeniţi la foc scăzut; stânca despicată de fulger și străjuită de vulturi pe o luntre mică plutind pe ape calme, între maluri de trestie, luminate de sălcii fugite de la nunţi ca să plângă tinereţea mireselor și amurguri cu beregata sfâșiată în zvon de lume, lume, soră lume.

Noaptea ei cea mai egală cu cântecul, Sânziana a întâlnit-o în grădinile Mogoșoaiei.

Ca două gorgane

Când ne întâlnim, parcă suntem două gorgane care s-au apropiat venind fiecare dintr-un alt vârtej al câmpiei, ca să facă schimb de iarbă, de cimbru, de ploi, de mărăcini și de cuiburi de pasăre. Pe Huszâr Sandor l-am iubit înainte de a-l cunoaște, luminat fiind de flacăra unei fraze ce mi-a coborât o noapte de iarnă pe umeri: „În adâncul conștiinţei mele, poveștile de groază stau de veghe”…

Vorbe ca niște grinzi grele de întuneric, rupând un arbore. Apoi ne-au pus faţă în faţă întâmplările Mării, azurul stepa orizontul verde, trandafirii, foșnetul valurilor, misteriosul răsărit al zorilor. Huszâr e necontenit plin de speranţe, de cărţi care dau buzna să se spună pe buzele lui, e plin de dragoste (împărţită tuturor, căci dragostea nu poate fi solemnă și distantă, ci numai naivă și sinceră) și cu trupul aplecat pe o pădure unde miroase a zmeură, a drumuri de umblat și a liniște născând începuturi de lume sau nopţi de Crăciun netrăite, pline, totuși, de un aer teribil de familiar și feeric. *După amiezi ploioase la „Boul bălţat”,* cartea lui de o covârșitoare tristeţe, în care timpul se clădește nu mai în odăile morţii, punând una peste alta cărămizi arse în cuptoarele amăgirii și învelite în zgârciurile mizeriei, mi-a fărâmat statuia unei săptămâni și mi-a pus în cerul gurii gustul amar, dar totodată și năucitor de bere neagră făcută într-o mănăstire din Flandra și băută la Anvers, într-un ceas când se scufundau corăbii în ceţuri și pe treptele casei lui Rubens pasărea zădărniciei se hrănea cu aroganţa visului și cu cântec din Nord, delăsător ca o despletire de baladă. Pici, Coco Clovnul, Paul Orbul, Tobias, Einstein și un oarecare Fănuș, „prunc născut într-o ambianţă de gotic provincial, luminat de lămpi de gaz… incluzând în atmosferă și mamele cu manșon și copiii lor Biedermeier”, iartă omenirea și o înjură, recunoscători viitorului încă nefixat pe harta Europei și cu sângele bolnav de ninsorile, păcatele, candelabrele stinse și credinţele sterpe ale trecutului. Pici le toarnă palincă și le fură poveștile. Pici îi înţelege și-i va nemuri.

El știe că viaţa e un fluviu în flăcări. Privește și ascultă.

Sub ochii lui, o lume încearcă să iasă din zdrenţe și să se revolte împotriva lui Dumnezeu, a destinului și a istoriei înţeleasă ca o propunere de a trece prin ani fără miorlăieli care să strice pre ţurile pieţii unde se vând suflete, plimbări pe Via Appia, vile de lux în Insulele Canare, copii din flori, mandoline de frizer, fapte strict legale și, la fiecare început de veac, câte-un strop de raţiune, ambalat anapoda. Huszăr se mărturiseşte în poveștile eroilor săi ca fiind un scriitor ucigaș de poante, „descendentul unei vechi familii de ucigași de poante", dar nu uită să adauge, cu humorul lui „unanim stimat și unanim pensionat", că el prezintă „istoria ultimilor cinzeci de ani relataţi în peisaje, exclusiv cu creta". Cu crete colorate-n curcubeu, îmi place să adaug, și cu mâinile încălzite la focul în care ard bușteni din temelii de biserică, înmiresmaţi cu cetină.

Lângă Huszăr, mă simt mereu în penumbră de lemn prietenos și în zi favorabilă poveștilor izvoriâd din pahar de frunze. Iarba de pe gorganul lui are șoapta oacheșă a vântului din martie:

„Eu vă iubesc, oameni, și dacă în acest tumult de genii cutez să scriu măcar un rând, o fac fiindcă simt nevoia să cad în nas în locul vostru. Măcar atât".

Boare de seară

Anghel Dumbrăveanu se afla totdeauna și aici și în altă parte și *nicăirea,* dar cel mai adesea în odaie la Nichita Stănescu, cu care cântă împreună prieteniile legate pe malul Dunării, la Belgrad, într-o cârciumă unde vinul, trecut prin bot de purcel de lapte prăjit, înflăcărează mintea, inima și sângele. Anghel e un plop înhămat la una din roţile pătrate ale zărilor încărcate de ploaie, înmugurește și înfrunzește de două ori pe zi, dansează cu iolele serii sub ferestrele corăbierilor de pe Bega, galopează calm prin câmpii, căutând castele de umbră și iubirea. Oricât de plop, el umblă numai cu diligenţa de seară, neasemuita diâigenţă zăvorâtă într-o lacrimă uriașă de chihlimbar, de funigei și spovedanie de la tropice.

Cuvintele scrise de mine
Sunt un fel de a vorbi
În umilinţa tăcerii.
Și neavând cui să le dau
Le înșir aici
Ca o mirare.

Anghel e bun și frumos și răspândit numai în altoiuri senine, ca iluzia și ca mătasea așternută pe masa de cină a unei fete din care răsar douăsprezece taine și cea mai dulce dintre ele o va vinde nesomnului și o va întemniţa în zori într-o odaie de floare, cu mâinile încătușate în săruturi.

…Atâtea foşnitoare râuri plecară.
Voi fi o confluenţă de vaduri secate
Tu surâzi ca o boare de seară
Prin alba-mi singurătate.
Când n-o să mai ştiu
Pe unde visătoare-ai rămas.
Voi fi uitat şi pustiu
Un corn fără glas.

Anghel caută zeităţile apelor și vara doarme în râuri, căci plopii au obiceiuri ciudate, adăpos tesc seducători de ceaţă, sparg cerul în două făclii și nu lasă să cadă pe pământ păsările care mor în zbor. Puţini oameni cred că el în dreptatea lumii și rămân neînvinși și nepierduţi.

Vara, ne întâlnim în Ţara Himerei, în Dobrogea — acolo ne plimbam cu uimirile prin sămânţa vântului verde, ascundem pepeni furaţi pe faţa nevăzută a lunii, adeverim visul ca sân gură formă de a trăi și seara, când în trandafiri se aprind focuri roșii, galbene și albe, când pământul deschide văi încărcate cu miresme, ne sprijinim obrazul de valul Mării și bem miracole și depărtări, înzăpezite vedenii, ţipetele înecaţi lor în furtuni și acel fel de a vorbi, niciodată ace lași, vestind mereu altceva, al timpului ieșind din adânc de ape, al apelor suind să se atârne de cer și

împiedicându-se veșnic de o gleznă de fată.

…Ea străbătea păduri de magnolii.
Spunea poeme arabe, surâdea lângă mare…

Snop de secară visând

Făcut din bănuieli legate între ele de o briză ușoară, cu mustaţa ca un fluture de trestie rupt în două, Sorin Titel are, după unghiul de înclinaţie al luminii, când aerul unui schivnic, când pe acela al unui norvegian sosit în București cu un transport de scrumbii sărate și povești despre vikingi, încă necunoscute. Dar în faptul lui adevărat, Sorin e un snop de secară gândind mori de vânt, iar când iese în oraș e totdeauna în drum spre o întâlnire cu Dimisianu, Raicu sau Robescu, cu care se adună la o sticlă de vin rozaliu și întârâtat pe buza paharului ca un lord lovit în demnitate de un gard de mărăcini.

Am fost colegi la filologie (mi se pare că, amândoi, neisprăviţi) și el e cel ce mi i-a strecurat prima oară în mină pe Caldwell și Hemingway, ca să înţeleg că lumea de peste tot se sfâșie în drumul tutunului, că omul e praznicul corbilor și că toţi visătorii umblă înhămaţi la un tun de carton, Sorin fiind unul din caii de roată, sau, și mai rău, fiind blana de lemn ce se bagă sub roată când tunul s-a înţepenit în noroaie.

Visătorii din toate timpurile îşi croiesc singuri aripi și singuri îşi ţes văzduhul prin care să zboare spre câmpiile iluziei, care sunt mai degrabă ale morţii, sau ale dorului ucis, unde se poartă bătălia pentru atingerea idealului suprem, pe care sigur o vor pierde, lăsând în largul mării, în imensele sorburi magnetice, rana sufletului și rana speranţelor ca să se întrupeze în secure sau înger pe steaua născută din harpoanele azvârlite de Herman Melville. Asfinţiri de soare și răsărituri de lună întâmplându-se numai înapoia unor pânze negre, rupte de pe corabia neîndurării. Dar învinșii vin necontenit din căi oarbe spre steaua harpoanelor căutând Leviathanul și nu contează că doar unul, când și când, ajunge să se dezrobească și să se așeze în acea stea a sugestiilor, ei vor veni mereu. Din această pâine mușcând, Sorin Titel a scris *Lunga călătorie a prizonierului, Ţara îndepărtată, Pasă rea și umbra…*

În chilia pe care-o duce pe umeri, plină de stafii umblând prin pod și pândită de fire de iarbă stând cu ochii aţintiţi în păcatul albastru al gândurilor din care sunt făcuţi pereţii, Sorin Crește și un butuc de vie care, dezmierdat de cântece, când sosește timpul, ridică singur braţele ca să fie culeș. Strugurii dau un vin cu pălălăi nebunești — altfel de unde acea poveste în care niște bătrâne din Banat, după ce-au înmormântat bărbatul care le-a iubit pe toate, joacă și chiuie, lovind cu călcâie grele în dușmănia pământului, în trupul norocului stins, în ceasul amenințător din luminările de pe zare, în măruntaiele amintirilor fără chip precis?!

Snop de secară vișinii, Sorin Titel știe că întâmplările grotești aparţin tot iluminărilor vieţii.

Clopot cu gura în sus

Arţăgos și pornit mereu să rupă, să muște, să despice cu ciocanul, tesla, barda, cleștele. Din pricina asta, când râde, lasă impresia că mai mult vrea să-și spargă dinţii. Felul ăsta de a râde face gaură în beregata dușmanilor. Mie-mi place. Chiar dacă nu sunt în stare să-l practic. Sau poate tocmai de aceea. Hulit eu, dar mai ales fără temei (necunoscând supleţea și mai cu seamă încovoierile ei maladive a fost taxat de dur), el a ajuns să vadă primejdii și acolo unde nu sunt. În fond, eu, care-l cunosc de aproape treizeci de ani, cred că ascunde o faţă chinuită.

Supus suferinţei de a vrea să spună adevărul despre o epocă pe care o blamăm și de a se trezi întâmpinat cu pietre. Adevărul, cel mai adesea, era, pe atunci, învelit în șase frunze mincinoase: somnul, prostia, ticăloșia, lacrima gândacului, cămașa slugilor, ţâfna stând călare pe patul puștii. Uite-mă, spun despre culesul boziilor și simt că mi se învineţesc buzele. La urma urmelor, mulţi am fost pe la mama dracului sau dacă n-am fost ne vom duce. Lucrul de căpătâi rămâne să te întorci de-acolo și să râzi și să faci tot ce-i omenește posibil ca mama dracului să-și schimbe locuinţa: să se mute din tubul cartușului măcar într-un degetar de croitoreasă, dacă nu se poate pe undeva mai departe de unghie.

Pe de altă parte, mă gândesc că Lăncrănjan merită din plin unele nedreptăţi. Și iată de ce: a) la Școala de literatură și critică literară, care nu trebuia înființată, dovadă contingentele de papirografi vărsate pe piaţa Bucureștilor, el și Remus Luca mă sculau în fiecare dimineaţă fix la orele 6, ca să ies da înviorare, iar eu, fiindcă preferam să mă înviorez înjurând și aruncând cu lemne, eram veșnic tăvălit prin ghimpi la gazeta de perete; b) când am fost dat afară din această școală — ultima zi de cursuri, cu patru ore înainte de banchetul de adio, n-am să le iert niciodată nemernicilor vinul ăla băut fără mine! — el a fost delegat să mă conducă până în stradă ca să nu cumva să-i cârpesc, în treacăt, una, două, trei perechi de palme bravului și vigilentului coleg care mă turnase că l-am vizitat pe „Dușmanul de clasă" Ionel Teodoreanu „în biroul unde acesta, tot așa și mai departe, face metafore de-alea"… între noi fie spus, idiotul mă mirosise că umblu la ce nu se pricepea el.

Mie, care cunosc prea puţin Transilvania, dar o simt ca pe un vis ce-mi răscolește sângele, Ion Lăncrănjan mi-a deschis poarta spre Câmpia Mureșului, acolo unde luna, ca un delfin căutându-și moartea, risipește idei de libertate ne mărginită, Intensă, pe Mureș, e numai iubirea.

Vinul e ancoră roșie aruncată în oameni ca să se oprească și să ia miresme. Tragănă vremea. Ne înduplecată pâinea. Coline înnoptând verde. Clopoate întorcându-se cu gura spre Dumnezeu ca să bea rouă. Femei iubind. Nuci înalţi, struguri atârnând spre gura copiilor. Tăcere. Amintiri. Viaţă…

Cei nepăsători și nesăgetaţi de ţipăt, târându-și bocancii prin propriile lor vertebre, citindu-l pe Ion Lăncrănjan vor continua să cânte din solz de șarpe. Cărţile bune nu deschid stânci. Gerul domnește în piatră.

Jupuind măcar un chip al trădării, Ion Lăncrănjan se mărturisește nu de la

însetaţii de glorie, ci de la cei ce gem odată cu Marea.

Tulpină de păcură neagră…

…isprăvită-n spic argintat, Valeriu Râpeanu caută pietre rare pe bolta dramaturgiei românești, ca să le dăruiască unui strigăt ce se plimbă neliniștit prin grădinile așteptării. El vrea să ne facă să credem în existenţa neîntreruptă a unui mirt tulbure, o zi așezat cu faţa spre soare și spre toate bucuriile unui cer albastru, în cealaltă înfricoșat de păsările ce sunt peţitorii morţii. Cu alte cuvinte, Râpeanu pare a ne zice: nu vă bucuraţi când dramaturgii tac, fiindcă ei nu fac altceva decât să-și cureţe armele. Sub acest descântec în care mulţi nu mai cred, se ascunde o mare iubire. Ploieștean, mai din sus de Haimanale, Râpeanu trăiește bând apă nu mai de la Cești meaua roșie, unde iluzia a luat prima oară trup de purpură și s-a dovedit că lemnul naște mistere și e totdeauna, spre seară, bun pentru podoabele minţii. Cu *o antologie a dramaturgiei românești,* el vrea să ne arate că iarba se întâlneşte cu apa râului printr-o ruptură a malului, iar trestia cu furtuna numai printr-o ruptură de curcubeu. Dar din această iesle plină de miei, eu unul nu știu câţi vor deveni câini, câţi amăgire moartă și câţi pâine ruptă pentru toată lumea.

Ne cunoaştem din vremea când, tineri fiind, amândoi secretară frenetic antipatii. Deci mai întâi ne-am hulit și abia după aia am devenit prieteni, de unde trebuie să tragem învăţătura că uliţele copilăriei îşi refac frumuseţea numai prin somnul vârstei. Oameni în haine cu lampas auriu, azi plângeam dinţii cruzi ai florilor de primăvară.

Istoric literar zidit pe ideea de armonie, Valeriu Râpeanu a bătut în aramă culeasă de pe viile Râmnicului chipul lui Alexandru Vlahuţă, nemurindu-i amintirea și, în vorbă împrospătată cu sânge din iarba tragică a mahalalei bucureștene, chipul lui G.M. Zamfirescu. Închinare spre două umbre ce păreau să se decoloreze. Uitarea, arată Valeriu Râpeanu, e setea de a pierde a celor ce se închipuie singuri cu mădulare de măr găritar, dar cei ce-au traversat deșertul, orbindu-și carnea cu nisip și n-au ajuns decât la marginea luminoasă a vântului născut pe ape merită așezaţi și ei în slava timpului. Istoria literară e o lungă, necontenită alunecare prin vis, iar când se arată din neguri muntele acoperit cu vulturi, mestecenii trebuie să se atingă cu cotul și să se depărteze puţin, ca să aibă și izmă partea ei de răsărit.

Mă surprind în suflet că-n aprilie ne va trece prin minte amândurora mireasma vinului pe care l-am băut la Brăila și vom pleca iar ca să-l căutăm de stele.

În amiază de rodie

Retras înapoia unui zâmbet salin, care prevestește apropierea mării și bucuria de-a gândi în singurătate, Nicolae Balotă a spus, despre mine un lucru aproape incredibil, că vin din uitarea apelor. În patria mea care e ficţiunea mă gândesc că patria lui e o măgură a fantasmelor, a unei idei visând energic, a unei săbii răsărind dintr-o carte, a unui drum cu Blaga prin Dumbrava Sibiului sau cu Jacob Burckhardt

prin magica, torturanta, hipnotica lume a Renașterii italiene.

Selectat și scos de stele dintr-un cerc de furioşi când romantici, când extralucizi, Balotă, esoteric în salut și desăvârșit în tăcere, șlefuiește bijuterii, îndrăgostit egal de orice zvâcnet al cu lorilor, în Amsterdamul literelor române. Suflet neprielnic suferinţei nu se va muta vreodată pe Muntele Măslinilor, indiferent că de la un timp încoace durerea aparţine din ce în ce mai puţin iniţiaţilor sau celor ce se pretind astfel. Nicolae Balotă îşi populează inima cu liniștea culturii favorizate de timp. El nu inventă nonconformism sau piscuri de unde vor izbucni to rente devastatoare, el culege suflet de pe rodii, trandafiri marcaţi să intre în poveste, sidef de negură din cearcănele marilor îndrăgostiţi, abur de pe botul mieilor atârnaţi în cârlige și-l răspândește peste lumea noastră delirantă ca pe textul unei moșteniri de care prea puţin vrem să mai ţinem seama. Practic, acest fel de cărturari sunt un blestem, căci ne strică prânzul (nu-i așa?) și se zgribulesc de repulsie când îi văd pe unii dintre noi jucându-și viaţa la zaruri lepă date cu înjurături dintr-un vas de Sèvres pe o masă de tavernă.

Însinguraţi! sunt protejaţi de centuri de ar bori ireali, de ape subpământene, de nisipuri în care dansează, despuiată de păcat, patima stepe lor pustii sau de marea lor îndrăzneală de-a se lăsa istoviţi de dragoste până în prăselele cuţitului, acolo unde începe și rugina urii. Excepţie fericită, Nicolae Balotă e numai somnul de au gust din struguri, cel care, limpezindu-se, ia calea dulce a împăcării cu toată lumea. Viaţa apărându-și înţelepciunea. Vinul coalizând cu griul. Apărându-se cu un zâmbet, Nicolae Balotă înaintează, nesusceptibil de devieri, spre obeliscul susţinut pe umeri de Ion al Glanetașului și de Ioanide. Dăruit fiind cu farmecul de a nu vrea mai mult decât chipul bun al omului care, într-o sală de așteptare dintr-o gară mică și pierdută în imensitatea iernii, îţi întinde, fără să te cunoască, un măr, Balotă va fi neîntâlnit de miracole și veșnic nechemat în domnii. El trăiește (sau cel puţin lasă impresia) cu toate orele cu prinse în amiază. De aceea, scrisul lui nu cunoaşte înserări lungi sau înnoptări.

Învingător în *Lupta cu absurdul* — scara aia de sticlă pe care mizeria încearcă să-și urce cerșetorii în palate princiare — Nicolae Balotă pierde, pentru gloria înfrânţilor de prea multă singurătate, o lacrimă amară lângă amintirea lui Urmuz.

Adăpostind spargeri

Cu buze lacome, din sine, înserarea trupului şi-o bea.

E vorba de Nego.

Său. E vorba de Tilsit. Personaj biblic (sau închipuit) care-mi umblă prin minte. Nego adoră femeile de lut care sunt ulcioarele pline cu vin. Eu fac bale de miere pentru toate femeile frumoase, cu vin în casă și cu dor de bălţile Dunării.

Cu Nego mi-ar fi plăcut să copilăresc. Asta, fiindcă-l bănuiesc capabil de exaltări și de fântâni frenetice, sentimentale și răpindu-și apele pentru a le azvârli ca ofrandă pe altarul Crucii Sudului și nedesăvârșirii — imensă stare de beatitudine. Trecutul meu cel mai îndepărtat se plimbă cu picioare goale de copil pe șinele din

dedesubtul unui pod aruncat peste râul Buzău; citindu-l pe Nego îmi vine să cred că toate zilele de atunci au fost boabe de lut aruncate din sfârc de nuia de salcie drept în gura sfinţilor învăţaţi să respecte toate cuvintele mamelor. Nego este cea mai veselă poveste tristă a lui Ramón Ocy, e o mască mișcată cu mina pe propria lui viaţă (atât de chinuită, uneori, încât auzi absenţa zăbovind negru în ferestrele ei). Autor al Manifestului literar din 13 mai 1943, Nego e singurul om în stare să-și vândă întreaga bătrâneţe (care-l va ajunge) pe un ceas de tinereţe. El râde ca o vioară. El e un tango celebru. Nebun, fără să ceară clemenţa. Îndrăgostit de spectacol și dispreţuind piesa. Sau acceptând-o fără s-o citească. Prevalându-se de ea. Fiindcă, în primul rând. Nego e actor. Așa cum unii fac schimb de experienţă, Nego face schimb de ruini, de cortine și de sufleuri. Eu, îmbătrânind, încep să scriu adevărat și în limba vorbită. Nego, dimpotrivă, plantează un Heidelberg în balconul casei și două spade încrucișându-se pe obrazul lui puţin stacojiu, puţin dăruit Târnavelor, puţin rămas sub șapcă de licean. Mi-a spus odată că ia închisoare (și-a strepezit dinţii pe zăbrele, fiindcă delaţiunea borţoasă etc.) găsind o prună, în ora de umblet cu pas mic, s-a schimbat în tigru, și-a pierdut mintea, sufletul și toate cărţile citite.

Trebuia să înhaţe și să înghită acel petic de toamnă. Lumea, în toată îndrăzneala ei, n-a filmat o mână mai rapace decât mâna lui în acea clipă. Eu, tu, acesta, acela, noi, voi, ei am uitat.

E atât de comod, e atât de bine, e atât de folositei și norii curg atât de liniștiţi pe deasupra, încât nu mai au rost aducerile aminte.

Aș fi vrut să fac cu Nego ceea ce am făcut singur, când purtam o căciulă cu o singură ureche, să tăiem împreună, adică, burduful de la bocancii bunicului și să facem o praștie cu care să doborâm bufniţele. Cureaua, pedepsindu-mă, e cel mai frumos umblet al trecutului. Dunga ei mă ţine pe malul Dunării. Nego, fără să știe, e zăvor de cârciumă de Brăila. Râde adăpostind spargeri, orbirea bărbaţilor și minciuna fără de care ajungi în streang. E un copil al crimelor care se iartă. Chiar și când e teribil fără avertisment, când vrea să ne facă să credem ceea ce nici el însuși nu poate să creadă, că Eminescu e mai adevărat în postume decât în antume.

Nego mi-e drag. El caută un pic de cer care să-i fie umbrelă. Soldatul victoriei, rănit, are drept la o întrebare: cine și cu ce drept a pus perechi de tineri să se iubească pe un teren sterp și care nu putea să rodească altfel?

Născut la Cluj, doică i-a fost Sibiul. Dar câţi din bastarzii *Cercului* au schimbat preferinţa pentru poezie în nebunie galopantă?

E anotimpul marelui deșert.
printre pleoapele solare…
zice Sabasios

Vinul înserării

Cine îl iubește pe Profesorul Al. Piru înseamnă că se spală cu licurici pe faţă de două ori pe an: la începutul și sfârșitul verii.

Născut în curbura cu sulcină a Carpaţilor sadovenieni, Profesorul Piru m-a învăţat la începuturile mele (a fost și a rămas adoratul studenţilor din anul I al Facultăţii de filologie) că dacă vrei să vezi *Dumbrava minunată,* trebuie să ai talent, altfel rămâne locul fără lună, fără geniu, fără palate ascunse în trupul arborilor și fără flori cât o ţară de poveste. Ceea ce înseamnă că Al. Piru cunoaşte bine tristeţea plecării Albei ca Zăpada cu cine nici prin cap nu-ţi trăsnea.

„Cu un dobitoc, domnule!” Fără milă pentru cei ce se duc să rupă mărăcini într-o pădure de proști, Al. Piru este, poate, cel mai generos profesor de la Tudor Vianu încoace, capabil să creeze extazul autentic în faţa misterelor unei culturi. El știe să planteze dimineţi curate acolo unde alţii bâjbâie într-o somnolenţă primară.

Ascultându-l vorbind simţi cum intri cu umerii în ziua când ai găsit un ulcior de apă uitat în grâu, trăiești febril și neverosimil senzaţia ce-or fi încercând-o păsările coborând de pe funii mânuite de călăi pe niște cărţi cu muchii aurite, lăsate să respire vinul înserării pe o masă, într-o grădină. Venind vorba de păsări, mă gândesc că Profesorului Piru îi lipsesc teribil cei trei pomi încărcaţi cu vrăbii din faţa fostului restaurant „Dunărea”. Profesorul Piru se înscrie în memoria fiecărui student ca o melancolie prelungită pe toată viaţa, ca o veste bună, cu pulsaţii calde. Al. Piru, dacă nu se supără, are culoarea lambriurilor de lemn din cancelaria

Universităţii. Chiar și versurile lui, pe care atât de rar le încredinţează tiparului, au aceeași culoare, dar mai au și o spunere de migdală spartă sub tablouri ale marilor florentini: jocul inteligenţelor rare, supremul joc al rafinatului pe cărţi ce n-au pălit prin veacuri și care știe că fructelor căzute în prima noapte a toamnei le stă frumos în cupele de nufăr dintr-un torent de porţelan.

Ca romancier *(Cearta),* Al. Piru dă foc cărnii și o privește cum se zbate, el stând lângă un foc în care ard ramuri de mirt și hârtie, cu broboane de seu, pofta drăcească din roata fiecărui om.

Eterna caterincă pentru care avem grijă să uităm deschisă o mică fereastră ascunsă între coaste.

În tapiseria criticii românești actuale, Al. Piru stă singur, învăluit în fantasme durabile. Om de onoare nu. s-a aservit nici unei grupări, fapt pentru care, la alegerile, mai mult sau mai puţin generale, ale secţiei de critică nu primește niciodată mai mult de zece voturi. Dar pe Al. Piru nimic nu-l învenințează, în afară de cartea proastă, pe care încearcă s-o înfrângă cu o iro ale suplă, fără vuietul furtunii ca și cum te-ar lua de mână și ţi-ar zice: „hai, mă, băiete, să fumăm o ţigară la parastasul tău”. Leu al deșertului, cunoscând mult prea bine și gustul nisipului și vadurile cu apă dulce, el se pricepe în același timp să mângâie iezi și mânji, fără să-i rănească.

Cred că chipul interior al Profesorului Piru e modelat de întâlnirile cu Marea. Cred că, pe întuneric, așa cum unii dau mâna cu deznădejdea sau cu spaima de

moarte, el dă mâna cu Marea, dar nu cu Marea privită de la fereastră sau printr-un hublou, ci cu Marea privită prin ochi și falcă de delfin — de aici și eleganţa de val sub lună roșie a scristilui său.

Dar o fi dormind, oare, cum se spune, cu cer cel în ureche asemeni marelui îngenuncheat de îndoieli și gelozie din vechea Veneţie?

Fermecaţi de câte ni se întâmplă și de câte suntem, poate numai munţii și mările ne cunosc urma. E lună, multă lună, mult asfinţit și multă încredere.

Rezemat în gardul frunţii

Prieteniile sunt un izvor de insomnii sau un răzor de aștri. Spun asta fiindcă nu pot trăi sân gur. Iată și portretul celui care mă însoţește în toate clipele.

E înalt, masiv, blond, căpcăun la vorbă și la băutură, vârât până la gât în Balcani și plutind pe Dunăre într-un docar pe jumătate înecat, pe jumătate făcut ţăndări către Marea pe care o ţine în Dumnezeu ca un hoinar ce-și primenește sufletul numai în iarbă, în tăvălitură de cai, în vedenii capii ce-l încolţesc și-l latră… Ehe, ce ureche de aur pe tâmpla măgarului și ce timp ciudat, acolo, deasupra malului de la Brăila.

unde se înalţă un oraș din solzi de aer albastru, împerecheaţi cu solzi de aer de sidef. Scrie blestemându-se, iubește uitându-se peste umăr la nevestele altora, umblă după o prinţesă de rouă, e hain cu el, și nu va găsi niciodată cuvintele care să-l sature. Dacă n-ar fi atât de mult ar fi un pui de lele, dar așa e numai un netrebnic, un reazemă gardul frunţii, un îndoit pe inelul ce și-l pun nălucile pe deget în seara când se logo desc cu poeţii. Deșelat de atâtea cântece care nu izbutesc să-i iasă din gură e totdeauna ca un brad înapoi și ca o floare-n urmă. Iar când nu-și mai poate răbda oasele fărâmate pe masă și haita viselor care-l duc până în pragul nebuniei, trece Dunărea, în Dobrogea, pe un drum subţire, se clatină prin buruieni și pândește o zi când începe să bată vântul din rupturile Orientului.

E întreg, om liber și cu sufletul despicat pentru toate încercările atunci când ajunge lângă o moară de vânt — numai vreo cinci mai sunt în toată Dobrogea — și din răspântiile tulburi ale lumii de mărăcini și de presimţiri răscolitoare se ridică în două aripi potopul dropiilor de nisip.

Ceasuri în șir sună prin cotoarele griului pulberi asfinţite, herghelii din care n-au rămas decât izvoarele fugii, gânduri care n-au ajuns să fie faptă și nu vor muri pentru că n-au avut viaţă. Atunci e salcâm, sau cumpănă de fântână care bea sufletul câmpiei, ticălosul.

Târziu se trezește într-un lan de floarea soarelui și cade fericit într-un răzor de insomnii, într-un răzor de aștri.

— Sfârșitul volumului I –

SUMAR

Cuvânt înainte 2
O pricină minunată 3
Două lacrimi pe umbra mâinii lui Sadoveanu *4*
Nomadul *5*
Eternul învins de trădare *6*
Aburiţi de-o potrivire 7
Ca o flacără de dafin *9*
Din pământ fermecat *10*
Fluturi roșii pe mările de sub pustiuri 1*2*
Omul care n-a văzut Marea 13
Tămâia vinului din toate cramele *13*
Generalul magic *15*
Nemurire și lotci înjunghiate *17*
Joc tragic cu liliac și merișor *17*
În frigare — pasărea paradisului *19*
Cireșarul *20*
Clipe din seri de agată *21*

În partea ireală a aventurii 24
Floare cu două fiinţe *25*
Grâul menit al speranţei *26*
Sarazinul *28*
Petala strigării *30*
Un pumn de căline pe braţele crucii *32*
Sub o stea însingurată 33
Moară de vânt pe un cucui de lut 34
Sitar coborând la Mogoșoaia 35
Vecin de ninsoare 36
Piersic în creastă de val 38
Mereu pierdut, mereu regăsindu-se 39
Buturugă de azur 41
Beat de seara fugii în Egipt *42*
Măslin cules *43*
Miresme de razachie pe un potir de Târnave 44
Alimandru bandajează îngeri *46*
Mânând iezi la culcare cu pensula *49*
Fluierând un început de ninsoare *50*
Calul 51
Otrava brânduşelor de corb *51*
Zurbagiul *53*
Vânt negru l-a trecut sub trandafiri *54*
Chiciură de mărgean *55*
Departe, o clipă de dor *58*
Olimpia, migdal pierdut *59*
Amăgiri, catarge de umbră *61*
Ghitară la oglindă *63*
Prin zăpezi *65*
Nu trageţi în marţieni *66*
Povestind despre verișoara din landă *67*
De trei ori Ahoe *69*
Oborul — ca un mânz aplecat la uger *71*
Apa ca întâmplare *74*
Aproape ca mierea pierzaniei *75*
Năluca străzii Sărindar *76*
Pe-un altar în formă de jug *77*
Mătăniile unei haimanale *78*
Lunecând prin anotimpuri *80*
Fiul sultanului *82*
Un căpitan cu epoleţi de polen 84
Tipar de ospeţe *86*
Cheia de mătase *87*

Amurg de cocori *89*
Cel ce duce în ispită 90
Vin otrăvit cu pâine *91*
Fără milă, fără căinţă 92
Umbra pumnalului 93
Colţ de triunghi din cabală 95
Frate cu gnomul verde 96
Trifoi de aur 99
Înhămat și cu șaua pe el 101
Desen în tuș al tăcerilor 103
Ca umbra plopilor, albastră 105
Cu barba îmblânzită de vin *107*
Îndrăgostit de-un zeu pe jumătate sunet *109*
O, tandre viziuni, o dulci ispite *111*
Hahalera de la Cornul Caprei *113*
Jarul tingirilor din Bazar *115*
Ca un măr de Parma *116*
Iasomia liniștii *117*
Ghioc vioriu, amintirea… *118*
Epistolă către chaldeeni *119*
Ascultând zodiile *120*
În cumpăt de lume minunată… *121*
Ca două gorgane 1*22*
Boare de seară 1*23*
Snop de secară visând 1*25*
Clopot cu gura în sus *126*
Tulpină de păcură neagră… 1*27*
În amiază de rodie *127*
Adăpostind spargeri *128*
Vinul înserării *130*
Rezemat în gardul frunţii *131*

Lei 6,50

EDITURA SPORT TURISM

ORAȚIE DE NUNTĂ A PRIETENILOR

Voi, derbedeilor, sensibili și aurii
precum polenul de pe aripe de fluturi
în zigzag,
un orizont din trupul meu îmi fac
trăgînd săgeata unui punct pe i
Ursul acesta blînd și calm și bleg,
Fănuș,
e apucat de nimeni ca de dorurî;—
dă cu sărutul numai doar în zboruri
iar iernii lumii e învîrtecuș.
De zimbrul ăsta mult zîmbesc cu
zîmbre
lăsîndu-l mult pupat, mult sărutat
cînd simt cum pasărea îmi ține loc
de tîmple
și sîmbure mi-e creierul pentr-o
coroană de-mpărat.
Îl las pe tont să stea pe tron
cum las sărutul meu pe altă gură,—
cel mai sărac și cel mai domn,—
din ochi îmi curge pe figură,—
lacrimă sărată
pentru altădată.

Nichita Stănescu